

Interpretaatio UNESCO:n maailmanperinnön kulttuuriperintökohteissa Suomessa

Marja-Leena Oikari

Tekijä Marja-Leena Oikari	
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Interpretaatio UNESCO: n maailmanperinnön kulttuuriperintökohteissa Suomessa	Sivu- ja liitesivumäärä 79 + 2
<p>Opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Suomen maailmanperintökohteiden yhdistykselle. Työn tavoitteena oli kartoittaa interpretaation toteutusta Suomen maailmanperintökohteissa, sekä siihen sisältyviä haasteita ja mahdollisuuksia. Työ rajattiin koskemaan kuutta kulttuuriperintökohdetta. Tutkimuksen kontekstina toimi Unescon maailmanperintö ja Suomen kohteet. Teoreettisen viitekehyksen loivat Tildenin pääperiaatteet interpretaatiosta. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena päämetodeinaan teemahaastattelu ja puolistrukturoitu lomakehaastattelu. Haastateltaviksi saatiin viisi henkilöä edustamaan Suomen kuutta kulttuuriperintökohdetta. Tutkimus toteutettiin kevään ja kesän 2018 aikana. Analysointimenetelmänä käytettiin teemoittelua ja sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi, että käsite interpretaatio ei ollut käytössä tutkimukseen osallistuneissa kohteissa Suomenlinna lukuun ottamatta, sen sijaan puhuttiin esittelystä, tulkinasta ja viestinnästä. Tutkimus osoitti myös, että maailmanperinnön esittely Suomessa keskittyi vielä pitkälti pelkän tiedon jakamiseen, ja että interpretaation merkitystä maailmanperintötyön paikallistasolla ei oltu vielä täysin ymmärretty. Keskeisimpänä interpretaation tavoitteena pidettiin Unescon velvoitteen täyttämistä maailmanperinnön esittelystä. Eri kävijäsegmenteistä lapsi- ja koululaisryhmät oli huomioitu useimmissa kohteissa. Kohteiden interpretaatiotekniikat olivat vielä suurimmalta osaltaan perinteisiä käsittäen esitteet, kyltit, infotaulut ja opastuskierrokset. Interpretaation elävöittämisessä käytettiin tarinoita, sen sijaan yleisön osallistaminen oli vähäistä. Uusi teknologia oli otettu käyttöön Suomenlinnassa lisätyn todellisuuden projektin myötä, ja Vanhan Rauman alueella oli toteutettu nuorille suunnattu mobiilireitti, sen sijaan muissa kohteissa uuden teknologian suomaa mahdollisuuksia ei oltu vielä hyödynnetty. Kaikilla kohteilla oli omat verkkosivut ja sosiaalisen median kanavia hyödynnettiin interpretaatioissa vaihtelevasti.</p> <p>Interpretaation toteuttamisen haasteet liittyivät resursseihin, kuten vierailija- tai opastuskeskusten puuttumiseen tai eri kieli- ja kulttuuritaustaisten kävijöiden huomioimiseen. Myös suojelun asettamat rajoitukset koettiin haasteiksi. Interpretaation mahdollisuuksina nähtiin maailmanperintökasvatukseen panostaminen sekä uuden teknologian ja sosiaalisen median hyödyntäminen etenkin nuorten tavoittamiseksi. Opastus- tai vierailukeskusten saamisen sekä yhteistyön eri tasoilla koettiin antavan uusia mahdollisuuksia interpretaation toteuttamiseen. Yhteistyön mahdollisuuksia nähtiin paikallisella tasolla, muun muassa palveluntarjoajien kanssa; Suomen eri kohteiden kesken; sekä myös kansainvälisellä tasolla. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että interpretaatio Suomen maailmanperinnön kulttuurikohteissa vaatii systemaattista kehittämistä, ja sen vuoksi olisi tärkeää laatia jokaiselle kohteelle interpretaatiosuunnitelma. Interpretaatiota ja eri kävijäsegmenttien huomioimista siinä voitaisiin parantaa myös uuden teknologian käytöllä, siihen tarvittaisiin kuitenkin resursseja ja asiantuntemusta. Myös Suomen maailmanperintökohteiden yhteinen digitaalinen opas tai mobiilisovellus matkailijoille parantaisi kohteiden saavutettavuutta.</p>	
Asiasanat maailmanperintökohteet, interpretaatio, kulttuuriperintö, UNESCO, matkailu	

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Unescon maailmanperintöluettelo	4
2.1	Maailmanperinnön valinta ja kriteerit	4
2.2	Maailmanperintökohteiden hoito ja suojele.....	6
2.3	Suomi ja Unescon maailmanperintö.....	6
2.3.1	Suomenlinnan merilinnoitus	9
2.3.2	Vanha Rauma	11
2.3.3	Petäjaveden vanha puukirkko	12
2.3.4	Verlan puuhiomo ja pahvitehdas	15
2.3.5	Sammallahden muinaisjäännösalue	16
2.3.6	Struven ketju	17
3	Interpretaatio.....	20
3.1	Freeman Tilden ja kuusi interpretaation pääperiaatetta.....	20
3.2	Interpretaatio viestintänä maailmanperintömatkailussa	22
3.3	Interpretaatiotekniikat.....	24
3.4	Kävijöiden erityistarpeet	25
3.5	Elämyksellisyys interpretaatiossa.....	26
4	Tutkimus	31
4.1	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	31
4.2	Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	32
4.3	Tutkimuksen toteutus	33
4.4	Tutkimusaineisto ja käytetyt analyysitavat.....	34
4.5	Tutkimuksen luotettavuus	36
5	Tutkimustulokset	37
5.1	Interpretaatio käsitteenä – miten se ymmärretään?.....	37
5.2	Interpretaation tavoite ja käsitykset sen merkityksestä kävijöille.....	38
5.3	Kohteiden kävijäsegmentit ja niiden huomioiminen interpretaatiossa	41
5.4	Maailmanperintökohteiden esittelyn saavutettavuus	45
5.5	Interpretaation toteutus kohteissa	48
5.5.1	Interpretaatiotekniikat.....	51
5.5.2	Elävöittäminen: Tarinat ja teemat maailmanperinnön tulkinnassa	53
5.5.3	Interpretaation resurssit.....	55
5.6	Koetut haasteet liittyen interpretaatioon	58
5.7	Interpretaation mahdollisuudet	62
6	Pohdinta.....	66
6.1	Tulosten tarkastelu ja kehittämissuhteet.....	66

6.2 Luotettavuus ja jatkotutkimusaiheet	68
6.3 Tutkimusprosessi	70
Lähteet	71
Liitteet.....	
Liite 1. Haastattelurunko.....	
Liite 2. Teemahaastattelurunko.....	

1 Johdanto

Suomessa on seitsemän Unescon tiukkojen kriteerien mukaan nimettyä yleismaailmallisesti erityisen merkittäviksi luokiteltua maailmanperintökohdetta, joista kuusi on kulttuurikohteita ja yksi luontokohde, Merenkurkun saaristo. Tutkimus rajattiin koskemaan kulttuurikohteita, jotka ovat Vanha Rauma, Suomenlinna, Petäjäveden vanha puukirkko, Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue, Verlan puuhiomo ja pahvitehdas sekä Struven ketju. Työn tarkoituksena oli kartoittaa, miten maailmanperintöä tuodaan esiin valituissa kohteissa ja millaisia keinoja siinä käytetään. Työllä haluttiin lisätä tietoa interpretaatiosta maailmanperintökohteille itselleen sekä opinnäytetyön toimeksiantajalle, Suomen maailmanperintökohteiden yhdistykselle pohjaksi kehittämistyölle. Kolme tärkeintä tutkimuskysymystä olivat: Miten interpretaatiota toteutetaan maailmanperinnön kulttuurikohteissa Suomessa? Millaisia haasteita interpretaatiossa koetaan? Millaisia mahdollisuuksia maailmanperintökohteiden interpretaatiossa nähdään? Lisäksi kartoitettiin haastateltavien yleisiä näkemyksiä interpretaatiosta maailmanperintökohteessa. Jokainen maailmanperintökohde on erilainen, ja kohteet poikkeavat suuresti toisistaan myös vierailijan näkökulmasta. Struven ketju, esimerkiksi, on kohteena tieteen kehitykseen liittyvä aineeton idea, jonka arvo ja merkitystä maailmanperintökohteena voi olla asiaan perehtymättömän vaikea ymmärtää. Suomenlinna taas on Suomen suosituimpia turistikohteita ja samalla yksi Helsingin kaupunginosa ja tärkeä vapaa-ajanviettopaikka historiallisessa meriympäristössä. Tutkimuksella haluttiin selvittää, miten näinkin erilaisissa kohteissa maailmanperintöä välitetään kävijöille, ja miten interpretaation pääperiaatteita toteutetaan.

Kuuden hyvin erilaisen kulttuurikohteen yhtenäisellä käsittelytavalla haluttiin luoda yleiskuva kohteista, niiden resursseista, haasteista ja käyttämättömistä voimavaroista maailmanperinnön välittämisessä yleisölle. Työssä käytettiin käsitettä interpretaatio, sillä se kattaa kaikki eri vivahteet maailmanperinnön arvon ja merkityksen tulkitsemisessa, esittelyssä sekä ymmärrettäväksi tekemisessä. Unesco velvoittaa maailmanperintökohteitaan suojelemaan ja säilyttämään perintöä tuleville sukupolville. Samalla se velvoittaa perintökohteita tekemään tunnetuksi maailmanperintöä, sen arvoa ja merkitystä, jotta ymmärtäisimme suojella ja säilyttää arvokkaan kulttuuri- ja luonnonperinnön myös tuleville sukupolville, niin kuin ne on säilytetty meillekin. Maailman muuttuessa kiihtyvällä tahdilla voi kulttuuri- ja luonnonperintö tarjota pysyvyyttä ja muuttumattomuutta tämän päivän ihmiselle. Kuluvana vuonna 2018 vietetään myös Kulttuuriperinnön eurooppalaista teemavuotta, ja kulttuuriperintö on laajasti esillä mediassa. Interpretaatiolla on merkittävä rooli myös kestävän matkailun edistämisessä vaikuttamalla matkailijoiden asenteisiin ja käyttäytymiseen.

Tutkimuksen kontekstina toimi Unescon maailmanperintötoiminta yleisesti sekä kuusi maailmanperintöluettelossa olevaa Suomen kulttuurikohtetta. Teoreettisena viitekehiksenä työssä käytettiin Tildenin (1977) kuutta interpretaation pääperiaatetta, jotka on esitelty luvussa 4. Teorialähteinä käytettävä kirjallisuus pohjaa Tildenin oppeihin, kuten esimerkiksi interpretaatiota maailmanperintömatkailussa käsittelevä Brezovecin ja kumppaneiden kirjallinen materiaali (Brezovec, Vidal-Casellas, Seeralonga & Costa 2018). Interpretaatio on käsite, joka vaatii aina tarkempaa määrittelemistä omassa kontekstissaan, sillä sen sisältö painottuu eri tavoin eri yhteyksissä. Suora suomennos 'tulkinta' ei kerro kaikkea siitä, mikä maailmanperinnön esittelyssä on olennaista. Tildenin (1957) mukaan interpretaatio on kasvatuksellista (educational) toimintaa, jonka tarkoitus on erilaisia interpretaatiomenetelmiä ja yksilön omaa kokemusta käyttämällä tuoda esiin kohteen merkitystä sekä sen yhteyttä kohteen ja yleisön välillä. Tämä tarkoittaa havainnollistamista ja elämysten tarjoamista sen sijaan, että jaettaisiin vain irrallisia faktoja ja tilastoja. (Interpret Europe 2018; Tilden 1957 teoksessa Timothy & Boyd 2003, 174, 195, 197)

Perintökohteiden interpretaatio sisältää perinteisesti näyttelyitä, näytöksiä, esitelmiä, painettuja esitteitä ja karttoja, kylttejä ja opastettuja kierroksia (Timothy & Boyd 2003, 174). Interpretaatioon sisältyy myös elämyksellisyys, mikä on maailmanperinnön esittelyn kannalta tärkeää kohteiden arvon ymmärrettäväksi ja merkitykselliseksi tekemisessä kävijöille. Elämysten tuottamisessa voidaan käyttää muun muassa tarinallistamista ja yleisön osallistamista (Tarssanen & Kylänen 2009, 13-15). Myös uusi tekniikka ja sosiaalinen media tarjoavat monia mahdollisuuksia interpretaation elävöittämiseen (Staiff 2014, 117-120; Suomenlinnan hoitokunta 2018c). Saavutettavuus on yksi interpretaation perusedellytys. Sillä tarkoitetaan kulttuurin ja matkailun yhteydessä erilaisten kävijöiden eri tarpeiden huomioon ottamista siten, että kohde ja sen palvelut ovat helposti ja esteettömästi saavutettavissa. Se tarkoittaa myös tiedotuksen ja tiedon saannin tekemistä vaivattomaksi yhtä hyvin kuin vaivatonta osallistumista ja esteettömyyttä. Saavutettavuus voi toteutua myös eri aistien avulla. (Kulmat.fi 2015)

Kulttuuriperintö (cultural heritage) käsitteenä on monitahoinen ja kiisteltykin. Yksinkertaisesti määriteltynä kulttuuriperintö on menneisyydestä säilynyttä yhteistä aineellista ja aineetonta kulttuuria (Finto 2018a). Aineellisella kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan ihmisen toiminnan ja luonnonhistorian kehityksen vaikutuksesta syntynyttä yhteistä, materiaalista kulttuuriperintöä (Finto 2018b). Maailmanperinnöllä tässä työssä tarkoitetaan aineellista kulttuuriperintöä, joskin siihen sisältyy usein myös aineettomia elementtejä, kuten tarinat, tavat tai tiede. Aineeton kulttuuriperintö on ollut viime aikoina esillä suomalaisessa medi-

assa, sillä Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö on juuri nimennyt ensimmäisinä suomalaisina kohteina Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon esitettävät kohteet, jotka ovat sauna ja kaustislainen viulunsoitto (Helsingin Sanomat 1.6.2018).

Suomen maailmanperintökohteista yhtenä kokonaisuutena ei oltu tehty interpretaatiota koskevia tutkimuksia, sen sijaan meneillään on Suomen maailmanperintökohteiden kävijä-tutkimushanke. Interpretaatio maailmanperintökohteissa valittiin tutkimuskohteeksi aiheen ajankohtaisuuden, oman kiinnostuksen ja toimeksiantajan ehdotuksen mukaan. Toimeksiantaja, Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys ry (Föreningen för Finlands världsarv, Association of World Heritage sites in Finland) perustettiin vuonna 2016 vahvistamaan yhteistyötä Suomen maailmanperintökohteiden välillä. Yhdistyksen tehtäviin kuuluu myös Suomen maailmanperintökohteiden edustaminen paitsi kansallisella-, myös kansainvälisellä tasolla. Tavoitteikseen yhdistys on määritellyt yhteistyön kehittämisen ja kohteiden vaikuttavuuden lisäämisen. Yhteistyöllä pyritään voimavarojen ja osaamisen lisäämiseen eri kohteissa. Unescon velvoitteet maailmanperintökohteille ohjaavat myös maailmanperintöyhdistyksen toimintaa. (Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys 2018) Kohteiden esittelyn on oltava kunnossa Unescon vaatimusten mukaan, ja erilaisin interpretaation keinoin sitä voidaan kehittää entisestään. Toimeksiantaja asetti tutkimuksen tavoitteeksi maailmanperinnön esittelyn kartoituksen ja sen haasteiden ja mahdollisuuksien esiin-tuomisen.

Tutkimus tehtiin opinnäytetyönä Haaga-Helia ammattikorkeakoululle matkailun koulutus-ohjelmassa kevään ja kesän 2018 aikana. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää päämetodina kohteiden edustajien haastattelu. Interpretaatiota ja maailmanperintöä koskeva kirjallisuus, Unescon sekä maailmanperintökohteiden verkkomateriaali, sekä muu valmis aineisto toimivat teoria- ja kontekstilähteinä. Ennen haastatteluja haastateltaville lähetettiin sähköpostitse puolistrukturoitu haastattelulomake, minkä jälkeen vastauksia syvennettiin kevään ja alkukesän aikana tehtävillä teemahaastatteluilla. Kaikki haastateltavat edustivat Suomen maailmanperintökohteita. Haastatteluista tehtävät muis-tiinpanot luokiteltiin teemoittain ja analysoitiin suhteessa interpretaation teoriaan ja maailmanperintökontekstiin. Interpretaation toteutusta eri kohteissa vertailtiin toisiinsa, ja tehtiin päätelmiä mahdollisista yhteneväisyyksistä ja eroavaisuuksista. Interpretaation haasteita tarkasteltiin, ja sen mahdollisuuksia kartoitettiin haastateltavien näkemysten ja koettujen tarpeiden sekä eri kohteiden hyvien käytäntöjen kautta. Vaikka työn tarkoitus ei ollut kehittäminen vaan nykytilanteen kartoitus, haluttiin nostaa esiin myös mahdollisia kehittämis-ehdotuksia. Opinnäytetyön tuloksia voidaan käyttää pohjana interpretaation suunnitte-lussa ja kehittämistyössä.

2 Unescon maailmanperintöluettelo

Unescon tavoitteen mukaan jokaisen ihmisen tulisi saada kasvaa ja elää rikkaassa, monipuolisessa kulttuuriympäristössä, jossa yhteinen perintö toimii siltana menneiden ja nykyisten sukupolvien välillä. Vuonna 1945 perustettu UNESCO on YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö, jonka päätehtävänä on koordinoita kansainvälistä yhteistyötä rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi koulutuksen, tieteiden, kulttuurin ja tiedonvälityksen saralla. (UNESCO 2018a) Unescon maailmanperintötoiminta perustuu vuonna 1972 allekirjoitettuun Unescon yleissopimukseen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi (Museovirasto 2018c). Sopimuksella haluttiin turvata kansainvälinen yhteistyö uhanalaisen kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi, kunnossa pitämiseksi ja säilyttämiseksi tuleville sukupolville. Tiedon ja arvostuksen lisääminen eri kansojen ainutlaatuista perintöä kohtaan on tärkeä osa sopimusta. (Kostet 2016, 5; ICOMOS Suomi Finland 2018)

Unescon maailmanperintökomiteaan (World Heritage Committee) kuuluu 21 jäsenmaata edustaen 193:a maailmanperintösopimuksen ratifioinutta jäsenvaltiota. Komitea päättää maailmanperintöluetteloon vuosittain valittavista kohteista ja seuraa niiden tilaa. (Unesco 2018b) ICOMOS, The International Council on Monuments and Sites ja IUCN, International Union for Conservation of Nature, ovat kaksi tärkeintä elintä, jotka auttavat Maailmanperintökeskusta arvioimaan ehdokkaiden hakemuksia ja seuraamaan kohteiden hallintoa (Gravari-Barbas, Cominelli, Condevaux, Jacquot & Conti 2018, 6).

2.1 Maailmanperinnön valinta ja kriteerit

Maailmanperintöluetteloon nimettyjä kohteita on tällä hetkellä 1073, joista 832 on kulttuuri-kohteita. Luettelo sisältää myös 206 luontokohdetta sekä 35 yhdistettyä luonto- ja kulttuuri-perintökohdetta. (UNESCO 2018d) Päästäkseen maailmanperintöluetteloon kohteella on oltava maailmanperintösopimuksen mukaista huomattavan merkittävää yleismaailmallista arvoa (Outstanding Universal Value - OUV), ja jokaisen luetteloon haluavan kohteen on pystyttävä perustelemaan arvonsa (Gravari-Barbas, ym. 2018, 5). Maailmanperintökohteen on oltava eheä kokonaisuus, ja kulttuuriperintökohteelta vaaditaan myös autenttisuutta suhteessa omaan kulttuurilliseen kontekstiinsa. Esitettäessä kohdetta maailmanperintöluetteloon kohteen on oltava jo pitkäaikaisesti suojeltu sen arvoa uhkaavilta erilaisilta tekijöiltä. Suojelusta on huolehdittava myös luetteloon nimeämisen jälkeen korkeimmalla mahdollisella tasolla kansallisen lainsäädännön puitteissa. Kohteen toiminnalta vaaditaan paikallisyhteisön tukea, sekä kattavaa kulttuurista ja ekologista kestävyttä. Maailmanperintöluetteloon valintaa helpottamaan on luotu valintakriteeristö, jonka kymmenestä kriteeristä vähintään yhden on täyttyvä luetteloon pääsemiseksi. (Museovirasto 2018c) Taulukossa 1 on

nähtävillä kulttuuriperintökohteita koskevat kriteerit I-VI. Kulttuuriperintökohteiden edellytetään olevan poikkeuksellisia vallitsevan tai jo kadonneen kulttuurin edustajia, tai jollain muulla tavoin inhimillisen luovuuden mestariteoksia. Ne voivat edustaa jonkin tietyn kulttuurin asutusperinnettä tai merkittävän historiallisen ajanjakson rakennustyyppiä. Kulttuuriperintökohteet voivat liittyä myös eläviin perinteisiin, tapahtumiin, uskontoihin, uskomuksiin, aatteisiin tai kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin. (Museovirasto 2018c; Unesco 2018c)

Taulukko 1. Kulttuurikohteiden valintakriteerit maailmanperintöluetteluun pääsemiseksi (Museovirasto 2018c; UNESCO 2018c, muokattu)

Nro	Valintakriteeri
I	Kohteen tulee olla ihmisen luovaa älykkyyttä edustava mestariteos
II	Kohteen on esitettävä ihmiskunnan arvojen muutosta aikojen kuluessa tai maailman tietyllä kulttuurialueella, koskien arkkitehtuurin tai tekniikan kehitystä, monumentaalitaidetta, kaupunki- tai maisemasuunnittelua
III	Kohteen on oltava poikkeuksellinen osoitus elävästä tai jo kadonneesta kulttuurista
IV	Kohteen on esitettävä erityistä rakennustyyppiä, arkkitehtonista tai teknologista kokonaisuutta tai ihmiskunnan tiettyä historian ajanjaksoa kuvaavaa maisemaa
V	Kohteen on kuvastettava perinteistä asutuskulttuuria, maan tai meren käyttöä tai ihmisen vuorovaikutusta ympäristön kanssa, erityisesti peruuttamattoman muutoksen uhatessa kohdetta
VI	Kohteelta vaaditaan suoraa yhteyttä tapahtumiin tai elävään perinteeseen. Nämä voivat olla maailmanlaajuisesti merkittäviä aatteita, uskomuksia, taiteellisia tai kirjallisia töitä (Kriteeriä käytetään vain yhdessä toisten kriteerien kanssa)

Maailmassa on lukemattomasti rikasta luonnon- ja kulttuuriperintöä, ja halu päästä Unescon maailmanperintöluetteluun on suuri. Vuonna 2017 alustavalla listalla oli 1710 erilaista kohdetta odottamassa mahdollista valintaa. Maailmanperintöstatuksesta ollaan ylpeitä, ja siitä ajatellaan koituvan monenlaista hyötyä, kuten medianäkyvyyttä sekä uskoa paikalliseen ja taloudelliseen kehitykseen kasvavan matkailijamäärän myötä. Myös kohteen arvovallan uskotaan kasvavan yhteydestä Unescoon ja muihin maailmanperintökohteisiin. Hakemusten määrän kasvaessa arviointikriteerit tulevat olemaan entistä vaativampia ja luetteloa pyritään tasapainottamaan myös maantieteellisesti. (Gravari-Barbas, ym. 2018, 4-5) Unescon maailmanperintöpolitiikkaa kohtaan on esitetty paljon kritiikkiä, ja on kysytty, kenen perintöä maailmanperintö on. Maailmanperintöluettelossa on epätasapainoa muun muassa kulttuurikohteiden hallitessa sitä, samoin tietyillä alueilla ja uskonnoilla on yliedustus (Gravari-Barbas, ym. 2018, 8). Yliedustettuja luettelossa ovat myös esimerkiksi eurooppalaiset keskiaikaiset kaupunkimaisemat; uskonnolliset, erityisesti kristilliset monumentit; ja tietyt historialliset aikakaudet (Museovirasto 2018c).

Hyväksymällä kohteet luetteloon, Unesco määrittelee maailmanlaajuiset ihmiskunnan arvot (Gravari-Barbas, ym. 2018,10). Maailma on täynnä arvokkaita perintökohteita, jotka jäävät ilman Unescon leimaa, sillä kaikilla valtioilla ei ole riittäviä resursseja huolehtia kohteidensa suojelusta, tarvittavaa koneistoa hoitamaan edes maailmanperintökohteeksi haikutumisen pitkää prosessia. (Gravari-Barbas, ym. 2018, 8) Kritiikki onkin usein kohdistunut myös siihen, että vaikka Unesco johtaa suojelua, lankeaa taloudellinen vastuu paikallisille yhteisöille. Köyhimmillä valtioilla ole rahaa maksaa suojelusta eikä Unesco pysty valvomaan kohteita kankean byrokraattisen rakenteensa vuoksi. (Independent 28.4. 2018)

2.2 Maailmanperintökohteiden hoito ja suojelu

Maailmanperintöluetteloon pääsy ei ole pelkkä etuoikeus, vaan se tarkoittaa Unescon maailmanperintökohteille asettamista velvoitteista huolehtimista koskien hallintoa, suojelua, ylläpitoa, sekä maailmanperinnön tunnetuksi tekemistä. Jokaisen jäsenmaan on esitettävä yksityiskohtainen suunnitelma kohteen suojelusta, ylläpidosta ja hallinnosta. Jäsenmaa sitoutuu suojelemaan maailmanperintökohteen arvoja ja raportoimaan kausittain kohteen kunnosta. (Unesco 2018b) Maailmanperintökohteet ja matkailu liittyvät yhteen. Matkailu maailmanperintökohteissa aiheuttaa kuitenkin usein myös ongelmia suojelun näkökulmasta katsottuna. Kasvavien turistimassojen seurauksena maailmanperintökohte joutuu usein kovan kulutuksen alle, ja siksi joudutaan miettimään uusia keinoja kohteiden säilymisen turvaamiseksi. Maailmanperintöä kuitenkin arvostetaan yleisesti eri maissa ja kulttuureissa, siksi luettelossa säilymisen turvaamiseksi joudutaan usein luopumaan kohdetta mahdollisesti uhkaavista hankkeista. (Markkanen 2012, 7)

Maailmanperintöluetteloon pääsyn jälkeen ei ole itsestään selvää, että kohde pysyisi listalla ikuisesti, ellei Unescon velvoitteista kohteen suojelussa ja hoidossa huolehdita. Myös maailmanperinnön esittely kuuluu näihin velvoitteisiin. Matkailun kasvaessa globaalilla tasolla, maailmanperintökohteiden on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota sanomansa levittämiseen. Maailmanperintöä on tehtävä matkailijoille ymmärrettäväksi, merkittäväksi ja kiinnostavaksi siten, että sen arvo ja suojelun tarve sisäistetään osaksi asenteita yleismaailmallisesti merkittävää kulttuuri- ja luonnonperintöä kohtaan näkyen myös arvostuksen ja suojelun mukaisena käyttäytymisessä kohteissa.

2.3 Suomi ja Unescon maailmanperintö

Suomi ratifioi maailmanperintösopimuksen vuonna 1987. Sopimus on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen, ja sen toimeenpanosta vastaa Museovirasto. (Museovirasto 2018c) Suomi on ollut maailmanperintökomitean jäsenenä vuosina 1997-2002 sekä 2014-2017

pääedustajinaan Museoviraston ja Metsähallituksen henkilöt. Yleisen tietoisuuden lisääminen maailmanperinnöstä on ollut yksi Suomen tärkeistä painopisteistä kansainvälisessä maailmanperintötyössä. (Museovirasto 2018c) Opetusministeriö vastaa Suomessa kulttuuriperinnön osalta maailmanperintötoimintaan kuuluvista asioista, samoin kuin ympäristöministeriö vastaa luonnonperinnön asioista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018). Maailmanperintötoiminnan ohjeena Suomessa toimii maailmanperintösopimuksen toteuttamisen toimintaohjeisto (Operational Guidelines) ja niin sanottu Globaalistrategia vuodelta 1994 (Museovirasto 2018c). Suomella on myös kansallinen maailmanperintöstrategia vuosille 2015-2025 oman maailmanperintöpolitiikan linjaamiseksi ja maailmanperintösopimuksen toteutumiseksi. Strategian mukaan Suomi haluaa olla vastuullisen maailmanperintövaikuttajan malli suhteessaan maailmanperintökohteen suojeluun, ylläpitoon ja esittelyyn. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa strategian toteutumista ja on laatinut sille myös toimeenpanosuunnitelman. (Museovirasto 2018c; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 4; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018)

Kuva 1. Suomen maailmanperintökohteet kartalla (Helsingin Sanomat 29.7.2017, muokattu)

Interpretaatioon liittyen toimeenpanosuunnitelman tavoitteena vuoteen 2025 mennessä on tehdä maailmanperintökohteet tutuksi Suomen kansalle, lisätä kohteiden arvostusta ja opettaa kansalaiset toimimaan maailmanperinnön hyväksi. Tavoitteena on myös monipuo-

linen, luotettava ja helposti savutettava maailmanperintöviestintä. Käytännössä tämä tarkoittaa maailmanperintökasvatuksen lisäämistä kouluissa ja varhaiskasvatuksessa; uuden tiedon hankkimista tutkimus- ja kehittämistoiminnan kautta; Unescon kestävä matkailun strategian pitämistä matkailun ohjenuorana; luotettavan tiedon jakamista kävijöille; sekä saavutettavuuden ja kävijäpalveluiden parantamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 28) ICOMOS:n Suomen osaston yhteydessä toimivan maailmanperintötyöryhmän tehtäviin kuuluu Suomen maailmanperintökohteiden yhteisten hankkeiden edistäminen (ICOMOS Suomi Finland 2018). Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima Museovirasto vaa- lii Suomen kulttuurihistoriallista kansallisomaisuutta ja vastaa kulttuuriperinnön suojelusta yhdessä muiden viranomaisten kanssa. (Museovirasto 2018a) Viraston tehtäviin kuuluu myös avustusten jakaminen maailmanperintökohteiden hoitoon sekä kohteita koskeviin erilaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin (Museovirasto 2018c).

Suomessa on tällä hetkellä seitsemän maailmanperintökohdetta (kuva 1), joista kuusi on kulttuurikohteita ja yksi luontokohde. Taulukossa 2 kaikki maailmanperintökohteet on lue- teltu. Kaikki kulttuurikohteet on valittu kriteeriä iv käyttäen muiden kriteerien ohella (Mu- seovirasto 2018b). Kulttuurikohteiden valintakriteerit on kuvailtu luvussa 2.1. Suomen maailmanperintökohteiden nimeämisjärjestys on seuraava: Vanha Rauma ja Suomenlinna vuonna 1991; Petäjäveden vanha kirkko 1994; Verlan puuhiomo ja pahvitehdas 1996; Sammallahdenmäen pronssikautinen röykkiöalue 1999; Struven ketju 2005; Merenkurkun saaristo vuonna 2006. (Museovirasto 2018b)

Taulukko 2. Suomen maailmanperintökohteet (Museovirasto 2018b; Opetus- ja kulttuuri- ministeriö 2015, 9)

Maailmanperintökohde	Valintavuosi	Kriteerit	Luonne	Muuta
Suomenlinnan merilinnoitus	1991	iv	kulttuurikohde	kansallinen
Vanha Rauma	1991	iv	kulttuurikohde	kansallinen
Petäjäveden vanha kirkko	1994	iv	kulttuurikohde	kansallinen
Verlan puuhiomo ja pahvitehdas	1996	iv	kulttuurikohde	kansallinen
Sammallahden röykkiöalue	1999	iii ja iv	kulttuurikohde	kansallinen
Struven ketju	2005	iv	kulttuurikohde	sarjanimeämiskohde
Merenkurkun saaristo	2006	viii	luontokohde	sarjanimeämiskohde

Kaksi Suomen maailmanperintökohteista, Struven ketju ja Merenkurkun saaristo, ovat yhteisiä toisen tai useamman valtion kanssa. Kansallisessa maailmanperintöstrategiassa niitä kutsutaan sarjanimeämiskohdeiksi. Struven astemittausketju kulkee kymmenen valtion lävitse Tonavalta jäämerelle saakka. Merenkurkun saaristo taas on yhteinen kohde Ruotsin Korkean Rannikon kanssa. (Markkanen 2012, 5-7; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 9)

2.3.1 Suomenlinnan merilinnoitus

Suomenlinnan merilinnoitus (kuva 2) valittiin Unescon maailmanperintöluetteloon ainutlaatuisena 1600-1700-lukujen sotilasarkkitehtuurin edustajana sekä merkittävän bastionijärjestelmänsä ansioista (UNESCO 2018f). Myös asema kolmen valtion, Ruotsin, Venäjän ja Suomen puolustamisessa on erityinen (Museovirasto 2018b). Suomenlinna on ehyt kokonaisuus, jonka kuudelle saarelle sijoitetut linnoituksen rakennukset ovat pääosin hyvin säilyneitä. Suomenlinnan autenttisuus näkyy paitsi arkkitehtuurissa, myös kohteen historiallisen ja kulttuurisen arvon mukaisissa rakennusmenetelmissä ja -materiaaleissa. (Museovirasto 2018b; UNESCO 2018f)

Kuva 2. Suomenlinna (Suomenlinnan hoitokunnan kuva-arkisto 2018. Kuvaaja: Suomen Ilmakuva Oy)

Linnoituksen rakentaminen Helsingin edustan saarilla alkoi Ruotsin vallan aikana 1748 Augustin Ehrensvärdin johdolla tarkoituksena parantaa Ruotsin puolustusta Venäjää vastaan. Nimeksi tuli Sveaborg, 'Ruotsin linna', suomalaisittain Viapori. (Elo 2012, 267, 270) Ranska avusti rakentamista taloudellisesti, ja vahvaksi tukikohdaksi muodostunutta linnoitusta kutsuttiin myös Pohjolan Gibraltariksi (Museovirasto 2018b). Viapori antautui venäläisille vuonna 1808. Suomen itsenäistymisen (1917) jälkeen Viaporista tuli suomalainen varuskunta nimeltään Suomenlinna. (Elo 2012, 270; Museovirasto 2018b) Suomenlinnan sotilaallinen kausi päättyi 1973 tekniikan kehittymisen myötä jättäen jälkeensä edelleen toimivan Merisotakoulun ja pitkän puolustushistorian (Museovirasto 2018b). Suomenlinna on tänä päivänä tärkeä virkistys- ja matkailukohde sekä yksi Suomen suosituimmista nähtävyyksistä. Linnoituksen rakennuksiin ja rakennelmiin on kunnostettu työtiloja, asuntoja, ravintoloita, museoita sekä kokous- ja juhlatiloja. Suomenlinna onkin myös 800 asukkaan elävä Helsingin kaupunginosa tarjoten noin 400 työpaikkaa. (Museovirasto 2018b)

Suomenlinna on kiehtonut ihmisiä läpi historiansa ollen jo 1930-luvulla yksi maamme vetovoimaisimmista matkailukohteista. Maailmanperintöstatus nosti entisestään kohteen arvoa matkailukohteena. (Suomenlinnan hoitokunta 2018a; Suomenlinnan hoitokunta 2015) Suomenlinnasta löytyy kaikki matkakohteelle tyypilliset palvelut, myös majoituspalveluja pienimuotoisesti. Kävijätutkimusten mukaan sen vetovoimatekijöitä ovat historia, nähtävyydet, merellisyys ja luonto. Myös merimatka houkuttaa kävijöitä. Ulkomaalaisiin kävijöihin vetoaa myös idyllinen ja rauhallinen ilmapiiri. (Suomenlinnan hoitokunta 2015) Suomenlinnan kävijämäärä yltää jo noin miljoonaan kävijään vuodessa. Kohde kiinnostaa yhtä hyvin suomalaisia kuin ulkomaisiakin matkailijoita maailmanperintöstatuksensa ja vapaa-ajanviettoon ihanteellisen ympäristönsä ansiosta. Kävijämäärät ovat suurimpia kesäisin, mutta myös talvikauden matkailu Suomenlinnassa kasvaa jatkuvasti. Suomenlinnaan pääsy on helppoa Helsingin julkisen liikenteen kertalipulla, eikä kohteessa peritä pääsymaksua. (Suomenlinnan hoitokunta 2015; Suomenlinnan hoitokunta 2018a;) Suomenlinnan matkailua on kehitetty Helsingin kaupungin kanssa vuonna 1974 laaditun käyttösuunnitelman pohjalta. Kehittämisessä on pitänyt huomioida Suomenlinnan kaksinainen rooli tärkeänä kulttuuriperintökohteena sekä elävänä asuinalueena. Suuren toimijajoukon, kävijämäärän kasvun ja 800: n asukkaan intressien yhteensovittaminen on asettanut omia haasteitaan kehittämistyölle. (Suomenlinnan hoitokunta 2015)

Suomenlinnan suojelun ja hallinnon pohjana on Suomenlinnan käyttösuunnitelma, jota toteuttaa Opetus- ja kulttuuriministeriön alainen Suomenlinnan hoitokunta. Se vastaa Suomenlinnan restauroinnista, ylläpitämisestä ja hallinnoinnista tavoitteenaan säilyttää kohde historiallisine ja rakennustaiteellisine arvoineen. (Suomenlinnan hoitokunta 2018b) Suomenlinnassa riittääkin arvokasta suojeltavaa. Rakennuksia on lähes 200 ja linnoitusmuuria yli kuusi kilometriä. Suomenlinnan hoitokunnan työ on huomioitu arvostetulla Europa Nostra -palkinnolla vuonna 2000. Palkinto myönnettiin nimenomaan korkeatasoisesta ja asiantuntevasta restaurointityöstä. (Museovirasto 2018b) Suomenlinna on myös osallistunut vuosina 2013-2014 toteutettuun Unescon kestävä matkailun hankkeeseen yhdessä 15:n pohjoismaisen ja baltialaisen maailmanperintökohteen kanssa tavoitteena suunnitella kohteiden kestävä matkailua. Suomenlinna haluaa olla kansainvälisesti arvostettu kestävä matkailun mallikohde, ja tavoitteeseensa päästäkseen se on yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa laatinut Kestävä matkailun strategian, jonka tarkoitus on kehittää Suomenlinnan matkailua sekä maailmanperinnön suojelua rinnakkain tuottaen matkailijoille kestäviä ja laadukkaita Suomenlinna-elämyksiä. (Suomenlinnan hoitokunta 2015)

2.3.2 Vanha Rauma

Vanha Rauma nousi Suomenlinnan kanssa ensimmäisenä Suomesta maailmanperintökohteeksi. Se valittiin edustamaan noin 150 pohjoismaista puukaupunkia laajimmin yhtenäisenä säilyneenä puukaupunkialueena. Vanha Rauma on ollut aina myös kaupungin elävä keskusta, joka kulttuurihistoriansa ohella on myös asuin- ja työympäristö kaikkine palveluineen, asuntoineen ja liiketiloineen. Asukkaita puukaupungissa on noin 700 ja erilaisia rakennuksia noin 600. (Niittyrinta, Puolamäki, Tammi & Telaranta 2016, 43-45)

Kuva 3. Vanha Rauma (kuvaaja Eero Oikari)

Rakennushistoriallisesti eheänä ja autenttisena kokonaisuutena Vanha Rauma (kuva 3) käsittää eri-ikäisiä poikkeuksellisen hyvin säilyneitä yksikerroksisia rakennuksia ja pihoja, sekä osin keskiaikaisperäisen katuverkoston. Puukaupungin kulttuurihistoriallista henkeä ja autenttisuutta pitää yllä perinteisten rakennusmenetelmien ja -materiaalien hallinta ja taito rakennusten huollossa ja korjaustöissä. (Museovirasto 2018b; Niittyrinta, ym. 2016, 43, 45; UNESCO 2018g) Vanhan Rauman pohjana on keskiaikainen kauppapaikka, josta tuli kaupunki vuonna 1442. Vanhaa kaupunkia ympäröi ja rajaa 1620-luvulta peräisin oleva tulliaita. (Niittyrinta ym. 2016, 45) Vanhan kaupungin rakennuskannassa on nähtävillä 1890-luvun purjelaivakauden kukoistus näkyen pääkatujen rakennusten uusrenessanssityylisinä koristeellisina julkisivuina (Vanha Rauma 2018). Kaupunki on ollut yksi merenkulun keskus satamansa ja yritteliään kaupankäyntinsä johdosta. Merenkulku pitsinnypläyksen ohella onkin Vanhan Rauman tunnettuja perinteitä. (Elo 2012, 270).

Vanhan Rauman säilyminen historiallisena kaupunginosana liittyy Rauman kaupungin laajenemiseen 1900-luvun alussa, jolloin kaupungin saatua uutta tilaa vanha kaupunki voitiin säästää uudistuksilta. 1960-luvulla heräsi voimakas pyrkimys alueen suojeluun, kuitenkin

vasta vuoden 1981 asemakaava turvasi arvokkaan rakennuskannan ja ympäristön säilymisen. (Museovirasto 2018b) Vanhan Rauman hallinnosta ja suojelusta vastaavat tänä päivänä Rauman kaupunki, Rauman museo ja Korjausrakentamiskeskus Tammela. Suojelua valvoo lisäksi Vanhan Rauman erityiselin. (Niittyrinta ym. 2016, 62) Puukaupungin korjaaminen on säädeltyä, ja kaikki muutostyöt tehdään Vanhan Rauman erityiselimen valvonnassa. Vanha Rauma on suosittu asuinympäristö, sillä suurin osa taloista on hyvässä kunnossa 30 vuotta jatkuneen kunnostustyön johdosta. Kaupungin viranomaiset ohjaavat kiinteistöjen yksityisiä omistajia rakennusten kunnostamisessa ja huollossa suojelun toteutumiseksi, taloissa on kuitenkin nykyajan mukavuudet. (Museovirasto 2018b) Vanhan Rauman vahvuutena on sen elävyys asuin- ja työpaikan sekä liikealueen yhdistelmänä. Niittyrinta ym. (2016) painottaa, että nuo tekijät tukevat toisiaan, ja jos joku niistä muuttuisi merkittävästi, olisi se uhka koko puukaupungille. Tällainen asia voisi olla esimerkiksi pieniä liikkeitä uhmaava kaupallistaloudellinen muutos. (Niittyrinta ym. 2016, 62) Suuri uhka puukaupungille on myös ilmastonmuutos, joka saattaa vahingoittaa rakennuksia ja siten koko kohteen eheyttä. (UNESCO 2018g)

”Oi niingon gotonas!”, tervehtii Visit Rauma -sivusto vierailijaa omaperäisellä Rauman murteella. Kaupungin matkailusivuilta löytyy kattavasti tietoa Vanhan Rauman alueesta, sen palveluista ja tapahtumista. (Visit Rauma 2018) Maailmanperintökohteena ja kulttuurihistoriallisesti merkittävänä kaupunkina Vanha Rauma ei ole museo, vaan elävä ja tunnelmallinen kaupungin keskus sekä tärkeä matkailunähtävyys (Elo 2012, 270). Vanhan Rauman matkailun kasvu on kehittänyt myös puukaupungin palvelutasoa. Alueelta löytyy pienmyymälöitä, ravintoloita ja majoituspalveluja monipuolisesti. Kaikki tärkeimmät palvelut ja nähtävyydet ovat kävelymatkan päässä toisistaan ja siten helposti saavutettavissa. (Niittyrinta ym. 2016, 61) Rauman kaupunki tarjoaa matkailuneuvontaa ja opastusta, lisäksi kaupunki on panostanut tapahtumatarjontaan. Myös vanhan kaupungin asukkaat ja kiinteistönomistajat osallistuvat alueen esittelyyn pitämällä pihoja auki yleisölle, osallistumalla kirpputoripäiviin ja tunnelmallisiin joulunajan tapahtumiin. (Niittyrinta ym. 2016, 61) Puukaupungin alueella sijaitseva Pyhän Ristin kirkko on näyttävä maamerkki, joka on kuulunut alkuaan fransiskaani luostarille. Kirkon keskiaikaiset katto- ja koristemaalaukset, sekä koko sisustus esineistöineen kiinnostavat, ja kävijämääränsä perusteella kohde onkin toiseksi suosituin maamme kirkoista. (Niittyrinta, ym. 2016, 50, Vanha Rauma 2018)

2.3.3 Petäjäveden vanha puukirkko

Keski-Suomessa sijaitseva Petäjäveden vanha puukirkko on merkitty maailmanperintöluetteloon 1994. Kirkko rakennettiin vuosina 1763 – 1765 paikallisen kirkonrakentajan

Jaakko Klemetinpoika Leppäsen johdolla. Kirkko on rakennettu mäntyhirrestä, ja sitä pidetään mestariteoksena edustaen pohjoisen Euroopan puukirkkojen hirsirakentamisen arkkitehtuuriperinnettä. Rakentamisessa on yhdistetty renessanssin käsityksiä ristikirkosta ja vanhempaa goottilaista holvirakennelmaa. (Könönen 2016, 77; UNESCO 2018h) Kirkon rakennustaiteellinen arvo tarkoittaa muun muassa paikallisten rakentajien taitoa soveltaa keskieuropallaista kirkkoarkkitehtuuria paikalliseen omintakeiseen ja ikivanhaan hirsisalvostekniikkaan (Könönen 2016, 74; Museovirasto 2018b). Petäjaveden vanha kirkko aidan ympäröimine kirkkopihoineen ja ympäristöineen on eheä kokonaisuus sijaiten rannalla alueelle tyypillisten maalaismaisemien, metsien ja järvien ympäröimänä. Kirkko on autenttinen pohjoisen Euroopan puukirkkorakentamisen edustaja muotonsa, rakennustansa ja materiaalinsa puolesta. Kirkkoa ympäröivä edelleen käytössä oleva hautausmaa on 1700-luvulta. Kirkko on vaikuttava myös sisätiloiltaan (kuva 4), sillä sen pohjapiirroksessa, monimutkaisissa perspektiiveissä, holveissa ja keskikupolissa yhdistyvät renessanssin, barokin ja gotiikan tyylien vaikutukset suomalaiseen kansanomaiseen hirsirakentamiseen. Jyrkkä katto muun muassa muistuttaa goottilaista tyyliä. Saarnastuoli, penkit ja lehterit kaiteineen ovat kokonaan paikallisten rakennusmiesten ja taiteilijoiden aikaansaannosta. Kattokruunut, silkisen kiiltäviksi patinoituneet seinät ja muut hirsipinnat, sekä lattiapalkkien ja penkkien epäsäännöllinen sijoittaminen luovat ainutlaatuisen tunnelman sisätiloihin. (UNESCO 2018h)

Petäjaveden vanhaa kirkkoa on luonnehdittu monin tavoin, ja monet ovat nähneet sen arvon jo paljon ennen kirkon maailmanperintöluetteloon pääytymistä. Könösen (2016) mukaan muun muassa itävaltalainen taidehistorioitsija Josef Strzygowski (1862-1941) arvosti tuota kirkkoa jopa enemmän kuin renessanssin runsaskoristeisia kirkkoja, ja hänen mielestään kirkko olisi voinut kohota Pariisin ja Rooman mestariteosten rinnalle, ellei syrjäinen sijainti olisi ollut siihen esteenä. Strzygowski vertasi kirkkoa enemmän kaukaisessa idässä tutkimusmatkoillaan näkemiinsä kupoliluomuksiin, kuin eurooppalaisiin puukirkkoihin. (Könönen 2016, 73-74) Suomalainen kulttuurivaikuttaja Heikki Klemetti (1876-1953) löysi Jaakko Leppäsen nimellä tehdyn kirkon pohjapiirroksen laatiessaan teostaan Suomalaisia kirkonrakentajia 1600- ja 1700 -luvulla ja nosti unohdetun kirkontekijän arvoonsa (Klemetti 1927, 171-172). Kirkkoa ylistetään 'ankarasti omaperäisenä' erityisesti sen kupolirakenteen vuoksi, jonka kirkonrakentaja Leppänen toteutti paljon ennen kuin C.L. Engel 1800-luvulla rakennettuaan Nikolainkirkon eli nykyisen Helsingin tuomiokirkon (Klemetti 1927, 165-170)

Petäjaveden vanhan kirkon rakennuksena omistaa Petäjaveden seurakunta vastaten myös taloudesta ja tarpeellisista korjauksista. Vuonna 2001 perustetun Petäjaveden van-

han kirkon säätiön tehtävä on hallinnoida ylläpitää, hoitaa ja suojella kirkkoa ympäristöineen. (Petäjaveden vanha kirkko 2018b; UNESCO 2018h) Säätiön vastuutehtäviin kuuluu myös opastustoiminta, Suomen maailmanperintökohteiden välinen yhteistyö ja matkailupalveluiden kehittäminen. Vuonna 2006 perustettu Petäjaveden vanhan kirkon hoitokunta taas vastaa kirkon hoidon koordinoinnista (Petäjaveden vanha kirkko 2018b). Kohde ja sen puskurivyöhyke on laillisesti suojeltu kansallisen lainsäädännön puitteissa. Kirkko on hyvin säilynyt siitä huolimatta, että se hylättiin 1800-luvun lopulla uuden kirkon rakentamisen myötä. Petäjaveden vanhan kirkon hoitosuunnitelma ohjaa niin pitkän kuin lyhyenkin tähtäimen toimintaa. (UNESCO 2018h)

Kuva 4. Petäjaveden vanha kirkko (Petäjaveden vanha kirkko 2018a)

Uuden kirkon rakentamisen yhteydessä 1892 ehdotettiin, että vanhan kirkon hirsistä rakennettaisiin kansanopisto, ja vielä 1910 kirkon hirsistä haviteltiin kunnan rakennuksiin. On kerrottu, että myös Gösta Serlachius havitteli kirkkoa Mänttään. (Könönen 2016, 81-82) Tapulia käytettiin heinälatona, ja kirkon annettiin rapistua. 1920-luvulla tunnistettiin kirkon arvo, mikä johti kunnostus- ja restaurointitöiden aloittamiseen. (Könönen 2016, 81-82; Museovirasto 2018b; UNESCO 2018h) Seuraavan kerran kirkon kunnostamisen tarpeeseen herättiin 1950-luvulla, ja 1970-luvulla myös valtio havahtui asian tärkeydestä. 1980-luvulla korjaustyötä jatkettiin Kirkkohallituksen varoin. (Könönen 2016, 81-83). Konservointityöt on toteutettu perinteisiä materiaaleja ja ammattitaitoa käyttäen. Korkealaatuisen puun saamiseksi on nimetty erityinen metsäalue. Konservoinnin filosofiana on puuttua mahdollisimman vähän alkuperäiseen ja vain tarvittaessa, jotta säilytettäisiin kohteen aineettomat arvot ja kirkon henki. Kirkkoa ympäröivän laajan maanviljelysmaiseman eheyteen vaikutti kuitenkin valtatie rakentaminen kirkon eteläpuolelle 1960-luvulla. Ilmastonmuutoksesta

johtuvat lämpimät ja kosteat syksy- ja talvikaudet saattavat uhata kiinteistön puurakenteita pitkällä aikavälillä. Kirkon paloturvallisuutta on parannettu, ja kasvaneen kävijämäärän johdosta vierailijoilta vaaditaan tossujen käyttöä puulattian suojaamiseksi. (UNESCO 2018h)

Unescon maailmanperintökohteen status kohotti kirkon vetovoimaa ja arvoa matkailukohteena. 2010-luvulla sesonkiaikana vuoden kävijämäärä on ollut noin 10 000. Kirkossa on ympärivuotinen opastus, josta vastaa Vanhan kirkon säätiö, ja kirkon käytännön asioista vastaa maailmanperintökoordinaattori. Tänä päivänä kirkko saa vieraita joka puolelta maailmaa maailmanperintöstatuksensa vuoksi (Könönen 2016, 83-84), ja Visit Jyväskylä osallistuu kirkon markkinointiin (Visit Jyväskylä 2018). ”Maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin” on käynnissä oleva Humanistisen ammattikorkeakoulun, ja kumppaneiden yhteinen kolmivuotinen hanke Petäjäveden vanhan puukirkon ja toisen keskisuomalaisen Struven ketjun Oravivuoren pisteen vetovoiman vahvistamiseksi. (Unescon maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin -hanke 2018)

2.3.4 Verlan puuhiomo ja pahvitehdas

Verlan puuhiomo ja pahvitehdas (kuva 5) ympäristöineen ja tehdasalueen asutuksineen liitettiin maailmanperintöluetteloon vuonna 1996. Se on poikkeuksellisen hyvin säilynyt esimerkki pienimuotoisesta Euroopan pohjoisosien ja Pohjois-Amerikan maaseudulle 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa syntyneestä paperimassa- ja pahviteollisuudesta, joka menestyi erinomaisesti, mutta josta vain muutama on säilynyt yhtä hyvin meidän päiviimme saakka. (UNESCO 2018j; Verla 2018b) Verla edustaa eheää ja ainutlaatuista tehdaskokonaisuutta Suomen metsäteollisuuden alkua ajoilta. Sen rakennustaiteellisesti eheä rakennuskanta on peräisin 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta. Kaikkiaan noin viisikymmentä rakennusta sijoittuu yli 10 hehtaarin alueelle. (Museovirasto 2018) Alue on tänä päivänä pitkälti alkuperäisessä asussaan, ja autenttisuutta luo myös pahvitehtaan ja puuhiomon koneiston löytyminen yhä alkuperäisiltä käyttöpaikoiltaan (Verla 2018b). Alueeseen kuuluu myös Verlankosken äärellä olevia voimalaitoksia eri vuosikymmeniltä, puisto sekä työväen asuntoja. Verlankosken kalliuseinämässä on varhaisesta kalastuksesta ja metsästyksestä kertova kalliomaalaus. (Verla 2018b)

Verlan puuhiomo toimi vuodesta 1872 alkaen, ja pahvitehdas vuosina 1882-1964. Verlan tehdasmuseo perustettiin 1972, kun tyhjilleen jääneet tehdasrakennukset ja koneet haluttiin museoida. UPM-Kymmene Oyj on Verlan suurin maanomistaja ja kohteen hallinnoija. Verlan hoitokunta vastaa maailmanperintökohteen suojelusta ja hoidosta kansallisen lainsäädännön mukaisesti ohjaten ja ohjeistaen kohteen ylläpitoon ja restaurointiin liittyvää

toimintaa. Verlan suoja-alueena tehdasalueen ympärillä toimii metsä, jota hoidetaan niin maisemaa kuin ympäristöarvojakin kunnioittaen. (Verla 2018b)

Kuva 5. Verlan tehdasmuseo (Visit Kouvola 2018)

Verlan kävijämäärä on noussut 22 000:een maailmanperintökohteeksi nimeämisen jälkeen. Syrjäisen sijainnin vuoksi paikka on säästynyt massaturismilta. Verla kiinnostaa kuitenkin myös ulkomaisia vierailijoita. Sesonkiajan kasvanut kävijämäärä näkyy parkkipaikojen täyttymisenä, roskaamisena ja palvelujen kuormittumisena. (Niinikoski 2016, 97, 99) Verlan tehdasmuseo on kohteen ydin. Lisäksi palveluihin kuuluu lounaskahvila, näyttelyitä, puoteja ja majoitusta. Sesonkiaika on toukokuusta syyskuulle, muina aikoina monia palveluja saa varauksella. Verla lähialueineen tarjoaa myös erilaisia aktiviteetteja, kuten kanootin, veneen tai rantasaunan vuokrausta. (Verla 2018d)

2.3.5 Sammallahden muinaisjäännösalue

Raumalla sijaitseva Sammallahdenmäki on Suomen ensimmäinen arkeologinen kohde Unescon maailmanperintöluettelossa. Tämä ainutlaatuinen muinaisjäännösalue otettiin maailmanperintöluetteloon vuonna 1999. (Museovirasto 2018) Sammallahdenmäen röykkiöalue on osoitus alueen pronssikautisesta ja varhaisrautakautisesta (1500–50 eKr.) kulttuurista, ja erityisesti tuon aikakauden hautauskulttuurista. (Elo 2012, 271; UNESCO 2018e; Visit Rauma 2018) Alueella on yhteensä 36 erimuotoista kivistä hautaröykkiötä (kuva 6). Alue on ollut pronssikaudella merenlahden tuntumassa, nykyään lahden paikalla on lähes umpeen kasvanut Saarnijärvi. (Museovirasto 2018)

Muinaisjäännöksistä tunnetuimpia ovat kaikista suurin ”Kirkonlaatta” sekä erityisen pitkä ja vallimainen ”Huilun pitkä raunio”. ”Kirkonlaatan” neliskulmaista muotoa ei tunneta muilla Skandinaavisen pronssikulttuurin alueilla. Se on puoli metriä korkea ja sen tasainen kivi-pinta on kooltaan 19 x 18 metriä. (Elo 2012, 271; Museovirasto 2018) Alueelta on etsitty

merkkejä myös asutuksesta, ja viimeisten tutkimusten mukaan läheisestä Kivikylästä löytyikin merkkejä varhaismetallikautisesta asutuksesta. (Raike 2016,108)

Kuva 6. Sammallahdenmäki (Sammallahdenmäki 2018c)

Sammallahden röykkiöalue on ollut tunnettu paikallisena nähtävyytenä jo ennen maailmanperintökohteeksi nimeämistä, joskin sen jälkeen kävijöiden määrä on lisääntynyt tunnustavasti saavuttaen vuosittain noin 6000 kävijän määrän. Myös ulkomaiset matkailijat ovat löytäneet paikan. (Raike 2016, 110) Sammallahdenmäki on pronssikautisen kulttuurinsa lisäksi myös luonnonkaunis paikka, joka sopii omatoimiseksi retkikohteeksi yhtä hyvin luonto- kuin kulttuurimatkailijoille. Heinäkuussa paikalla on opaspäivystys, muutoin opastukset tulee varata etukäteen. (Raike 2016, 110; Visit Rauma 2018) Alue on haluttu säilyttää mahdollisimman autenttisenä, minkä vuoksi infopiste on rajattu alueen ulkopuolelle pysäköintialueelle, ja röykkiöalueelle johtava polku on viitoitettu puisilla kylteillä. (Raike 2016, 110)

2.3.6 Struven ketju

Struven ketju (Struve Geodetic Arc), liitettiin maailmanperintöluetteloon vuonna 2005 edustaen tieteen ja tekniikan historiaa. 2820 kilometriä pitkä Struven ketju kulkee kymmenen maan poikki ollen yhteinen maailmanperintökohde Norjan, Ruotsin, Venäjän, Viron, Latvian, Liettuan, Valko-Venäjän, Ukrainan ja Moldovan kanssa. Kaikissa näissä maissa sijaitsee kolmiomittauspisteitä, joista Suomen alueella on kuusi. Mittauspisteen merkinä on yleensä porattu reikä kalliosta, rautaristi, rajapyykki tai rakennettu obeliski. Suomen pisteet sijaitsevat Lapinjärvellä, Pyhtäällä, Korpilahdella, Torniossa, Ylitorniolla ja Enontekiöllä. (Maanmittauslaitos 2018a; Museovirasto 2018b; UNESCO 2018i) Struven ketjua on

kutsuttu 'maapallon mittanauhaksi' maapallon todellisen koon ja muodon selvittämiseksi. (Maanmittauslaitos 2018a). Nimi saatiin saksalaissyntyiseltä tähtitieteilijä F.G.W. Struvelta, joka toteutti tutkimuksensa vuosina 1816-1855 kolmiomittaustekniikkaa käyttäen. Hänen menetelmänsä oli ensimmäinen tarkka astemittaustapa merkiten tärkeää askelta tieteen kehityksessä ja aikansa maapallotutkimuksessa. Struven ketju on myös poikkeuksellinen esimerkki tieteellisestä yhteistyöstä eri maiden tiedemiesten kesken sekä hallitsijoiden välisestä yhteistyöstä tieteen hyväksi. (UNESCO 2018i)

Kuva 7. Struven ketjun mittauspiste Sturrahanoaivi (Luontoon.fi 2018. Kuvaaja: Siiri Tolonen / Metsähallitus)

Maanmittauslaitos vastaa Struven ketjun hallinnoinnista ja suojelusta Suomessa. Struven ketju kokonaisuudessaan on haluttu säilyttää autenttisenä, ja kaikki ketjun pisteet sijaitsevat alkuperäisillä paikoillaan (Maanmittauslaitos 2018a) Struven ketjun mittauspisteillä on oma historiallinen ja kulttuurinen arvonsa, mutta ne ovat myös maisemaltaan vetovoimaisia paikkoja, ja edustavat Suomen erilaisia luontotyyppejä ulottuen Suomenlahdelta aina pohjoisen Lapin erämaa-alueelle. (Maanmittauslaitos 2018a; Tätilä 2016, 125) Mustaviiri on Struven ketjun eteläisin piste Suomessa sijaiten kalliolla Suomenlahden saarella 30 kilometrin päässä Loviisasta. Alue kuuluu Pyhtääseen ja se on myös osa Itäisen Suomenlahden kansallispuistoa. Pisteiden vuosittainen kävijämäärä on suunnilleen 1000 henkeä. (Maanmittauslaitos 2018b; Tätilä 2016, 129) Avokalliolla sijaitsevan pisteen vieressä on näkötorni ja saarella on oma kulttuurihistoriansa. Vaikka saarelle on vapaa pääsy, ilman omaa venettä se on vaikeasti saavutettavissa. Venesatamasta kulkee 1,6 kilometrin kulttuuriluontopolku, jonka varrella piste on. Polun varrelta löytyy myös sotahistoriasta kertovia merkkejä, saaristolaiistorpan jäänteet, pirunpelto ja jatulintarha. (Maanmittauslaitos

2018b) Porlammin mittauspiste Lapinjärven Tornikalliolla on suosittu näköalapaikka. Struven piste on vain poranreikä kalliossa, mutta paikalta aukenee kaunis näköala Pyhäjärvelle. (Maanmittauslaitos 2018b; Tätilä 2016, 129) Oravivuori Jyväskylän Korpilahdella on tunnetuin Suomessa sijaitsevista Struven ketjun pisteistä. Alueella on Maanmittauslaitoksen kolmiomittaustorni, josta avautuu kauniit järvimaisemat Päijänteelle. Itse Struven piste on kallioon porattu reikä. (Maanmittauslaitos 2018b) Alatornion kirkon mittauspiste sijaitsee kirkon kellotornissa, joka ulottuu 40 metrin korkeudelle merenpinnan yläpuolella. Kirkon historia on pitkä ja vaiheikas ulottuen 1300-luvulle saakka. Nykyinen luterilainen kirkko on vuodelta 1797 ja alun perin katolinen. (Maanmittauslaitos 2018c; Tätilä 2016, 130-31)

Aavasaksa on Ylitorniolla sijaitseva metsäinen vaara, jossa mittauspiste on jäänyt näkötorin alle. Se on myös tunnettu myös matkailukohde, joka tarjoaa runsaasti erilaisia matkailupalveluja majoituksineen ja aktiviteetteineen. Paikalta löytyy muun muassa näkötorni, laskettelurinne ja luontopolku. (Maanmittauslaitos 2018c) Aavasaksan vetovoima yöttömän yön auringon ihailupaikkana on vetänyt puoleensa myös kansainvälisiä matkailijoita jo paljon ennen nykyajan turismia (Go Finland 2018). Aavasaksa onkin eteläisin paikka juhannusyön auringon kokemiseen. Kohteella on omat internetsivut, ja myös sosiaalinen media on käytössä Facebook- ja Instagram-kanavilla. (Aavasaksa 2018) Aavasaksa on yhdessä Tornionjokilaakson kanssa myös yksi ympäristöministeriön nimeämistä Suomen virallisista kansallismaisemista (Maanmittauslaitos 2018c; Tätilä 2016, 131) Stuurrahanoaivi eli Stuur-oivi (kuva 7) on Struven ketjun pohjoisin piste Suomessa sijaiten erämaa-alueella Stuurrahanoaivi-tunturin huipulla Enontekiöllä. Mittauspisteestä on merkinäristinmuotoinen kaiverrus kalliossa. Stuurrahanoaivi kuuluu Tarantovaaran erämaa-alueeseen, joka on yksi koko maan hiljaisimmista kolkista. Alueella ei käy juuri vaeltajakaan, koska sieltä uupuu tavalliset retkeilypalvelut, jotkut kuitenkin hakevat sieltä omaa tilaa ja rauhaa ilman muita ihmisiä. (Maanmittauslaitos 2018c) Stuurrahanoaivi on kaukana turisteilta, ja sinne patikointi 25 kilometrin päästä läheisimmältä autotieltä vie päivän. Talvisinkin lähin moottorikelkkaura kulkee noin kahden kilometrin etäisyydellä kohteesta, joten helposti tätä Struven ketjun pistettä ei pääse kokemaan. (Tätilä 2016, 132)

3 Interpretaatio

Luonnon- ja kulttuuriperintökohteiden suojelu ja maailmanperinnön säilyttäminen tuleville sukupolville ovat Unescon päätarkoituksia maailmanperintötoiminnassa. Ilman interpretaatiota maailmanperinnön arvo jää kuitenkin välittymättä tämän päivän ihmisille. Timothy & Boyd (2003) väittävät jopa, ettei kulttuuriperintöä ole ilman interpretaatiota (Labadi & Lang 2010, 136; Timothy & Boyd 2003, 2). Maailmanperintökohteiden on panostettava monipuoliseen interpretaatioon, johon nykyään kuuluu myös uuden tekniikan antamat mahdollisuudet.

Pelkkä tieto ei riitä, vaan kohteiden arvo ja merkitys on tehtävä eläväksi ja merkitykselliseksi tämän päivän ihmiselle. Tuomalla maailmanperintöä tunnetuksi ja eläväksi tehdään ymmärrettäväksi kohteen suojelun ja ylläpidon tärkeys. Tämä on interpretaation tehtävä. Interpretaatioon on yleensä suhtauduttu positiivisesti, sillä sen opetuksellinen ja samalla viihdyttävä luonne saa yleisön reagoimaan ympäristöarvoihin. Kritiikkiä on kuitenkin esitetty siitä, että interpretaatio voi häiritä kävijän oma kokemusta kohteesta. (Interpret Europe 2018; Timothy & Boyd 2003, 195, 197)

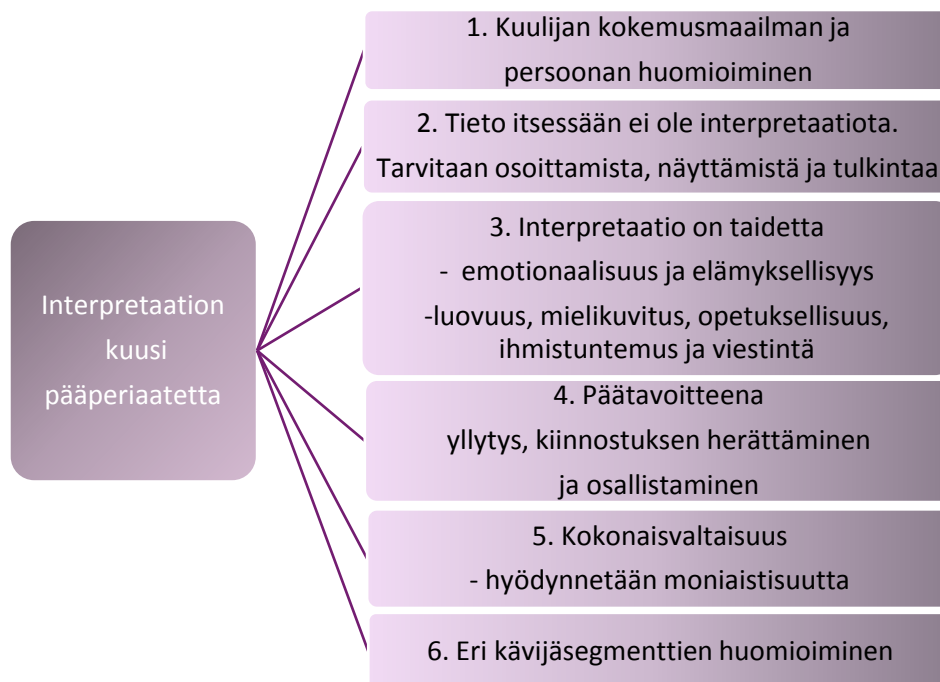
3.1 Freeman Tilden ja kuusi interpretaation pääperiaatetta

Freeman Tilden oli edelläkävijä interpretaation asiantuntemuksessa. Hänen kuusi pääperiaatettaan (kuvio 1) ovat ohjanneet näihin päiviin saakka interpretaation suunnittelua ja erilaisten interpretaatio-ohjelmien kehittämistä maailmanlaajuisesti jo 1900-luvun puolesta välistä lähtien. Tildenin oppeja on hyödynnetty yhtä hyvin kulttuuri- ja luontoperinnön tulkinnassa kuin aihetta koskevan tutkimuksen pohjana. (Timothy & Boyd 2003, 206) Freeman Tildenin (1977) ensimmäisen periaatteen mukaan interpretaation tulisi kuvailla ja kertoa kohteesta aina yleisön kokemusmaailman ja persoonan mukaan. Ellei asia jo kuulu yksilön kokemuspintaan, ei se myöskään jaksa kiinnostaa, ja interpretaatio jää turhaksi. Ihmisen ymmärrys rakentuu sopeuttamalla uutta tietoa ja uusia tilanteita jo tuttuihin ja ymmärrettäviin kokemuksiin ja tietorakenteisiin. Siksi esimerkiksi historian elävöittäminen tarinoilla auttaa kuulijaa luomaan siihen kosketuspintaa. Tarinoilla on myös kyky inspiroida ihmisiä ja tehdä historia merkitykselliseksi suhteessa kuulijan omaan elämään. (Brezovec, ym. 2018, 5; Timothy 2011, 230)

Toisen pääperiaatteen mukaan, tieto itsessään ei ole interpretaatiota, mutta kaikki interpretaatio sisältää informaatiota. Interpretaatio on tietoon perustuvaa paljastamista, osoittamista, näyttämistä ja tulkintaa. Siksi yleisölle on tarjottava uutta tietoa inspiroiden ja kiinnostavalla tavalla. Interpretaatio on erilaista jokaiselle kuulijalle, ja siksi tarvitaan

erilaisia tapoja tulkita tietoa erilaisen käsityskyvyn omaaville ihmisille. Niin tutkijalle kuin osallistujallekin on tärkeämpää ymmärtää kohteen syvempi merkitys kuin saada jotain irrallisia tietoja kohteesta. (Brezovec, ym. 2018,5; Timothy 2011, 230) Kolmanneksi, interpretaatio on taidetta eri taidemuotojen yhdistelmänä riippumatta siitä, onko kohde esimerkiksi historiallinen, tieteellinen tai arkkitehtoninen. Taiteella tarkoitetaan tässä esittäjän luovuutta ja mielikuvitusta kohteen emotionaalisen ja elämyksellisen puolen esittämisessä. Lisäksi hyödynnetään kaiken taiteen opetuksellista puolta. Interpretaatiossa korostetaan myös hyvän ihmistuntemuksen ja viestinnän tärkeyttä. (Brezovec, ym. 2018,5; Timothy 2011, 230)

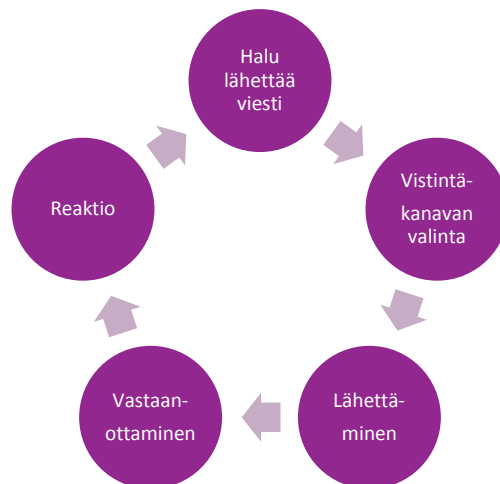
Kuvio 1. Interpretaation kuusi pääperiaatetta Tildenin mukaan (Tilden 1977 teoksessa Timothy 2011, 230, muokattu)

Tildenin neljännen periaatteen mukaan interpretaation päätavoite ei ole opettaminen, vaan yllytys ja kiinnostuksen herättäminen. Johdon vastuulla on synnyttää positiivista toimintaa kohteessa. Mennyttä historiaa voidaan elävöittää ja nostaa esiin yleisölle henkilökohtaisesti merkittävät asiat. Kävijöitä autetaan luomaan suhde kohteen ja oman elämän välille esimerkiksi osallistamalla heidät fyysisesti tai henkisesti interpretaatioprosessiin. Viides periaate korostaa interpretaation kokonaisvaltaisuutta (historia, tarkoitus, eri näkökulmat) vastakohtana pirstaloidulle tiedon tarjoamiselle. Sen on kohdistuttava koko persoonaan hyödyntäen moniaistisuutta tiedollisen informaation käsittelyssä. (Brezovec, ym. 2018,5; Timothy 2011, 230) Kuudennen periaatteen mukaan interpretaatiossa tulisi käyttää erilaisia lähestymistapoja eri kävijäryhmien ollessa kyseessä. Tilden (1977, Timothy

2011, 230) viittaa tässä ihmisten erilaiseen kykyyn ymmärtää historiaa, kulttuurirakenteita ja luonnonprosesseja, mikä pitäisi huomioida interpretaation suunnittelussa. Lapset esimerkiksi käsittelevät tietoa eri tavoin kuin aikuiset. Tildenin (1977, Brezovec ym. 2018, 5) mukaan lapsille kohdistetun interpretaation ei tulisi olla laimennettu versio aikuisten esityksestä, vaan siinä pitäisi käyttää kokonaan eri lähestymistapaa, ja parhaimmillaan se tarkoittaa lapsille suunnattua omaa ohjelmaa.

3.2 Interpretaatio viestintänä maailmanperintömatkailussa

Interpretaatio on suunniteltua, kohteen merkityksestä yleisölle kertovaa viestintää sisältäen erilaisia aktiviteetteja, kuten puhuminen ja kuunteleminen, kirjoittaminen ja lukeminen, esittäminen, osoittaminen ja näyttäminen, sekä tilanne- ja mediaviestintä. Viestintäprosessi on sykli (kuvio 2), joka alkaa lähettäjän halusta jakaa viesti saajan kanssa, ja päättyy vastaanottajan reaktioon. Viestintään kuuluu siis aina lähettäminen, viestintäkanava, vastaanottaja sekä reaktio, kuten esimerkiksi vastaanottajan antama palaute. Reaktio on siis tärkeä osa viestintää, ja se voi olla emotionaalinen, tiedollinen tai käyttäytymiseen vaikuttava. Ilman reaktiota viestintä ei ole saavuttanut tavoitettaan. (Brezovec ym. 2018, 4-5)

Kuvio 2. Viestintäprosessi (Brezovec ym. 2018, 4-5, muokattu)

Brezovec ym. (2018) esittävät, että maailmanperintökohteiden interpretaatiossa on käytettävä kaikista vaikuttavimpia viestintäkeinoja kaikista saatavilla olevista viestintätavoista. Maailmanperintökohteiden hallinnon on osallistuttava interpretaation suunnitteluun. Matkailun kannalta ajateltuna interpretaatio on viestintää, jolla pyritään herättämään erilaisia reaktioita kävijöissä luoden erilaisia matkakokemuksia. Sen avulla maailmanperintökohteissa voidaan näyttää mielenkiintoisia asioita yleisölle, kertoa hyviä tarinoita kulttuuri-

ja luonnonperinnöstä, sekä maailmanperinnön tarkoituksesta ja yhteydestä kävijöihin. Paitsi tarinankerrontaa kohteesta, maailmanperintömatkailu tarvitsee onnistuakseen yleisön halun nähdä ja oppia perinnöstä sekä kokea elämyksiä. Interpretaatiolla on kyky sitouttaa kävijät ja levittää tietoa maailmanperinnöstä, siksi interpretaation tulisi olla ajattelutapa koskien maailmanperintökohteiden viestintää ja matkailijapalveluiden laatua. Turisti-interpretaatio onkin samalla kertaa viestintäprosessi, työkalu ja asenne. (Brezovec ym. 2018, 4-5, 8)

Brezovec kumppaneineen (2018) painottaa, että jollei kohteen hallinto ymmärrä panostaa asianmukaiseen maailmanperinnön interpretaatioon, on sillä vaikutuksia kohteelle esitellyineen ja ympäristöineen. Puuttuva tai puutteellinen interpretaatio näkyy seuraavalla tavalla: Ihmiset eivät löydä kohteisiin tai niiden eri osiin; eivät kiinnostu ja innostu kohteesta; eivät viihdy, eivätkä sitoudu maailmanperintöön. Brezovec ym. (2018) pitää kävijöiden välinpitämättömyyttä maailmanperintöä ja sen arvoa kohtaan pääasiallisena uhkana kohteille niiden kestävästä kehitystä ajatellen (Brezovec, ym. 2018, 4). Timothy ja Boydin (2003) mukaan interpretaatiolla onkin kolme roolia, jotka ovat koulutuksellisuus, viihdyttävyys sekä kävijöiden kunnioituksen herättäminen kohteen säilyttämistä ja kestävästä kehitystä kohtaan (Timothy & Boyd 2003, 197-2004). Interpretaatiolla on siis erilaisia ulottuvuuksia. Sillä voidaan samaan aikaan vastata kävijöiden tarpeisiin, edistää kohteen säilyttämistä, lisätä palveluntarjoajien innostusta sekä paikallisen yhteisön mielenkiintoa maailmanperintöä kohtaan. (Brezovec, ym. 2018, 4)

Labadi & Long (2010) näkevät globalisaatiolla olevan lisääntyneen kansainvälisen turismin kautta oma vaikutuksensa kulttuuriperinnön interpretaatioon. Vaikutuksen voi nähdä yhtä hyvin paikallisten kuin matkailijoidenkin näkökulmasta. Labadi & Long tähdentävät, että kulttuuriperinnöllä on arvoa vain ihmisten niille asettamien usein hyvin henkilökohtaistenkin merkitysten kautta, ja ihmisten suhde paikkaan riippuu enemmänkin kävijän omista motiiveista ja käsityksistä kuin paikan ominaisuuksista. (Labadi & Long 2010, 136) Yksittäinen perintökohde voidaan siten nähdä eri tavoin riippuen siitä, ollaanko paikallisella, kansallisella, alueellisella, vai globaalilla tasolla. Kulttuuriperintö tarvitsee interpretaatiota ollakseen olemassa, sillä vasta siihen liitetty subjektiivinen merkitys antaa sille arvon, ja perintö suodattuu ajan ja paikan mukaan vaihtelevan yhteisön arvojärjestelmän läpi. (Labadi & Long 2010, 136; Timothy & Boyd 2003, 2)

Lisääntyneen turismin myötä maailmanperintökohteiden interpretaatio vaatii tehokasta Unescon vaatimukset ja oman organisaatiokulttuurin huomioivaa suunnittelua ja johtamista. (Brezovec, ym. 2018, 5-6, 8) Maailmanperintömatkailijat matkustavat nähdäkseen,

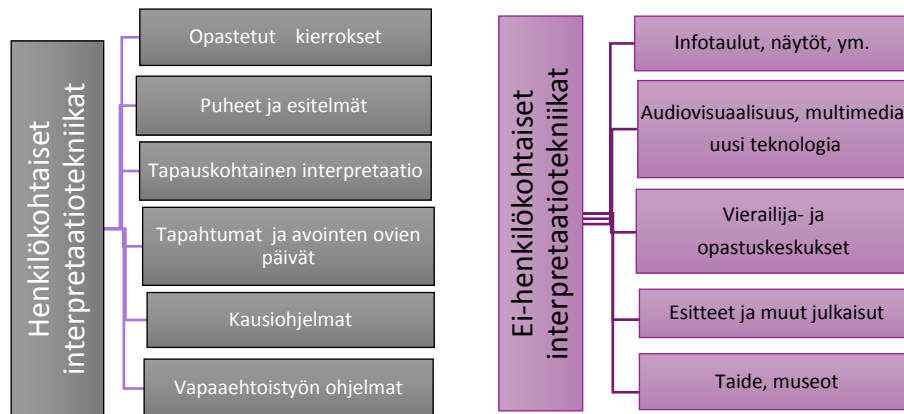
kokeakseen ja oppiakseen kohteista sekä niihin liittyvistä ominaisuuksista, tavoitteista, ihmisistä ja tarinoista. Tätä voidaan nimittää 'edutainment'-kokemukseksi tarkoittaen halua oppia, nähdä ja tehdä itse jotain merkittävää. Käsitteen ovat luoneet Pine & Gilmore, ja se on yhdistelmä sanoista education (koulutus) ja entertainment (viihde). (Brezovec, ym. 2018, 5; Pine & Gilmore 2009, 32-33; Pine & Gilmore 2011, 48-49)

3.3 Interpretaatiotekniikat

Perintökohteiden interpretaatiolla on jo yli tuhatvuotinen historia käsittäen muun muassa opaskirjoja ja kylttejä. Tänä päivänä on valittavana mittava joukko erilaisia henkilökohtaisia (personal) ja ei-henkilökohtaisia (non-personal) menetelmiä perintökohteiden interpretaatioon. Uusi tekniikka ja globalisaatio ovat laajentaneet työkalujen skaalaa entisestään. (Timothy 2011, 238) Staiff (2014) tähdentää uuden digitaalisen tekniikan käytön olevan jopa erottamaton osa nykypäivän perintökohteiden interpretaatiota (Staiff 2014, 118). Maailmanperintökohteissa voidaan käyttää erilaisia interpretaatiomenetelmiä (technics) selittämään vierailijoille, mikä kohteessa on erityistä, ja miksi kohteella on maailmanperintöarvo (Brezovec, ym. 2018, 4). Toisin sanoen niiden avulla tuodaan esiin Unescon määrittelemää kohteen erityistä yleismaailmallista arvoa (OUV). Timothy & Boyd (2003) puhuvat aiempien interpretaation tutkijoiden mukaan interpretaation välineistä (media), ja jakavat ne kahteen kategoriaan: henkilökohtaisiin ja ei-henkilökohtaisiin välineisiin. Henkilökohtaiset välineet ovat niitä, jotka hyödyntävät ihmistä varsinaisena välineenä informaation välityksessä. Ei-persoonalliset välineet ovat taas mekanismeja ja järjestelyjä, joihin ei tarvita henkilökuntaa välikädeksi tarvittavan informaation välittämiseen. (Timothy & Boyd 2003, 218) Brezovec ym. (2018) puhuvat menetelmien tai välineiden sijaan interpretaatiotekniikoista, mutta jaottelevat ne myös henkilökohtaisiin ja ei-henkilökohtaisiin (Brezovec, ym. 2018, 6) Tekniikoilla, menetelmillä, välineillä ja työkaluilla tarkoitetaan käytännössä samaa asiaa interpretaation toteuttamisessa ja niitä käytetään tästä eteenpäin toistensa synonyymeina.

Henkilökohtainen interpretaatio (kuvio 3) kasvokkain on tehokasta, ja sillä on kyky vaikuttaa kävijän käsityksiin ja käyttäytymiseen. Opastettu kierros jalkaisin tai kulkuvälineellä on tyypillisimpiä henkilökohtaisen interpretaation menetelmiä (Brezovec, ym. 2018, 6-7). Niiden vahvuutena on mahdollistaa syvemmän tiedon tarjoamista osallistujille. Opastuksessa voidaan käyttää tarinoita, ja yleisö voi osallistua kysymyksiä tekemällä. (SILAB 21.2. 2012) Muita henkilökohtaisen interpretaation tapoja ovat puheet ja esitelmät; tapauskohtainen interpretaatio yleisön kiinnostuksen mukaan; tapahtumat; kausiohjelmat, sekä vapaaehtoistyön ohjelmat (Brezovec, ym. 2018, 7). Timothy (2011) lisää henkilökohtaisen interpretaation menetelmiksi myös näyttelijöiden ja roolihenkilöiden käytön esimerkiksi

museossa kertomassa vierailijoille menneen ajan elämästä ja vastaamassa kysymyksiin (Timothy 2011, 239).

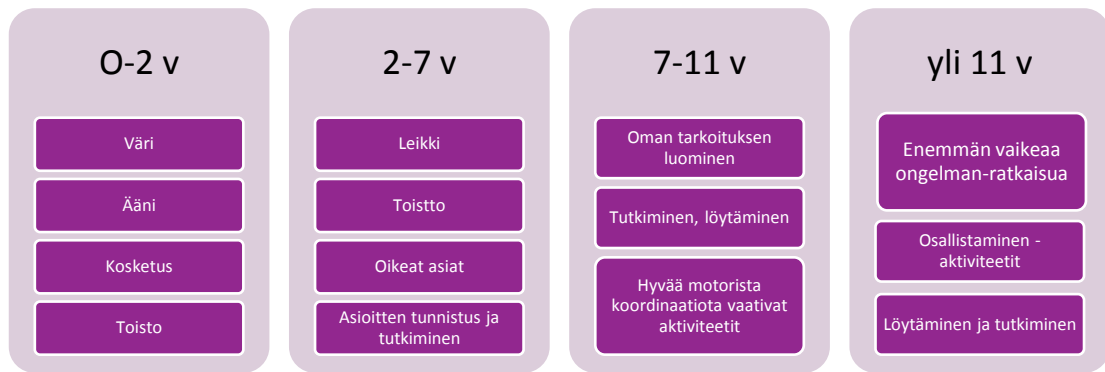

Kuvio 3. Interpretaatiotekniikat (Brezovec, ym. 2018, 7, Timothy 2011, 239-244, muokattu)

Henkilökohtainen interpretaatio on joustavaa mahdollistaen räätälöinnin kohderyhmän tarpeiden, halujen ja odotusten mukaan. (Brezovec, ym. 2018, 7) Timothy & Boyd pitävät henkilökohtaista interpretaatiota tehokkaimpana vuorovaikutuksen muotona – silloin, kun se on laadukasta. Heidän mukaansa heikkolaatuinen tulkinta on turhemp kuin ei tulkintaa ollenkaan. (Timothy & Boyd 2003, 195) Ei-persoonallisia interpretaatiomenetelmiä (kuva 1) ovat erilaiset näytöt ja infotaulut; audiovisuaaliset menetelmät ja multimedia sisältäen uuden teknologian; vierailija- ja opastuskeskukset; julkaisut sekä taide. Itseopastettujen menetelmien ja välineiden käytössä on tärkeää niiden oikea sijoittaminen. Paikan tulisi olla sellainen, joka herättää kysymyksiä ja synnyttää tarinoita kohteesta. Toisaalta, välineitten ylläpidon tulisi olla helppoa, ja vierailijan kannalta paikalla pitäisi olla luontevaa pysähtyä. (Brezovec, ym. 2018, 7)

3.4 Kävijöiden erityistarpeet

Oli interpretaatiotekniikka mikä tahansa, tärkeää on huomioida erityyppisten kävijäsegmenttien tarpeet kävijäkokemuksen parantamiseksi. Aisti- tai liikuntarajoitteisten interpretaation tulisi tarjota moniaistisia kokemuksia; opastettuja aktiviteetteja; auditiivisia menetelmiä; selkeitä tekstejä ja karttoja; tai malleja ja jäljennöksiä koskettamista varten. On huomioitava myös sopivat korkeudet näytteillepanossa ja oikea valaistus. (Brezovec, ym. 2018, 7) Myös uuden teknologian käyttö soveltuu hyvin erityistarpeiden huomioimiseen. Lasten interpretaatiossa (kuvio 4) on käytettävä aivan erilaista ajattelutapaa kuin aikuisten ollessa kyseessä ja valittava menetelmät lapsen kehitysvaiheen mukaan (Brezovec, ym. 2018, 8).

Kuvio 4. Lapsille suunnatut interpretaatiotekniikat ikäkausittain (Brezovec, ym. 2018, 8, muokattu)

Interpretaation kaikista pienimmille lapsille (0-2v.) tulisi sisältää värejä, ääniä, kosketusta ja paljon toistoa. 2-7-vuotiaille lapsille tärkeää on leikki, toisto, oikeiden asioiden kokeminen, sekä asioiden tunnistaminen ja yhdistäminen. Kouluikäiset, 7-11-vuotiaat lapsille on tärkeää oman tarkoituksen luominen, tutkiminen ja löytäminen sekä hyvää motorista koordinaatiota vaativat aktiviteetit. Sitä vanhemmille, yli 11-vuotiaille lapsille suunnatun interpretaation tulee sisältää enemmän ongelmanratkaisua, osallistavia aktiviteetteja sekä myös tutkimista ja löytämistä. (Brezovec, ym. 2018, 8)

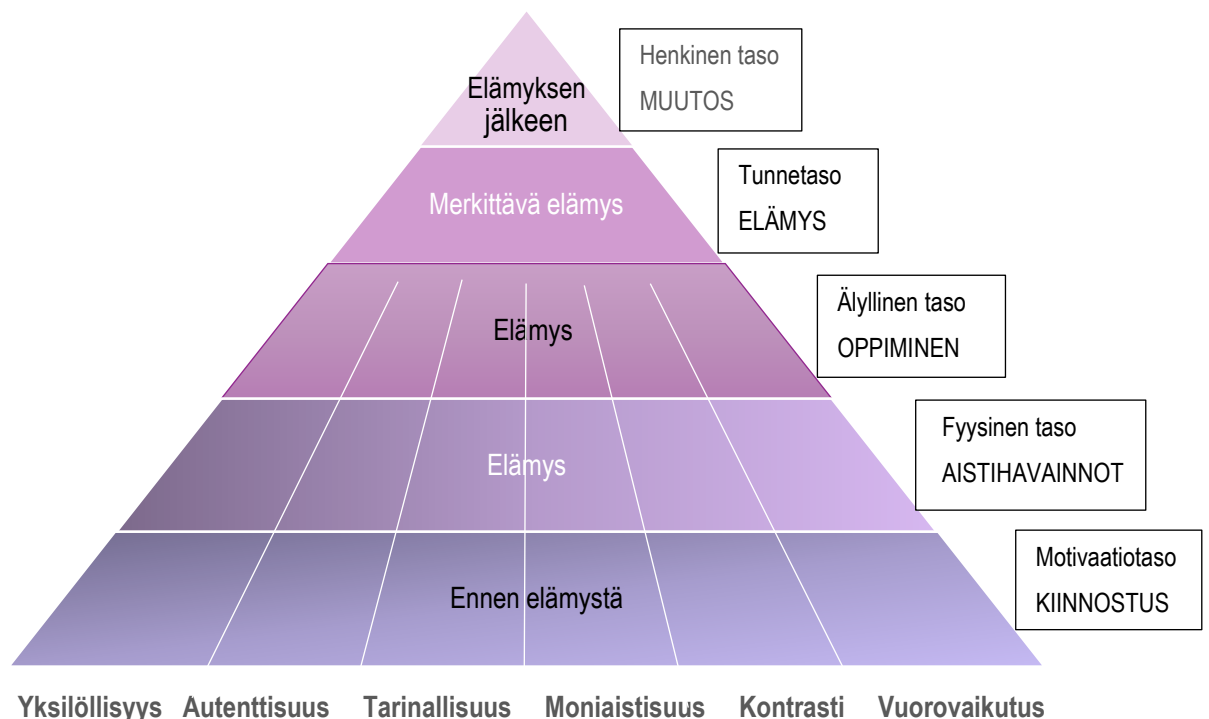
3.5 Elämyksellisyys interpretaatioissa

Emotionaalisuuden ja elämyksellisyyden tuominen interpretaatioon on yksi Tildenin periaatteista (Timothy 2011, 230). Elämysten hakeminen ja niiden tuottaminen on tyypillistä tämän päivän matkailussa. Maailmanperinnön yhteydessä, missä kohteisiin liittyy historiaa, mielenkiintoisia paikkoja, tarinoita ja ihmisiä, monenlainen elävöittäminen ja tarinankerronta pitäisi olla luonnollinen osa interpretaatiota. Tarssasen ja Kyläsen mukaan (2009) elämyksiä tarjoamalla kohteesta voidaan tehdä merkittävä ja mieleenpainuva kävijälle ja saada hänessä aikaan jopa henkilökohtaista muutosta (Tarssanen & Kylänen 2009, 11).

Elämyskolmio (experience pyramid) matkailutuotteiden ja -palvelujen suunnittelussa käytettävä malli, joka soveltuu hyvin myös maailmanperintökohteiden interpretaation tarkasteluun, suunnitteluun ja kehittämiseen. Tarssasen & Kyläsen (2009) mukaan sen avulla voidaan tarkastella kohdetta ja siihen liittyvien elämysten erilaisia ulottuvuuksia. Elämyskolmiossa elämyksen elementtejä voidaan katsoa tuotteen tai palvelun, tai asiakaskokemuksen näkökulmasta. (Tarssanen & Kylänen 2009,11-12) Elämyksellisyyden luomisessa tuotteille ja palveluille tarvitaan kuutta erilaista elementtiä, jotka on esitetty kuviossa 5 vaaka-akselilla. Elementit ovat yksilöllisyys, autenttisuus, tarinallisuus, moniaistisuus,

vastakohtaisuus ja vuorovaikutus. (Tarssanen & Kylänen 2009, 12-15) Elämyksen yksilöllisyys tarkoittaa Tarssanen & Kylänen (2009) mukaan kokemuksen ainutlaatuisuutta ja ainutkertaisuutta. Jokainen ihminen kokee saman asian omalla tavallaan, ja elämysten suunnittelussa tämä voi tarkoittaa joustavuutta sekä tuotteiden ja palvelujen räätälöimistä asiakkaan tarpeiden ja mieltymysten mukaan. (Tarssanen & Kylänen 2009, 12)

Autenttisuudella pyritään aitouteen ja uskottavuuteen. Se on jotain olemassa olevaa, esimerkiksi jonkin alueen aitoa elämäntapaa (Tarssanen & Kylänen 2009, 12). Erään määritelmän mukaan autenttisuutta edustaa jokin kaikista epäaidoista aineksista riisuttu asia (Tieteen termipankki 2018). Tarinalla on yhteys tuotteen autenttisuuteen. Yhdistämällä erilaisia elementtejä toisiinsa yhtenäiseksi tarinaksi luodaan mukaansatempaavia, tiiviitä ja mieleenpainuvia elämyksiä. Uskottava ja aito tarina vetoaa yleisöön ja lisää elämyksen sosiaalista merkitystä ja sisältöä. Hyvä tarina sisältää faktaa ja fiktiota perustuen paikallisen perimätiedon legendoihin ja uskomuksiin. Hyvällä tarinalla vedotaan yleisön älylliseen ja emotionaaliseen tasoon, jolloin kokija tulee osaksi elämystä. Tarinan luominen vaatii hyvän käsikirjoituksen, jossa yksityiskohdat ovat sopuinnassa keskenään ja yleisön tarpeet on myös huomioitu. (Tarssanen & Kylänen 2009, 13-14) Pine & Gilmore (1999) puhuvat tässä yhteydessä elämyksen tematisoinnista ja harmonisoinnista (Pine & Gilmore 1999, 46-55).

Kuvio 5. Elämyskolmio (Tarssanen & Kylänen 2009,11, muokattu)

Pinen & Gilmoren (1999) mukaan tarinan tulee ulottua elämyksen markkinoinnista aina jälkimarkkinointiin saakka sisältäen kaikki vaiheet elämyksen tuottamisessa (Pine & Gilmore 1999, 46-55; Tarssanen & Kylänen 2009, 14). Tarinat helpottavat tiedon käsittelyä tarjoamalla tuttuja ”koukkuja”, joihin ripustaa uutta tietoa. Näin ne tarkentavat kokijan huomiokykyä ja parantavat muistissa säilymistä. (Pine & Gilmore 1999, 146) Myös Tildenin ensimmäisen periaatteen mukaan uusi tieto on pystyttävä liittämään yksilön kokemusmaailmaan (Timothy 2011, 230). Brezovecin ja kumppaneiden (2018) mukaan tarinan-kerronta on koko ihmiskunnalle yhteinen kommunikaatiomenetelmä ja osa suullista perinnettä, sillä ihmiset eri kulttuureissa ovat aina pyrkineet ymmärtämään maailmaa ympärillään selittäen sitä tarinoilla. Tarinan kertojalta vaaditaan herkkyyttä, empatiaa sekä korrek-tia esittämistä ilman arvostelevaa asennetta. (Brezovec, ym. 2018, 4, 8)

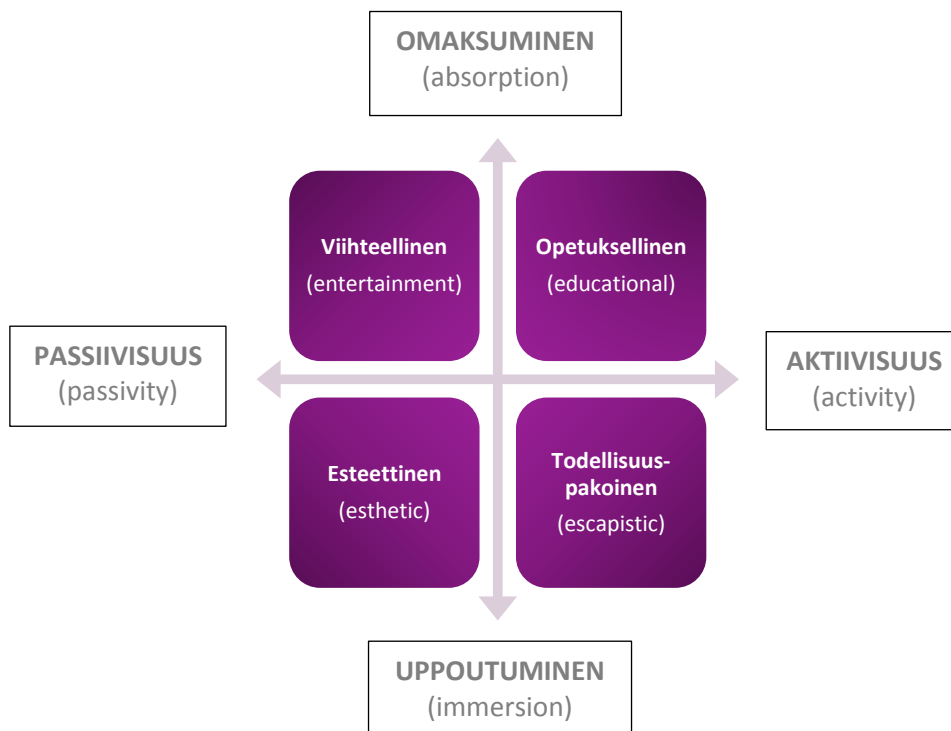
Moniaistisuudella (multisensory) tarkoitetaan kaikkien aistien käyttöä kohteen teeman voimistamisessa. Monipuolisesti aistiärsykeitä käyttämällä elämyksestä saadaan mu-kaansatempaava ja mieleenpainuva. (Pine & Gilmore 2009, 59). Kokonaisvaikutelma on silti pidettävä harmonisena välttämällä liiallista aistiärsytystä. Kontrastilla (contrast) pyritään tarjoamaan arkipäivästä erottuvia kokemuksia, jotka voivat olla parhaimmillaan arjen rajoituksista vapautumista, uusia näkökulmia ja itsensä kokemista uudella tavalla vieraassa ympäristössä. Vierailijan kulttuurin ja kansallisuuden huomioiminen on tärkeää, sillä esimerkiksi eksoottisuus ei ole samaa kaikille. (Tarssanen & Kylänen 2009, 14) Vuorovaiku-tukselta (interaction) elämysten tuottamisessa vaaditaan hyvää viestintää palvelun tai pal-veluntarjoajan ja asiakkaan välillä, mutta myös asiakkaiden kesken. Kun jotakin merkityk-sellistä koetaan yhdessä, synnyttää onnistunut vuorovaikutus tunteen yhteisöllisyydestä. Vuorovaikutuksella on merkitystä myös yksilöllisyyden näkökulmasta, kun tavoitellaan mahdollisimman onnistunutta elämystä. (Tarssanen & Kylänen 2009, 14)

Elämuskolmion pystyakselilla (kuviokuva 5) on nähtävillä kokemisen eri tasot sekä elämyksen muotoutumisen koko prosessi. Motivaatiotaso edeltää itse kokemusta ollen merkittävä mielenkiinnon herättämisessä. Ensimmäisellä varsinaisella elämystasolla, fyysisellä ta-solla, aistihavainnoilla on tärkeä tehtävä. Älyllinen taso liittyy oppimiseen. Tunnetaso on merkittävän elämyksen taso, jossa emotionaalinen kokemus voi aikaansaada kokijassa muutoksen elämyksen kaikkien osatekijöiden ollessa kohdallaan. Kolmion korkein taso, henkinen taso kuvaa tilaa elämyksen jälkeen. Motivaatiotasolla kasvatetaan yleisön kiin-nostusta asiaan, ja markkinoinnilla on tässä tärkeä rooli. Tällöin mahdollisimman monien elämyksen kriteerien olisi jo täytyttävä, ja markkinoinnin tulisi olla henkilökohtaista sisäl-täen moniaistisuutta, aitoutta, vuorovaikutuksellisuutta, tarinallisuutta ja vastakohtaisuutta. (Tarssanen & Kylänen 2009, 15) Fyysinen taso sisältää aistihavainnot. Yleisön on tiedet-

tävä missä ollaan, mitä tapahtuu ja miksi. Hyvä kokemus on fyysisesti miellyttävä ja turvallinen ilman kylmyyttä, kuumuutta, nälkää, janoa – yli päättään ilman mitään fyysisiä riskejä tai vaaraa, ellei tavoitella extreme-kokemusta. Myös palvelun tai tuotteen tekninen taso mitataan ja punnitaan tällä tasolla. (Tarssanen & Kylänen 2009, 15-16) Älyllinen taso voi parhaimmillaan tarjota elämyksiä. Tällä tasolla ympäristö tuottaa aistiärsykykeitä, ja yksilön toiminta on sen tulosta. Älyllisellä tasolla voidaan oppia, ajatella, käsitellä tietoa ja muodostaa omia mielipiteitä muun muassa siitä, ollaanko tyytyväisiä vai ei. Älyllinen taso tarjoaa mahdollisuuksia oppia jotain uutta, kehittyä ja saada tietoa yhtä hyvin tiedostamattomasti kuin tietoisesti. (Tarssanen & Kylänen 2009, 16)

Todellinen elämyksen kokeminen tapahtuu emotionaalisella eli tunteen tasolla. Yksilöllisiä tunnereaktioita ei ole kuitenkaan helppo ennustaa ja kontrolloida. Kaikkien peruselementtien huomioimisen jälkeen yleisö voi reagoida myönteisin tuntein kokien iloa, onnea, menestymistä ja oppimisen iloa, ylipäättään jotain merkityksellistä. Voimakas myönteinen elämys voi saada aikaan myös henkilökohtaista muuttumista (transformation), mikä voi tarkoittaa suhteellisen pysyviä muutoksia fyysisellä tai psyykkisellä tasolla, lisäksi muutos voi liittyä elämän- tai ajattelutapaan. Se voi olla ihmisenä kehittymistä tai jonkin uuden asian omaksumista osaksi itseä. Esimerkiksi uusi harrastus, uudet arvot ja voimavarat tai rohkeus voivat olla seurausta onnistuneen elämyksen aikaansaamasta muutoksesta. (Tarssanen & Kylänen 2009, 16)

Kuvio 6. Elämyksen neljä ulottuvuutta (Pine & Gilmore, 1999, 30)

Elämuskolmion lisäksi elämyksen ulottuvuuksia voidaan tutkiskella myös Pinen & Gilmoren (1999) luoman elämyksen nelikenttämallin (kuvio 6) avulla. Siinä elämyksiä tarkastellaan erilaisten ulottuvuuksien mukaan. Perusulottuvuudet vaaka-akselilla liittyvät asiakkaan aktiiviseen tai passiiviseen osallistumiseen elämyksen tuottamisessa. Pystyakselilla tarkastellaan kokijan fyysistä ja henkistä tasoa omaksumisen (absorption) ja uppoutumisen (immersion) välillä. Neljä ulottuvuutta, joiden voimakkuutta havainnoidaan vaaka- ja pystyakselin välillä, ovat viihteellisyys, opetuksellisuus, esteettisyys ja todellisuuspakoiisuus. Kun elämys sisältää kaikki neljä osa-aluetta muodostuu kokemuksesta mieleenpainuva ja merkityksellinen. (Pine & Gilmore, 1999, 30; Tarssanen & Kylänen 2009, 10)

4 Tutkimus

Tutkimuksen toimeksiantaja on Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys ry, ja työn tavoitteena on vastata kysymykseen: Miten interpretaatiota toteutetaan kuudessa kulttuurikohteina Unescon maailmanperintöluetteloon nimetyssä Suomen kohteessa? Lisäksi halutaan kartoittaa interpretaation haasteita ja mahdollisuuksia. Työn tarkoitus on siis kuvailla, kartoittaa ja vertailla eri kohteiden tapoja esitellä maailmanperintöä kokonaisuutena luomiseksi asiasta ja pohjaksi kohteiden kehittämiseksi.

Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista lähestymistapaa ja tutkimusstrategiana tapaustutkimusta koskien kuutta maailmanperintöluettelon kulttuurikohteita. Aineiston keruumenetelmänä käytetään haastattelua tarvittaessa valmiilla aineistolla täydentäen. Raportoinnissa käytetään Haaga-Helian opinnäytetyön raportointiohjeita ja valmista raportointipohjaa.

4.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus, sillä se kokonaisvaltaisena tutkimustapana auttaa ymmärtämään tutkittavan asian ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä laajasti, eli sillä voidaan vastata kysymyksiin mitä miksi ja miten. Laadullinen tutkimus on yläkäsite suurelle joukolle erilaisia tutkimuskäytäntöjä, joita voidaan toteuttaa monenlaisin menetelmin. Yhteistä näille menetelmille on kuitenkin tutkimuskohteen taustaan, kontekstiin, merkitykseen, tarkoitukseen, sekä kieleen ja ilmaisuun liittyvät näkökulmat. (Jyväskylän yliopiston Koppa 2015b) Interpretaatiota maailmanperintökohteissa tutkittaessa etenkin taustalla, kontekstilla, merkityksellä ja tarkoituksella on tärkeä rooli. Kieli ja ilmaisu käsitteen interpretaatio yhteydessä olivat tärkeitä tekijöitä, ja ne nostivat esiin tutkittavasta asiasta erilaisia vivahteita. Metsämuuronen (2008) jaottelee tutkimuksen teoriapohjaiseen ja aineistopohjaiseen tutkimukseen. Perinteisempi tutkimustapa on kytkeä kirjallisuudesta esiin nostettu teoria todellisuuteen toisin kuin aineistopohjaisessa tutkimuksessa, jossa aineisto itse kertoo sisällöstään, ja teoria muotoutuu sen pohjalta. (Metsämuuronen 2008, 25) Eskola & Suoranta (2001) käsittelevät samaa asiaa teorian näkökulmasta. Heidän mukaansa teorian rooli kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi olla yhtä hyvin väline kuin päämäärä. Välineenä teoria auttaa muodostamaan tulkintoja tutkimusaineistosta sekä esittämään niitä tieteellisesti. Päämääränä teoria muotoutuu edeten induktiivisesti yksittäisistä havainnoista yleiselle tasolle. (Eskola & Suoranta 2001, 83) Interpretaatiota tutkittaessa taustalla on Tildenin oppeihin pohjaava teoria asiasta. Aineiston kautta on kuitenkin pyrki- myksenä löytää myös odottamattomia asioita, ja edetä siten kohti kokonaisvaltaista käsitystä tutkittavasta asiasta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on erilaisia tutkimusstrategioita, joista tapaustudkimus eli case study on yksi perinteisimpiä. Sitä käyttämällä voidaan saada seikkaperäistä ja syvällistä informaatiota joko yksittäisestä tapauksesta tai toisiinsa suhteessa olevien tapausten joukosta. Tutkittavana voi olla yhtä hyvin yksi tapaus kuin ryhmä tai tapausjoukko omassa kontekstissaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 130-131) Tutkittaessa yhteisen taustan omaavaa joukkoa, Suomen maailmanperintökohteita - ja tarkemmin määriteltynä kulttuuriperintökohteita, tapaustudkimus valikoitui tutkimusstrategiaksi tavoitteena saada yksityiskohtaista tietoa kohteiden interpretaatiosta, sekä syvällisempää ymmärrystä asiasta. Vertailemalla keskenään kohteita ja niiden interpretaatiokäytäntöjä haettiin tietoa, jota on mahdollisuus hyödyntää kehittämistyössä. Tapaustudkimus soveltuukin hyvin myös ideoita ja ratkaisuja luovan kehittämistyön pohjaksi (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 38).

Eskola & Suoranta (2001) painottavat induktiivisuutta yhtenä kvalitatiivisen tutkimuksen erityisluonteista. Tällöin tutkimus etenee aineistolähtöisesti yksittäisistä havainnoista yleisemmän tason päätelmiin. Induktio tarkoittaakin yleistämistä. (Eskola & Suoranta 2001, 83) Induktiivisessa analyysissä tutkimuksen tekijä pyrkii löytämään odottamattomia asioita. Tutkija ei määrää, mikä on tärkeää, vaan tärkeät seikat nousevat aineistosta. Laadullisen tutkimuksen pääpaino on siten aineistossa, eikä lähtökohtana pidetä hypoteesin eli oletuksen oikeaksi osoittamista tai teorian testaamista, vaan aineiston yksityiskohtaista ja monipuolista tarkastelua. (Hirsjärvi, ym. 2007, 160) Vaikka tutkimuksessa pohjana oli Tildenin opit interpretaatiosta, haluttiin asiaa tutkia kokonaisvaltaisemmin ja karvoittavalla otteella.

4.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä on toimiva silloin, kun tutkimuksella tavoitellaan muun muassa käsityksiin, asenteisiin, kokemuksiin ja arvoihin liittyvää tietoa (Jyväskylän yliopiston Koppa 2015a). Hirsjärvi kumppaneineen (2007) näkee haastattelun sopivaksi laadullisen aineiston keruumenetelmäksi silloin, kun halutaan kuvailla erilaisia ilmiöitä (Hirsjärvi, ym. 2007, 131). Haastattelussa on tärkeää myös vuorovaikutteisuus, ja tutkijalla on tärkeä rooli aineiston tuottamisessa (Jyväskylän yliopiston Koppa 2015a). Haastattelu onkin tutkijan johdattamaa keskustelua, ja haastattelutilanne on molemminpuolista vuorovaikutusta (Eskola & Suoranta 2001, 85). Tuomi & Sarajärvi (2018) näkevät joustavuuden haastattelun eduksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä. Se tarkoittaa muun muassa mahdollisuutta ”liikkua vapaasti” aihepiirissä, toistaa kysymyksiä ja tarkentaa ilmauksia tavoitteena saada mahdollisimman kattavasti tietoa tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85)

Haastattelutyyppinä on monenlaisia. Teemahaastattelussa käsiteltävät aiheet ja teemat osa-alueineen on määrätty ennalta, kysymykset eivät kuitenkaan ole tarkasti ennalta muotoiltuja, niitä ei esitetä tietyssä järjestyksessä, eikä vastausvaihtoehtoja ole asetettu valmiiksi, kuten strukturoidussa haastattelussa eli lomakehaastattelussa. Teemahaastattelussakin on kuitenkin tärkeää, että kaikki ennalta suunnitellut teemat ja aiheet käydään läpi, niiden järjestys ja käsittelyn laajuus vain vaihtelevat riippuen haastateltavasta ja tilanteesta. Haastattelijan tukena on lista aiheista ja teemoista, ei strukturoituja kysymyksiä. Teemahaastattelun vapaamuotoisuus antaa haastateltavalle tilaa paneutua asiaan kokemuksensa ja tietämyksensä mukaan, mikä antaa arvokasta tietoa tutkijalle. Teemoittelu antaa haastattelulle myös konkreettisen, erillisille haastatteluille yhteisen rungon. (Eskola & Suoranta 2001, 86-87) Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat valmiit ja samat kaikille, vastausvaihtoehtoja ei kuitenkaan tarjota valmiina, kuten strukturoidussa haastattelussa (Eskola & Suoranta 2001, 86). Tuomi & Sarajärvi (2018) jakavat haastattelumuodot, lomakehaastatteluun, teemahaastatteluun ja syvähaastatteluun. Heidän määritelmässään teemahaastattelu ja puolistrukturoitu haastattelu ovat sama asia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87) Tässä työssä on pitäydytty kuitenkin Eskolan ja Suorannan (2001) jaottelussa.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla viittä maailmanperintökohteiden edustajaa koskien kuutta Suomen kulttuuriperintökohdetta. Tutkimuksen tavoitteena oli saada käytäntöön perustuvaa asiantuntijatietoa, sekä paljon kuvailevia esimerkkejä interpretaatiosta kuudessa hyvin erilaisessa kohteessa. Tärkeää oli kartoittaa myös maailmanperintökohteissa toimivien käsityksiä interpretaatiosta. Haastattelut ajoittuivat noin kolmen kuukauden ajalle maaliskuun lopulta kesäkuulle. Maailmanperintökohteiden hajanaisen sijainnin, pitkien välimatkojen sekä laajan tapausjoukon vuoksi haastatteluja tehtiin myös puhelimitse. Aluksi haastateltavalle lähetettiin kirjallinen puolistrukturoitu lomake (liite 1) sähköpostin välityksellä, ja siihen vastaamisen jälkeen asioita syvennettiin teemahaastattelulla. Näin oli mahdollista edetä teemahaastattelussa suoraan syvemmälle ja tarkentaa lomakkeella saatuja vastauksia. Ainostaan yhden teemahaastattelun yhteydessä en saanut lomakevastauksia ennen haastattelua ja erään toisen kohteen edustajan kanssa taas pidempi teemahaastattelu ei onnistunut aikataulullisista syistä, sen sijaan sain kirjalliset vastaukset puolistrukturoidulla lomakkeella, ja lisäksi kävimme kaksi lyhyttä puhelinkeskustelua. Haastatteluista sovittiin puhelimitse tai sähköpostitse. Teemahaastattelujen kesto vaihteli 40 minuutista kohteen tuntiin (taulukko 3).

Taulukko 3. Haastattelutapa, aikataulu ja kesto

Haastateltava	Haastattelutyytit	Vastattu x / -	Ajankohta	Haastattelun kesto/ teemahaastattelu
A1	Puolistrukturoitu lomake	x	Huhtikuu	-
A1	Teemahaastattelu	x	Huhtikuu	2 h
A2	Puolistrukturoitu lomake	-	Maaliskuu	-
A2	Teemahaastattelu	x	Maaliskuu	1h 45min
A3	Puolistrukturoitu lomake	x	Huhtikuu	-
A3	Teemahaastattelu	x	Kesäkuu	40 min
A4	Puolistrukturoitu lomake	x	Huhtikuu	-
A4	Teemahaastattelu	x	Kesäkuu	1h
A5	Puolistrukturoitu lomake	x	Toukokuu	-
A5	Puhelinkeskustelu	x	Huhtikuu	10min
A5	Puhelinkeskustelu	x	Huhtikuu	10min

Tulosten raportoinnissa käytettiin haastateltavista koodeja A1, A2, A3, A4 ja A5, ja monien teemojen kohdalla oli tarkoituksenmukaista raportoida tuloksia kohdekohtaisesti. Haastateltavat olivat kaikki korkeakoulututkinnon suorittaneita tyypillisimpänä tutkintona filosofian maisteri kulttuuriin liittyvältä alalta. Teemahaastattelutilanteita helpotti pohjana ollut lomakehaastattelu. Haastattelujen pohjalta saatiin kokonaiskuva maailmanperintökohteiden interpretaatiosta, ja erot kohteissa nousivat hyvin esiin. Haastattelutilanteet sujuivat häiriöttä hyvässä ilmapiirissa ja yhteistyömäisesti vuorovaikutuksen ollessa keskustelunomaista. Vaikka haastatteluja toteutettiin myös puhelimitse, toimii puhelimesta vuorovaikutukseen liittyvät tekijät pitkälti samalla tavoin kuin kasvokkain haastattelussa. Haastattelijalla voi aistia äänensävyt, äänenpainot ja tauot haastateltavan puheessa. Lisäksi tilanteeseen voivat vaikuttaa sosiaaliset tekijät ja myös monet tiedostamattomat tekijät. Näköaisti antaa paljon arvokasta sanantonta informaatiota keskustelutilanteessa, silti se voi joskus olla myös häiriötekijä. Puhelinhaastattelussa asiassa pysyminen osoittautui helpoksi, ja lomakehaastattelut edesauttoivat teemoihin syventymistä.

4.4 Tutkimusaineisto ja käytetyt analyysitavat

Tutkimusaineistoa saatiin runsaasti niin teemahaastattelulla kuin lomakevastauksillakin. Valmista aineistoa, kuten kohteiden internetsivujen informaatiota, käytettiin vain tarvittaessa täydentämään yksittäisiä faktoja. Haastateltavia oli kaikkiaan viisi koskien kuutta suomalaista kulttuuriperintökohdetta, teemahaastatteluaineiston lisäksi aineistoa saatiin sähköpostitse neljältä vastaajalta. Aineisto vaihteli laajuudeltaan ja yksityiskohtaisuudeltaan.

taan eri kohteiden välillä. Haastatteluista tehtiin muistiinpanoja, jotka purettiin ja järjestettiin teemoittelua varten. Analyysimenetelminä työssä käytettiin teemoittelua ja sisällönanalyysiä. Teemoittelulla tarkoitetaan aineistosta poimittavien toistuvien aiheiden poimimista, teemojen ryhmittelyä ja seikkaperäistä tarkastelua (Jyväskylän yliopiston Koppa 2016). Teemoittelussa käytettiin apuna tutkimuskysymyksiä ja teemahaastattelun teemoja. Näin saatiin valmis jäsenitys, josta oli mahdollista edetä syvemmälle. Metsämuurosen (2008) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analysointi tapahtuvat yleensä ainakin osittain samaan aikaan, eikä niiden välillä aina ole selkeää eroa (Metsämuuronen 2008, 47). Tämä osoittautui pitkälti toimivaksi ajatukseksi, sillä valmis teemojen mukainen jäsenitys auttoi analysoimaan vastauksia osittain jo aineistonkeräysvaiheessa. Eskola ja Suoranta (2001) painottavat kuitenkin aineistoon perusteellisen tutustumisen tärkeyttä. Heidän mukaansa analyysi etenee aina asteittain ja siksi jäsenityksiä voidaan joutua tekemään monta kertaa uudestaan tutkimusprosessin aikana. (Eskola & Suoranta 2001, 151)

Sisällönanalyysi on analyysimenetelmä, joka sopii kaikkeen laadulliseen tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Sen avulla aineistoa voidaan käsitellä objektiivisesti ja systemaattisesti samalla, kun ilmiötä pyritään kuvaamaan tiivistetysti ja yleisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Sisällönanalyysi tarkoittaa paitsi tiivistämistä, myös aineiston erittelyä, yhtäläisyyksien ja erojen etsimistä. Tarkastelun kohteena on teksti tai tekstiksi muutettu aineisto, kuten haastattelu tai keskustelu. Aineiston laadullinen sisällönanalyysi on käytännössä aineiston pilkkomista pienemmiksi osiksi, sen käsitteellistämistä sekä lopulta uuden kokonaisuuden luomista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006) Tällaiseen analysoimiseen kuuluu toisiinsa liittyvät käsitteet analyysi ja synteesi. Analyysin avulla saatu tieto pilkotaan käsitteellisesti pienempiin osiin ja näin saaduista osista muodostetaan synteessin avulla tieteellisiä johtopäätöksiä (Grönfors 1985, 145 teoksessa Metsämuuronen 2008, 48).

Eskola & Suoranta (2001) esittävät kolme erilaista tietä haastatteluaineiston käsittelystä analyysivaiheeseen siirtymisessä. Ensimmäinen tapa on aineiston purkamisen jälkeen siirtyä suoraan analyysiin tutkijan intuitioon luottamalla. Toinen mahdollisuus on purkaa aineisto, ja koodata se ennen analyysiä. Kolmas tie analyysiin käy yhdistämällä aineiston purkamisen ja koodaamisen. (Eskola & Suoranta 2001, 150-151) Tässä työssä aineisto purettiin ensin, ja koodaaminen tapahtui osittain valmiin teemoittelun mukaan. Eskolan & Suorannan (2001) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysin tarkoitus on tiivistää ja selkeyttää hajanaista aineistoa pyrkien säilyttämään sen keskeinen sisältö. Analysoimalla aineistoa voidaan synnyttää kokonaan uutta tietoa ja kasvattaa tiedon arvoa. (Eskola & Suoranta 2001, 137) Teemahaastatteluja sekä lomakevastauksia tulkittiin yhtenä

kokonaisuutena ja analysoimalla aineistoa haettiin ensisijaisesti vastauksia tutkimuskysymyksiin, mutta pyrittiin huomioimaan myös muita tutkimusongelman kannalta tärkeitä pidettyjä esiin nousseita asioita.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tekoon liittyy aina luotettavuuden arviointi ja siten joudutaan pohtimaan myös sellaisia asioita kuin totuus ja objektiivisuus. On olemassa erilaisia totuusteorioita. Laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä puhutaan kuitenkin ihmisten merkitystodellisuudesta, mikä on erilainen kuin luonnontieteen objektiivinen totuus, eikä tällöin voida puhua validiteetista ja reliabiliteetista samoin kuin määrällisessä tutkimuksessa. Validiteetti tarkoittaa, tutkimuksen vastaavuutta suhteessa siihen, mitä on luvattu tutkia, ja reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Tuomen & Sarajärven (2018) mukaan niitä tärkeämpää laadullisessa tutkimuksessa on havaintojen luotettavuuden ja puolueettomuuden erottaminen toisistaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158-160) Tutkimuksen on oltava myös koherentti eli sisäisesti yhtenäinen ja johdonmukainen. Tämä tarkoittaa muun muassa tutkimuksen kohteeseen ja tarkoitukseen keskittymistä läpi tutkimuksen. Ilmaisuihin on pyrittävä olemaan täsmällinen ja yksityiskohtainen luottamuksellisuuden rajoissa suhteessa tiedonantajiin. Tärkeää on myös ymmärtää omat sitoumukset, oletukset ja motiivit tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163-164)

Tiedonhaussa tarvitaan lähdekritiikkiä. Esimerkiksi internetistä löytyy tänä päivänä valtavasti tietoa melkein mistä tahansa aiheesta, ja siksi tutkijalta vaaditaan aina kriittisyyttä lähteiden valinnassa. Alasuutari (2011) esittää, että lähdekritiikkiä tarvitaan myös haastatteluaineiston käsittelyssä (Alasuutari 2011, 95). Hirsjärvi kumppaneineen (2007) pohtii luotettavuutta tapaustutkimuksen yhteydessä. Tapaustutkimuksessa keskeistä on kuvailla ihmisiä, paikkoja ja tapahtumia, jolloin tapaukset ovat ainutlaatuisia. Siksi tarvitaan muun muassa seikkaperäistä selostamista tutkimuksen toteuttamisesta ja perusteltuja tulkintoja. Raportoinnissa esimerkiksi suorien haastatteluotteiden käyttö on suotavaa. (Hirsjärvi, ym. 2007, 227-228) Eskola & Suoranta (2008) vaativat laadulliselta tutkimukselta uskottavuutta. Tällöin tutkimuksen tekijän on varmistettava, että hänen omat käsityksensä vastaavat tutkittavien käsityksiä. (Eskola & Suoranta 2018, 211) Siksi tässä työssä on ollut tarpeellista kartoittaa haastatteltavien käsityksiä interpretaatiosta, sekä esimerkiksi sen tavoitteista ja merkityksestä. Myös suorien haastatteluotteiden on tarkoitus edistää tutkimuksen uskottavuutta.

5 Tutkimustulokset

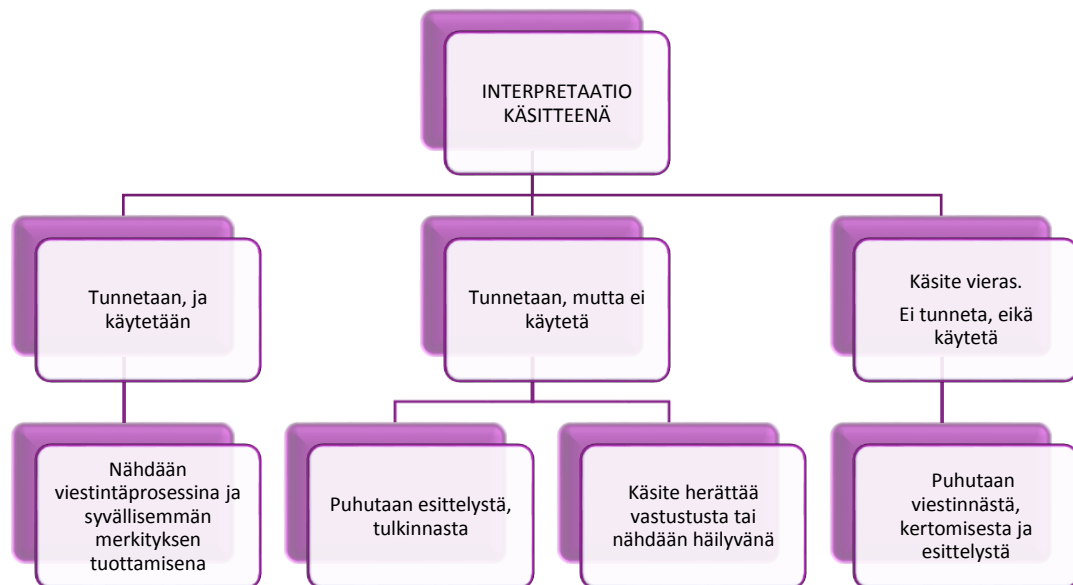
Tutkimusaineisto oli laaja, ja tulosten keskeisen sisällön, interpretaation toteutustapojen, haasteiden ja mahdollisuuksien lisäksi saatiin tietoa myös haastateltavien kokemuksista ja käsityksistä. Jotta puhuttaisiin haastateltavien kanssa samasta asiasta, oli kartoitettava haastateltavien käsityksiä interpretaatiosta, sen tavoitteista ja merkityksestä kävijöille. Kohteiden kävijäsegmenteistä kysyttäessä haluttiin tietoa lähinnä eri kävijäryhmien huomiomisesta interpretaatiossa eri kohteissa. Myös saavutettavuudella on tärkeä merkitys interpretaation kannalta, sillä ilman yleisöä, kuulijaa ja kokijaa ei tarvita interpretaatiota.

Interpretaation toteutus oli yksi tutkimuksen pääkysymyksistä, siksi sitä käsitellään eri kohteiden, tekniikoiden ja siihen liittyvän elävöittämisen näkökulmasta. Interpretaation resurssit liittyvät haasteisiin ja mahdollisuuksiin, eli läheisesti kehittämistyöhön. Kysymyksillä resursseista ei kuitenkaan haettu niinkään faktatietoutta, kuin haastateltavien koke- musta ja näkemyksiä niiden tarpeellisuudesta, riittävydestä tai riittämättömyydestä. Kar- toittamalla interpretaatiossa koettuja haasteita ja mahdollisuuksia saatiin tienviittoja tule- vaisuuden kehittämistyölle.

5.1 Interpretaatio käsitteenä – miten se ymmärretään?

Tutkimuksessa kävi ilmi, että interpretaatio käsitteenä on vielä vieras tai ainakin etäinen, eikä näin ollen yleisesti käytössä tutkimuksessa mukana olleissa kohteissa. Interpretaa- tion sijaan puhutaan esittelystä, tulkinnasta ja viestinnästä. Haastateltavilla oli erilaisia painotuksia suhteessa käsitteeseen interpretaatio – tai sitä ei tunnettu ollenkaan (kuvio 7). Vastaaja A1 piti interpretaation käsitettä häilyvänä. Se liittyy hänen mukaansa opastami- seen ja on tapa tuoda esille maailmanperintöarvoa, ja kertoa, miksi kohde on nimetty maailmanperintöluetteloon. Interpretaatio on hänen näkemyksensä mukaansa tulkintaa sanan suomennoksen mukaisesti, ja jokainen tulkitsee asioita omista lähtökohdistaan. Samalla tavoin tulkitaan vierailukohteita, niiden merkitystä, mahdollista sanomaa ja omi- naispiirteitä.

Vastaajan A2 mukaan käsitettä interpretaatio ei käytetä yleisesti Suomen maailman-perin- tökohteissa. Sen sijaan puhutaan maailmanperinnön ja kohteen esittelystä, mikä nähdään tärkeänä osana Unescon velvoitteita, suojelun, hoidon ja hallinnan rinnalla. Vastaaja A3 kertoi käsitteen olevan vieras, eikä siten käytössä. Hänen mukaansa kohteen viestinnässä puhutaan interpretaation sijaan kertomisesta ja esittelystä, mikä tarkoittaa esimerkiksi esi- telmiä, lehtijuttuja ja tiedon jakamista maailmanperintökohteesta.

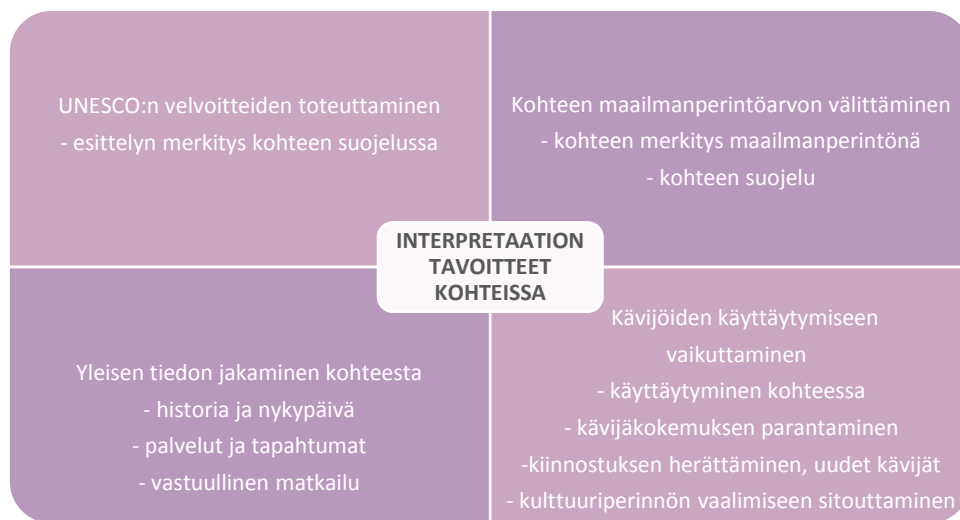
Kuvio 7. Haastateltavien käsitykset käsitteestä interpretaatio

Vastaajan A4 mukaan interpretaatiota käytetään, mutta sitä ei aina ymmärretä, ja sen käyttö on herättänyt jopa vastustusta. Kohteessa onkin laadittu jopa interpretaatioselvitys koskien asian nykytilaa, kehittämisehdotuksia, sekä perusteluja, miksi sitä pitäisi kehittää. Haastateltava kertoi esittelyn olevan kollegoille kuitenkin tutumpi ja käytetympi termi, vaikka se ei riitäkään ilmaisemaan kaikkia interpretaation ulottuvuuksia. Vastaajan A4 näkemyksen mukaan interpretaatio on syvällisemmän merkityksen tuottamista kävijöille. Se on keino merkitysten ja historian välittämiseen kävijöille ja muille sidosryhmille. Vastaaja A4 näki interpretaation kulloisenkin kohderyhmän huomioivana viestintäprosessina, ”jossa tieto muutetaan kävijäkunnalle sopivaan ja kiinnostavaan muotoon” Tildenin ensimmäisen ja kuudennen periaatteen mukaisesti (Timothy 2011, 230). Interpretaatio alkaa ennen kävijän saapumista kohteeseen ja jatkuu vielä käynnin jälkeen. Vastaajan A5 mukaan kaikki tiedon tarjoamisen tavat, kuten esimerkiksi opastetaulut, näyttelytekstit ja verkkosivut nähdään jonkun tulkintana. Esimerkiksi hän mainitsi opastuksen, jossa opas välittää tietoa jokaiselle vieraille oman esityksensä kautta. Tämä on hänen mukaansa tulkintaa eli interpretaatiota.

5.2 Interpretaation tavoite ja käsitykset sen merkityksestä kävijöille

Kysyttäessä interpretaation tavoitteista maailmanperintökohteissa neljä tärkeintä esiin nousutta asiaa olivat Unescon velvoitteiden täyttäminen; kohteen maailmanperintöarvon välittäminen kävijöille; yleisen tiedon jakaminen kohteesta; sekä kävijöiden käyttäytymiseen vaikuttaminen (kuvio 8). Unescon velvoitteiden täyttäminen maailmanperintöarvon

välittäjänä nousi selvästi esiin tärkeimpänä interpretaation tavoitteena. Myös interpretaation yhteys kohteen suojeluun nähtiin selvästi. Huomion kiinnitti kuitenkin se seikka, että interpretaatio nähdään kohteissa vielä pitkälti tiedon välittämisenä, kun taas Tildenin teorian mukaan pelkkä tieto ei ole interpretaatiota, vaan siihen tarvitaan tietoon perustuvaa osoittamista, näyttämistä ja tulkintaa (Timothy 2011, 230). Vastaaja A4 kertoi, että heillä interpretaation kehittämisen tavoitteet on johdettu Unescon määrittelemästä maailmanperintökohteen yleismaailmallisesti merkittävästä arvosta (OUV), hoitosuunnitelmasta, asiakaspalautteista ja kestävästä matkailun strategiasta. Kohteen hallinnon tavoitteena interpretaation kehittämisessä on kävijälähtöinen viestintä koskien kohteen historiaa, nykypäivää ja restaurointia sekä maailmanperintöarvoa. Viestintä ei rajoitu vain vierailuun, vaan se on tärkeää myös ennen vierailua yhtä hyvin kuin vierailun jälkeen.

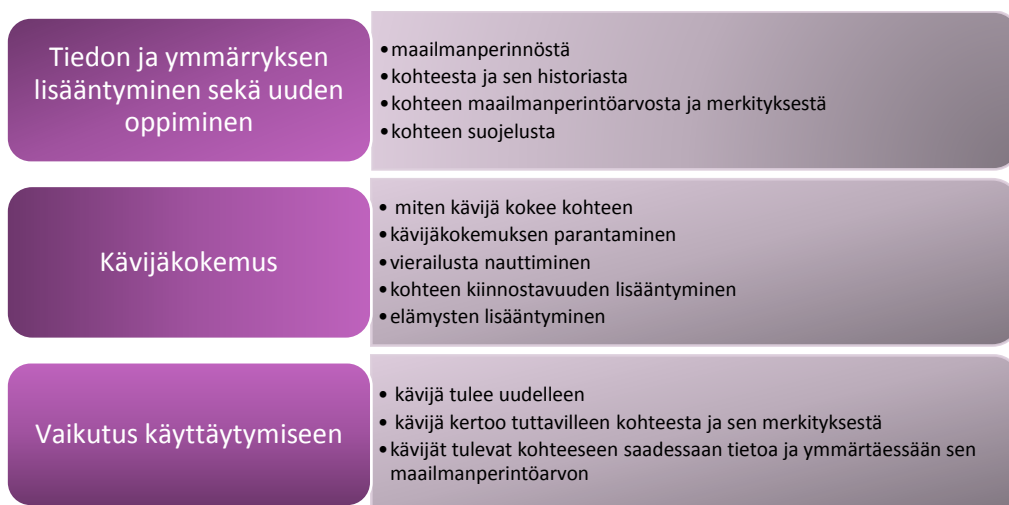
Kuvio 8. Interpretaation tavoite kohteissa haastateltavien mukaan

Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä kertoa kävijöille, miksi kohde on maailmanperintöä. Useat heistä painottavat Unescon velvoitetta huolehtia kohteen esittelystä, mikä on kohteen tarkoituksen ymmärrettäväksi tekemistä ja yhteydessä suojeluun. Kohteen interpretaatio on myös kansallisen maailmanperintöstrategian velvoittamaa. Vastaaja A4 toi esiin, että on tärkeää paitsi ymmärtää kulttuuriperintöä, myös sitoutua siihen esimerkiksi osallistumalla vapaaehtoistyöhön. Hän näki, että ymmärtäessään kävijä haluaa nauttia vierailusta ja osallistua kohteen säilyttämiseen. Vastaaja A5 kiteytti interpretaation tavoitteeksi tiedon välittämisen. Vastaaja A4 piti maailmanperintöarvoista viestimisen lähtökohtana kirjoittaa kohteen yleismaailmallisesti merkittävät arvot (OUV) helpommin ymmärrettävään muotoon eri kohderyhmät huomioiden. Vastaajan A4 mukaan interpretaatiossa viestitään muun muassa kulttuurikohteen hallinnon työstä; säännöistä ja vastuullisesta matkailusta;

sekä kohteen palveluista ja tapahtumista. Vastaajan A3 mukaan interpretaation tavoitteena pidetään yleisen tietoisuuden lisäämistä kohteeseen liittyvistä asioista, kuten kohteen historiallisesta merkityksestä. Myös muut vastaajat pitivät tärkeänä kohteen ja sen historian esiin tuomista interpretaation avulla. Vastaaja A1 ilmaisi asian seuraavasti: ”Haluaamme, että vierailija ymmärtää viimeistään vierailtuaan kohteessa paikan historian ja miksi tämä on maailmanperintökohde”. Vastaaja A1 piti tärkeänä vaikuttaa interpretaation avulla vierailijoiden käyttäytymiseen kohteessa. Tämä tarkoittaa suojelun huomioimista ja siten esimerkiksi roskaamisen välttämistä. Maailmanperintöarvon ymmärtäminen lisää kävijöiden halua kohteen säilyttämiseen, suojeluun ja kunnostamiseen. Samalla vierailija saa myös enemmän irti käynnistä, ja käynti jättää oman jälkensä vierailijaan. Vastaajan A3 mukaan interpretaatiolla voidaan saavuttaa kohteelle lisää kävijöitä. Vastaaja A4 taas korosti kävijäkokemusta ja sitoutumista:

Kohteessa halutaan toteuttaa entistä syvällisempi ja mieluisampi vierailu kävijöille, jotta he tulevat uudelleen, vierailevat myös muissa kulttuuriperintökohteissa ja sitoutuvat maailmanperinnön säilyttämiseen.

Interpretaation merkityksestä. Haastateltavilta kysyttiin, millaisena he näkivät interpretaation merkityksen maailmanperintökohteen kävijöille, ja se nähtiin varsin monitahoisesti (kuvio 9). Yksi tärkeimmistä asioista oli tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen maailmanperinnöstä. Vastaajan A1 mukaan maailmanperintöarvo houkuttelee erityisesti ”maailmanperintöbongareita”. Hän kertoi, että vaikka tavallinen kävijä ei erityisesti ilmaise kiinnostustaan maailmanperintöarvoa kohtaan, nähdään maailmanperintökohde kuitenkin pelkkää suojelukohdetta kiinnostavampana. Vastaajien A2 ja A3 mukaan interpretaation merkitys kävijälle on kohteen, sekä sen tarkoituksen, maailmanperintöarvon ja suojelun ymmärtäminen.

Kuvio 9. Haastateltujen näkemys interpretaation merkityksestä maailmanperintökohteiden kävijöille

Vastaaja A4 kertoi onnistuneen interpretaation merkityksen kävijöille olevan tiedon saaminen kiinnostavalla tavalla, kohteen ja sen historian ymmärtäminen, kohteen maailmanperintöarvon ymmärtäminen ja uuden oppiminen. Lisäksi se saa hänen mukaansa kävijän palaamaan kohteeseen sekä jakamaan kokemuksensa tuttavien kanssa. Vastaaja A5 ajatteli, että interpretaatio ”vaikuttanee melko paljon siihen, miten kävijä kohteen kokee”. Vastaaja A1:n näkemyksen mukaan interpretaatiolla voidaan parantaa kävijäkokemusta ja lisätä käynnin tarjoamia elämyksiä sekä kävijän kiinnostusta kohdetta kohtaan. Vastaaja A4 ajatteli kävijän nauttivan vierailustaan interpretaation avulla, lisäksi hän näki sen lisäävän kohteen kiinnostavuutta ja halua tulla uudestaan. Hän kertoo myös tuttavilleen kohteesta ja sen merkityksestä. Vastaaja A3 näki, että kävijät ylipäättään tulevat saadessaan tietoa ja ymmärtäessään sen avulla, miksi kohde on maailmanperintöä.

Kuvio 10. Interpretaation merkityksen tasot kävijän kannalta perustuen haastateltavien käsityksiin

Haastateltavat siis näkivät interpretaation merkityksen maailmanperintökohteen kävijöille moniulotteisesti (kuvio 10). Interpretaation merkitys voidaan nähdä selvästi kävijän kognitiivisella tasolla, emotionaalisella tasolla (kokemuksellinen, liittyen tunteisiin) ja behavioristisella tasolla.

5.3 Kohteiden kävijäsegmentit ja niiden huomioiminen interpretaatioissa

Suomen maailmanperintökohteissa on meneillään kävijätutkimus, jossa saadaan faktatietoa kohteiden kävijöistä. Alkuvuodesta 2018 saatujen tulosten mukaan maailmanperintökohteiden kävijät ovat keskimäärin 40-60 -vuotiaita korkeasti koulutettuja suomalaisia (E-pressi, 9.2.2018). Tässä työssä kartoitettiin kohteiden kävijäsegmenttejä näkökulmana interpretaation kohdentaminen eri kävijäryhmille. On huomioitava, että jaottelu eri kävijäsegmentteihin perustuu enemmän vastaajien tuntumaan ja käytännön kokemukseen kuin tilastoihin.

Vastaajan A1 mukaan Petäjäveden vanhassa puukirkossa vierailee tavallisia suomalaisia turisteja etenkin Jyväskylän alueelta, mutta myös ulkomailta. Monet kävijöistä pistäytyvät

kirkossa ohikulkumatkallaan. Yksi selkeä kävijäryhmä on myös niin sanotut 'maailmanperintöbongarit', niin kotimaiset kuin ulkomaisetkin, ja heitä houkuttelee erityisesti kohteen maailmanperintöarvo. He viettävät kohteessa tavallista kävijää enemmän aikaa ja keräävät kortteja ja esitteitä maailmanperintökohteista, mutta eivät vastaajan mukaan vaadi erityistä huomioimista. Vastaaja A1 pahoitteli, ettei Suomen kohteiden yhteisessä esitteessä ole enää aiemmin käytössä ollut tilaa leimalle ja vierailupäivämäärälle muistoksi ja todisteeksi käynnistä maailmanperintökohteessa. Vastaaja A1 kertoi erilaisten lapsi- ja koululaisryhmien olevan selkeitä kävijäsegmenttejä Petäjaveden vanhassa puukirkossa. Ne tulevat pääosin paikallisista päiväkodeista ja kouluista sekä esimerkiksi Jyväskylän Unesco-koulusta. Myös paikalliset lapsiperheet vierailevat kirkossa. Kirkko kiinnostaa myös puurakentamisen ammattilaisia ja opiskelijoita, kuten esimerkiksi puuartesaaneja. Omina kävijäsegmentteinään erottuvat myös eläkeläisryhmät, kehitysvammaisten ryhmät ja paikalliset maahanmuuttajaryhmät. Kirkossa käy luonnollisesti myös seurakunnan järjestämiin konsertteihin ja muihin tapahtumiin osallistujia. Yleisesti ottaen kävijät ovat keski-ikäisiä ja sitä vanhempia lasten lisäksi. Lapsiryhmiä lukuun ottamatta, eri kävijäsegmenttejä ei erityisesti huomioida interpretaatiossa.

Vastaajan A2 mukaan tyypillinen Vanhan Rauman kävijäryhmä on tavalliset kotimaan matkajat, jotka eivät välttämättä edes tiedä maailmanperinnöstä, vaan he saattavat pysähtyä vanhaan kaupunkiin esimerkiksi ostosreissulla tai läpikulkumatkallaan. Muita selkeitä kävijäsegmenttejä ovat kotimaiset ja ulkomaiset maailmanperintömatkajat sekä koulujen luokkaretkeläiset. Vastaaja A2 kertoi, että toisen Rauman kulttuuriperintökohteen, Sammallahdenmäen pronssikautisen muinaisjäännösalueen tyypillisimpiä kävijöitä ovat paikalliset luonnossa liikkujat. He pistäytyvät kohteessa vaelluksellaan tai luontopolulla käynnin esimerkiksi koiralenkin yhteydessä. Kohteessa käy myös ryhmiä sekä jonkin verran maailmanperintöturisteja niin toiselta puolen maapalloa kuin lähempääkin.

Vastaaja A3 kertoi, että koska Struven ketjuun kuuluu kuusi erilaista pistettä, myös kävijäryhmät eroavat hieman toisistaan eri pisteillä. Stuurahanoavilla pohjoisessa käy lähinnä erävaeltajia, retkeilijöitä sekä suunnistus- ja maanmittaustaustaisia ihmisiä. Aavasaksa Ylitorniolla on kuuluisa turistipaikka majoituksineen, joskin sen suosio on ollut hiipumassa. Tänä päivän kävijäsegmenteistä selkein on luontomatkailijat. Alatornion kirkon pisteellä käy pääsääntöisesti kirkosta ja kirkkoarkkitehtuurista kiinnostuneita vierailijoita sekä tavallisia kirkossakävijöitä. Keski-Suomessa sijaitsevan Oravivuoren mittauspisteen kävijäryhmä on haastateltavan mukaan heterogeeninen. Paikka vetää luontoretkeilijöitä ja luontopolulla patikoijia ollen kävijälle lähinnä luontokohde, vaikka Struven ketjun maailmanperintöarvo onkin kulttuurinen. Myös opiskelija- ja koululaisryhmiä vierailee kohteessa. Maailmanperintömatkajista vastaajalla A3 ei ole tietoa, mutta todennäköisesti pieni joukko

heitäkin käy pisteellä. Myös Lapinjärven piste on selkeästi luontoretvikohde luontopolun päässä. Suomen eteläisin piste Mustaviiri sijaitsee saarella, jonne ei ole julkista liikennettä. Siten kohteella käy purjehtijoita, muita veneilijöitä ja retkeilijöitä omalla veneellään, sillä saarella on retkeilypalveluita ja luontopolku.

Vastaaja A4 totesi Suomenlinnan kävijäkunnan olevan hyvin laaja, joten tarkkoja kävijäsegmenttejä on vaikea luetella. Kohteessa vieraillee muun muassa suomalaisia niin pääkaupunkiseudulta kuin muualtakin Suomesta, ulkomaalaisia ympäri maailmaa, lapsiperheitä, yksin matkailevia, kulttuuriorientoituneita vierailijoita, kokous- ja juhlatilojen vieraita, piknikillä kävijöitä ja erityisryhmiä. Seniorit näkyvät selvästi omana ryhmänään Suomenlinnan kävijöissä, sillä he käyttävät enemmän palveluja, kuten muun muassa opastuksia. Interpretaatiossa heitä ei ole kuitenkaan erityisesti huomioitu. Vastaajan A5 mukaan Verlan tehdasmuseossa erityisesti koululaisryhmät on huomioitu omana segmenttinään. Muita kävijäryhmiä ei eritellä, mutta museon opastuksessa eri kohderyhmät huomioidaan. Vastaajan A5 lueteltua kävijöiden kiinnostuksen kohteita, voidaan erottaa vielä maailmanperintömatkaajat sekä puunjalostusteollisuudesta ja historiasta eri tavoin kiinnostuneet kävijät omiksi segmenteikseen.

Osa kävijöistä on kiinnostunut kohteesta maailmanperintöstatuksen vuoksi. Osa on kiinnostunut Suomen historiasta ja puunjalostusteollisuudesta, osa innostuu 1800-luvun tekniikasta, osa taas viehättyy tarinoista siitä, millaista työläisten elämä oli.

Taulukossa 4 esitetään, millaisia tapoja eri kohderyhmien interpretaatiossa oli käytetty. Taulukko ei pyri olemaan täydellinen, vaan antaa muutamia esimerkkejä asiasta. Lapsi- ja koululaisryhmiä oli huomioitu monissa kohteissa. Tildenin kuudennen periaatteen mukaan interpretaatiossa on huomioitava ihmisten erilainen tiedonkäsittelykyky, mikä käytännössä tarkoittaa esimerkiksi lapsille suunnattuja omia interpretaatio-ohjelmia (Brezovec, ym. 2018, 5; Timothy 2011, 230). Vastaaja A1 kertoo, että Petäjäveden vanhalla kirkolla lapsiryhmiä varten on valmistettu tehtäviä, joissa kirkkoa pyritään havainnoimaan eri aisteilla, esimerkiksi materiaaleja tunnustelemalla ja ääniä kuuntelemalla. Tehtäviä käytetään lähinnä päiväkotiryhmien ja alakoululaisten kanssa. Päiväkotiryhmille voi tilata oppaaksi myös Jaakko Kirkonrotan, eli hahmon, joka yhdessä vanhan kirkon oppaan kanssa valistaa lapsia kirkon suojelusta muun muassa roskaamista vastaan.

Vastaaja A4 kertoi lasten monipuolisesta huomioimisesta Suomenlinnassa. Lapsille on suunniteltu omaa materiaalia, kuten kartta, lasten esite sekä lasten osiot Suomenlinnan johdantonäyttelyssä. Kohteen matkailuneuvonnasta löytyy lasten oma nurkkaus, ja lapsille on suunniteltu myös omaa ohjelmaa, kuten Ehrensvärd-seuran tuottama lastenkierrös. Vastaajan A2 mukaan Vanhalla Raumalla lapsille on tarjolla oma museokierros. Sekä

Suomenlinnassa, että Verlassa koululaisryhmät on huomioitu omana segmenttinään. Vastaaja A4 kertoi Suomenlinnassa järjestettävän koululaisille omaa ohjelmaa, ja vastaaja A5 kertoi Verlan tehdasmuseon koululaisille suunnitelluista omista opastuksista. Rauman verkkosivuilla 30.5.2018 julkaistun artikkelin mukaan koululaiset ovat päässeet osallistumaan nuorille suunnatun Vanhan Rauman mobiilireitin suunniteluun (Rauma 2018a).

Taulukko 4. Esimerkkejä eri kävijäsegmenttien huomioimisesta interpretaatiossa

KÄVIJÄSEGMENTTI	MITEN HUOMIOITU?	KOHDE
LAPSET JA LAPSIRYHMÄT	Museokierrokset lapsille	Vanha Rauma
	Lasten opastuskierrokset	Suomenlinna
	Tehtävät lapsille	Petäjävesi
	Jaakko Kirkonrotta – roolihahmo	Petäjävesi
	Esittelymateriaali ja kartta lapsille, sekä oma osio kohteen johdantonäyttelyssä	Suomenlinna
	Lasten nurkkaus matkailuneuvonnassa	Suomenlinna
KOULULAISET JA KOULULAISRYHMÄT	Omaa ohjelmaa järjestetään	Suomenlinna
	Alakoululaisille sopivat tehtävät	Petäjävesi
	Museo-opastus	Verla
	Vanhan Rauman mobiilireitti	Vanha Rauma
LIIKUNTARAJOTTEISET	Reitit liikuntarajoitteisille	Suomenlinna
	Esittelykansio liikuntarajoitteisille	Verla
ULKOMAALAISET KÄVIJÄT	Esite ja verkkosivut 9 kielellä Säännölliset opastukset usealla eri kielellä, opastus tilattavissa kaikilla kielillä	Suomenlinna
HISTORIASTA JA KULTTUURISTA KIINNOSTUNEET	Venäläinen Viapori -verkkonäyttely	Suomenlinna
	Rakennusten historia -kartta	
	Taide- ja kulttuuriprojektien koordinointi	
	Julkaisut Unohduksesta Unescoon ja Vanhan kirkon tarina	Petäjävesi
	Julkaisut maailmanperintökohteista	Verla
ERILAISET KÄVIJÄRYHMÄT	Erilaisten kävijäsegmenttien yleinen huomioiminen	Suomenlinna
	Ryhmän kiinnostuksen mukainen painotus opastuksessa	Verla
	Metsätietopolku	

Vastaajan A4 mukaan liikuntarajoitteisille kävijöille on suunniteltu Suomenlinnassa oma reitti, muissa kohteissa liikuntarajoitteisten huomiointi rajoittuu lähinnä esteettömyyden parantamiseen. Vastaaja A5 kertoi, että koska Verlan tehdasmuseossa liikuntarajoitteiset voivat osallistua vain osin opastuskierrokselle, on heille sen lisäksi suunnattu kansio, jossa sanoin ja kuvin esitellään museota. Vastaajan A4 mukaan ulkomaiset turistit on huo-

mioitu Suomenlinnan interpretaatiossa kääntämällä kohteen esite ja verkkosivut yhdeksälle eri kielelle. Lisäksi kohteen opastus on tilattavissa kaikille tarvittaville kielille. Suomenlinnassa historiasta ja kulttuurista kiinnostuneita kävijöitä on huomioitu myös Venäläinen Viapori -verkkonäyttelyn ja rakennusten historia -kartan toteuttamisella. Vastaaja A4 kertoi myös, että kohteessa osallistutaan erilaisten taide- ja kulttuuriprojektien koordinoitiin. Vastaajan A1 mukaan Petäjävedellä kohteen historiasta kiinnostuneille on saatavilla muun muassa teokset ”Unohduksesta Unescoon” ja ”Vanhan kirkon tarina”. Vastaaja A4 painotti, että kohteessa pyritään yleisesti huomioimaan kaikki erilaiset kävijäsegmentit maailmanperinnön esittelyssä, kuten esimerkiksi lapset, ulkomaalaiset ja myös suomalaiset. Vastaajan A5 mukaan Verlan tehdasmuseon opastukset voidaan aina räätälöidä ja painottaa jotakin tiettyä osa-aluetta ryhmän toiveiden mukaan.

5.4 Maailmanperintökohteiden esittelyn saavutettavuus

Suomen maailmanperintökohteiden kävijätutkimuksen ensimmäisten tulosten mukaan tieto kohteiden maailmanperintökohdestatuksesta oli välittynyt kävijöille enimmäkseen internetistä, lehdistä, tuttavilta tai sukulaisilta (ePressi 9.2. 2018). Tässä tutkimuksessa kysyttiin haastateltavilta, miten maailmanperintö ja sen interpretaatio on tehty matkailijoille ja muille kävijöille saavutettavaksi. Haastattelut antoivat jälleen kerran tietoa kohteiden edustajien käsityksistä koskien saavutettavuutta, eikä niinkään tarkkoja kuvauksia todellisuudesta, tietoja kuitenkin täydennettiin paikoitellen kohteiden verkkosivuja käyttämällä. Tuloksia käydään läpi kohdekohtaisesti.

Petäjäveden vanhan kirkon tiedollinen saavutettavuus perustuu vastaajan A1 mukaan kohteen omien ja muiden tuottamiin esitteisiin, kyltteihin, internetsivuihin sekä A4-infoon kirkon ilmoitustauluilla. Vanhan kirkon esitteessä kerrotaan, että kirkko on valittu maailmanperintökohteeksi 1994 ja syy valinnalle. Vanhan kirkon ympäröivässä hautausmaan aidassa on kyltti, jossa kerrotaan, että kirkko on maailmanperintöluettelossa. Päätien varrelta löytyy kyltit vanhan kirkon nimellä ja Unescon logolla varustettuna. Kopio Unesco-statusuksen myöntämisen asiakirjasta on nähtävillä kirkossa, ja sen ilmoitustauluilta löytyvissä A4-infoissa ohjeistetaan vanhan kirkon kävijöitä käyttäytymisestä Unesco-kohteessa. Petäjäveden vanhalla kirkolla on myös verkkosivut, ja sosiaalisen median kanavista Facebook ja Instagram ovat käytössä. Kirkkoa markkinoi Petäjäveden kunta, seurakunta sekä Visit Jyväskylä. Vastaaja A1 korosti, että hengellisenä kohteena ei haluta olla kaikkialla näkyvillä, mistä hän kertoi myös käytännön esimerkin. Eräs firma oli tarjonnut sähköistä esitettä 360 asteen ilmakuvaeroksella. Esite oli kallis, ja sen rahoituksena olisivat toimineet yrityksen mainokset. Yrityksen mainetta ja automainoksia ei pidetty kuitenkaan kirkon luonteelle ja arvolle sopivina. Vastaaja A1 tähdensi, ettei Petäjäveden vanhan

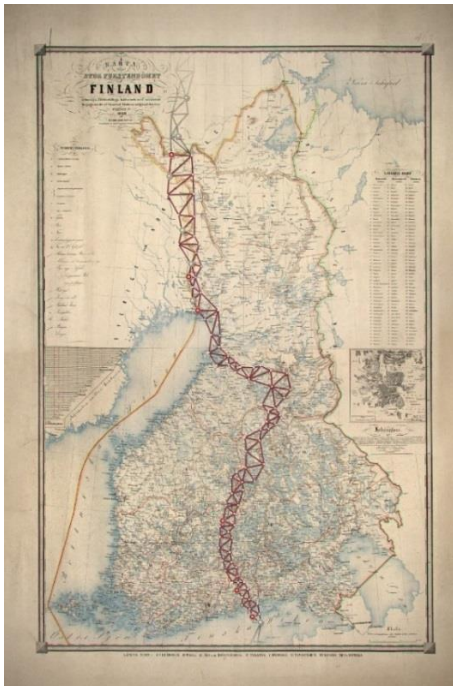
kirkon tavoitteena olekaan kävijämäärän lisääminen, vaan kävijäkokemuksen parantaminen ja tiedon lisääminen. Nykyisillä resursseilla kävijämäärää ei pystytä lisäämään myöskään kirkkotilan pienuuden vuoksi. Kirkossa on vain 250 paikkaa, joten enempää ei voida ottaa kerralla sisään opastukseen. Kirkko täyttyy aina konserteissa ja Tapaninpäivän kynttiläkirkossa.

Vastaajan A2 mukaan Vanhan Rauman saavutettavuuden ongelmana on se, ettei kohteella ole yhtä selkeää esittelypistettä, vaikka sille olisi ehdottomasti tarvetta. Sen sijaan Visit Raumalla on matkailijaneuvonta, Palvelupiste Pyyrman, jonka aulassa on esitteitä ja perustiedot maailmanperinnöstä. Vanhan Rauman saavutettavuutta parantaa myös kohteen kattavat internetsivut. Sosiaalisen median kanavista käytetään Facebookia ja Instagramia. Myös toisella Rauman maailmanperintökohteella Sammallahdenmäellä on internetsivut, sekä Facebook ja Instagram käytössä. Vastaaja A2 kertoi, että itse kohteessa muinaisjäännösalueella opastetulu on ainut ympärivuotinen maailmanperinnön saavutettavuutta parantava palvelu. Sammallahdenmäki onkin niin kutsuttu omatoimikohde, ja siten avoinna ympäri vuoden, kuitenkin ilman talvikunnossapitoa.

Vastaaja A3 kertoi, että Struven ketjun kohteissa on aiheesta kertovat esittelytaulut, ja kohteen internetsivuilla kerrotaan kohteesta ja maailmanperinnöstä laajemmin. Kohteella ei ole varsinaisesti omia Facebook-sivuja tai muita sosiaalisen median kanavia käytössä. Struven ketjusta kiinnostuneille on kuitenkin perustettu julkinen Facebook-ryhmä. Struven ketjulla on myös esitteitä, jotka haastateltavan mukaan kaipaavat uusimista. Niitä on saatavilla myös Visit Jyväskylän toimistossa, missä ketjua markkinoidaan lähinnä Oravivuoren pisteen osalta. Struven ketjusta on tehty myös julisteita (kuva 8), joissa ketju on piirretty vanhalle Suomen kartalle. Toisessa versiossa mukana on myös lyhyt teksti. Struven ketjun markkinoinnissa erilaisilla hankkeilla on tärkeä rooli vastaajan A3 mukaan. Keski-Suomessa HUMAK:in Maailmanperinnöstä voimaa -hanke sekä Tornionjokilaakson hanke edistävät osaltaan myös Struven ketjun markkinointia. Kohdetta pisteineen tehdään tunnetuksi lisäksi erilaisilla seminaareilla, tiedotuksella ja esittelyllä.

Vastaaja A3 kertoi Struven ketjun pisteiden fyysisen saavutettavuuden vaihtelevan. Mustaviiri on saari, jonne pääsee vain veneellä. Saarella on Metsähallituksen ylläpitämiä reikelypalveluita ja luontopolku, mutta ei reittiliikennettä. Saarelle voi tehdä kuitenkin myös virtuaalimatkan nettisivuilta käsin. Porlamin pisteellä on maailmanperintöstatuksesta kertova paalu, mutta tieltä pisteelle johtava noin puolen kilometrin polku on vaikeakulkuinen nousuineen, eikä piste ole näin ollen esimerkiksi liikuntarajoitteisten saavutettavissa. Polun alkupäässä on kuitenkin Struven ketjusta kertova opastetulu. Puolakka eli Oravivuo-

ren piste vaatii hyvät varusteet ja noin kilometrin patikoinnin parkkipaikalta mäelle opastettua polkua pitkin. Reitti on kuitenkin haastava ja raskas jyrkkine nousuineen. Vastaajan A3 mukaan Alatornion kirkko on Struven ketjun pisteistä helpoiten saavutettavissa. Aukioloajat löytyvät Tornion seurakunnan internetsivuilta. Kirkon parkkipaikalta löytyy Struven mittauksista kertova opastaulu. Kuten Alatornion kirkollekin, myös Aavasaksan pisteelle pääsee helposti autolla. Parkkipaikalta näkötornille 400 metrin kävelymatka. Näkötornilta löytyy kyltti sekä Struven ketjusta kertova opastaulu. Pohjoisimman mittauspisteen, Sturrahanoaivin fyysinen saavutettavuus on erittäin haastava vaatien useamman päivän vaelluksen vaikeakulkuisessa erämaassa, joten pisteellä käynti vaatii kokemusta eräretkeilystä. Talvella pisteelle pääsee parhaiten moottorikelkalla.

Kuva 8. Juliste Struven ketjusta Suomen kartalla (Maanmittauslaitos 2018b)

Vastaaja A4 kertoi, kuinka Suomenlinnassa pyritään korostamaan maailmanperintöä ja maailmanperintöarvoja kaikessa viestinnässä, kuten erimerkiksi verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa, opasteissa, esitteissä, näyttelyissä, mediavierailuissa ja tapahtumissa. Tämä tarkoittaa kertomista siitä, että Suomenlinna on maailmanperintökohde; miksi se on maailmanperintökohde; ja miksi sitä on suojeltava. Samalla kerrotaan myös muista Suomen maailmanperintökohteista. Maailmanperinnön esittelyn saavutettavuutta pyritään parantamaan huomioimalla erilaiset kohderyhmät, kuten esimerkiksi lapset, ulkomaalaiset tai suomalaiset. Sosiaalisen median kanavia on käytössä useita, kuten Facebook, Twitter, Instagram ja Pinterest. Vastaaja A5 kertoi, että saavutettavuuden parantamiseksi kansainväliset kävijät on huomioitu Verlassa jakamalla eri kielillä julkaistua Suomen maailman-

perintökohteiden yhteisesitettä. Esitteen lataamiseen löytyy linkki myös Verlan verkkosivuilta. Verlan internetsivut ovat kattavat, ja sieltä löytyy paljon tietoa kohteen fyysisestä saavutettavuudesta, kuten esimerkiksi esteettömyysohje, ajo-ohjeet, liikenteen aikatauluja. Myös sosiaalista mediaa käytetään Facebook-, Instagram- ja Twitter-kanavilla. Verlan tehdasmuseo ei ole esteetön, liikuntarajoitteinen vierailija voi kuitenkin osallistua puolikkaalle museokierrokselle.

5.5 Interpretaation toteutus kohteissa

Miten maailmanperintöä tulkitaan kohteessa, oli yksi tutkimuksen kolmesta pääkysymyksestä. Siihen liittyen haastateltavilta kysyttiin myös interpretaation keskeisimmästä sisällöstä, interpretaation työkaluista ja tekniikoista sekä elävöittämisestä. Haastateltavien näkemyksistä koskien interpretaation toteutusta kerrotaan kohteittain. Vastaaja A1 kertoi oppaan olevan Petäjaveden vanhalla kirkolla aina kirkon aukioloaikoina, ja opastus onkin olennainen osa interpretaatiota. Kesäkaudelle palkataan kesäoppaita ja talvisin opastus on tilattavissa ryhmille. Vastaajan A1 sanoin ”opastusten myötä on pikkuhiljaa alettu ymmärtää, miksi kirkko kohosi maailmanperintökohteeksi”. Kävijät ovat kiinnostuneita kirkon yksityiskohdista ja osallistuvat interpretaatioon muun muassa tekemällä paljon kysymyksiä. Haastateltava kuvaili opastustilannetta näin:

Vanhan kirkon historia ja siihen liittyvät tarinat sekä yksityiskohdat kirkkosalissa, kuten saarnastuoli, lukkarintuoli, sisäkatto, kirvesmiesten kädenjälki ylipäänsä kiinnostavat kävijöitä. Kävijät tekevät usein kysymyksiä esimerkiksi viinikellarin luukusta tai lukkarintuolista. Lukkarintuoli on siinä mielessä erittäin kiinnostava yksityiskohta, että kirkossa ei ole lainkaan urkuja, vaan lukkari saarnastuolia muistuttavasta tuolistaan on johtanut virrenveisuuta. Petäjaveden vanhassa puukirkossa ei ole urkuja tänäkään päivänä.

Vastaajan A1 mukaan myös maailmanperintökoordinaattorin toiminta on tärkeä osa interpretaatiota. Käytössä ovat myös kyltit, infotaulu, oma esite ja yhteinen Suomen maailmanperintökohteiden esite. Petäjävedellä, kuten kaikilla Suomen maailmanperintökohteilla on omat verkkosivut ja myös sosiaalinen media käytössä, kanavana Facebook. Myös erilaiset tapahtumat toteuttavat interpretaationa. Esimerkiksi Maailmanperintöpäivä ryhmille esittelee Petäjaveden vanhaa kirkkoa ja Struven ketjua, jonka pisteistä yksi, Oravivuori, sijaitsee samalla Keski-Suomen alueella. Yhteinen maailmanperintömme-näyttely on esillä Petäjaveden kirjastolla ja sama näyttely löytyy myös verkosta. Vastaaja A1 kertoi, että Petäjaveden vanhasta puukirkosta on julkaistu teoksia, kuten Unohduksesta Unescoon kirkon juhluvuonna 2014, jolloin kohteen esittely oli myös monipuolista:

Yksi myyntituote tulkitsee maailmanperintöstatusta, siihen johtaneita tapahtumia: Unohduksista Unescoon-Petäjaveden vanhan kirkon vaiheet 1879-2014. Juhlavuosi 2014 toi selkeästi esille, että kirkon valitsemisesta Unesco-kohteeksi tuli kuluneeksi 20 vuotta (opastukset tuona vuonna, uusittu esite, kyseinen historiikki, Suomen mp-kohteiden kokous Petäjävedellä syyskuussa 2014, kirkosta julkaissut lehtiartikkelit). Eli tapoja ovat: opastaminen ja julkaistavat kirjat ja esitteet sekä kirkon internet-sivuston ja face-sivuston sisällöt.

Vastaaja A2 totesi pelkän opastetaulun huolehtivan Sammallahdenmäen esittelystä itsenäisille vierailijoille. Kohteeseen on kuitenkin tarjolla Rauman kaupungin matkailupalveluista tilattavia opastuksia ja heinäkuussa paikalla on myös kesäopas. Vastaajan A2 mukaan Sammallahdenmäellä yleisöä kiinnostaa paikan pronssikautinen historia sekä kohteen luontoympäristö entisenä merenlahtena. Vastaaja A2 kertoi, että tavallisen opastuksen lisäksi ryhmät voivat tilata myös elämyksellisen draamaopastuksen ulkopuoliselta palveluntarjoajalta Keritysyhdistys ry:ltä. Elävöitetty opastettu kierros pitää sisällään muun muassa tutustumisen pronssikautiseen ajanmukaisesti pukeutuneeseen perheeseen, metsästyksen ja erilaisten käsityötaitojen esittelyä, tarinoita hautaustavoista ja lopuksi nautittavan pronssikautinen aterian. Sammallahdenmäellä on yhteinen maailmanperintökoordinaattori Vanhan Rauman kanssa.

Vastaaja A2 totesi kaupungin matkailuneuvonnan osallistuvan Vanhan Rauman esittelyyn auktorisoitujen oppaiden sekä karttojen ja esitteiden jakelun muodossa. Vanhan Rauman verkkosivuilta löytyy myös sähköinen kartta kohteesta. Opasteet, kyltit ja infot ohjaavat alueen vierailijoita. Vastaaja A2 toi esiin myös, että museot ovat osa maailmanperintöä ja siten vierailut niihin tärkeä osa maailmanperinnön interpretaatiota. Maailmanperintöalueella järjestetään myös erilaisia tapahtumia, kuten kesäisin järjestettävä Rauman pitsiviikko. Maailmanperintökoordinaattori on yhteinen Sammallahdenmäen kanssa. Vanhalla Raumalla on omien verkkosivujen lisäksi Visit Rauman ylläpitämä sivusto, ja myös sosiaalisen median kanavilla tuodaan esiin kohdetta ja maailmanperintöä. Rauman kaupungin verkkosivuilta löytyvän tiedon mukaan Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran historiakerho yhteistyössä Rauman museon kanssa on luonut Vanhan Rauman mobiilireitin nuorille tärkeistä paikoista maailmanperintökohteessa (Rauma 2018a). Vanhasta Raumasta löytyy myös erilaisia julkaisuja, kuten esimerkiksi Vanhan Rauman asukasopas, jonka tarkoitus on lisätä tietoisuutta maailmanperinnöstä ja sen arvosta, sekä antaa ohjeita rakennus- ja korjausasioissa niin asukkaille kuin alueen toimijoillekin. Kansainvälinen hankejulkaisu, Living with Cultural Heritage - Sharing experiences and knowledge around the Baltic Sea, kertoo elämästä maailmanperintöalueella.

Vastaaja A3 selitti, että kaikilla kuudella Struven ketjun pisteellä on opaste- tai infotaulu aiheesta, Struven ketjun pisteet halutaan kuitenkin säilyttää mahdollisimman autenttisina, siksi alueilla ei ole tehty muita muutoksia, kuin pisteiden paikkoja osoittavia rakennelmia. Enontekiössä piste on kylällä Sturrahanoaivin mittauspisteen vaikean saavutettavuuden vuoksi. Joillakin Struven ketjun pisteillä, kuten esimerkiksi Oravivuorella järjestetään tapahtumia, joiden yhteydessä myös kerrotaan maailmanperinnöstä. Struven ketjulla on

Maanmittauslaitoksen sivujen yhteydessä ovat verkkosivut, jotka ovat erityisen tärkeät interpretaation kannalta kohteen jakautuessa fyysisesti kuuteen, osittain vaikeasti saavutettavaan pisteeseen. Vastaaja A3 kertoi, että Struven ketjulla on osa-aikainen maailmanperintövastaava, joka esimerkiksi pitää esitelmiä aiheesta, ja jakaa informaatiota muun muassa lehtijuttujen muodossa. Struven ketjun vetovoima perustuu tarinaan kolmiomittaus-tekniikan kehityksestä sekä luontoarvoihin, säännöllistä opastusta maailmanperinnöstä Struven pisteillä ei kuitenkaan ole. Käynnissä oleva HUMAK:in hanke Maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin tekee omalta osaltaan keskisuomalaista maailmanperintöä, Struven ketjun Oravivuoren pistettä ja Petäjäveden vanhaa kirkkoa, tunnetuksi.

Suomenlinnassa vierailijoita kiinnostaa maailmanperinnön lisäksi historia, kulttuuriperintö, luonto, merellisyys, palvelut ja tapahtumat, kertoo vastaaja A4. Kohteen interpretaatiossa ovat hänen mukaansa käytössä perinteiset menetelmät, kuten opastetut kierrokset, maastossa sijaitsevat kartat, opasteet, infonäytöt ja kyltit, esitteet, ja muut julkaisut. Matkailuneuvonnasta ja internetistä löytyy myös 360 asteen kartta Suomenlinnasta. Linnoituksessa järjestetään paljon näyttelyitä ja tapahtumia, ja siellä toimii kuusi museota. Myös historiapurjehduksia järjestetään. Printtivistinnässä on huomioitu kansainvälisyys, ja Suomenlinnan esite on julkaistu yhdeksällä kielellä. Muu viestintämateriaali on pääosin suomen, ruotsin ja englanninkielistä. Myös Suomenlinnan verkkosivut löytyvät yhdeksällä eri kielellä.

Digitaalisessa viestinnässä myös sosiaalisella medialla on tärkeä osa Suomenlinnan interpretaatiossa. Haastateltava tähdensi verkkosivujen ja sosiaalisen median merkitystä kävijöille erityisesti ennen vierailua kohteessa. Vastaaja A4 toi esiin, kuinka Suomenlinnan interpretaatiossa on lähdetty hyödyntämään myös uusia tekniikoita, kun AR: ää eli lisättyä todellisuutta on otettu käyttöön opastuksen tarinallistamiseksi ja siten kävijäkokemuksen elävöittämiseksi. AR tulee englanninkielisestä ilmaisusta augmented reality ja siinä lisätään virtuaalisia elementtejä todelliseen maailmaan. AR-sovelluksena toimii Arilyn, ja sitä hyödynnetään esimerkiksi matkailuneuvonnassa ja myös linnoituksen ulkokarttoihin on lisätty virtuaalista sisältöä. Yleisö on ottanut tämän hyvin vastaan, vaikka kaikki eivät sitä ymmärrä tai halua käyttää. AR:n avulla historia elävöityy ja tulee lähemmäksi kävijälle. Sisältö on toteutettu elokuvan, animaation ja teatterin keinoin. Vastaaja A4 lisäsi myös QR-koodeja käytettävän joissakin maastoon sijoitetuissa kartoissa, ja niiden käytön lisäämistä on harkittu esimerkiksi lauttamatkalle. QR-koodien sisältöä voidaan lukea puhelinsovelluksen avulla. Suomenlinnassa on käytössä myös virtuaalinen mobiililaitteella toimiva Rakenusten historia -kartta. Vastaaja A4 kertoi, että Suomenlinna-museossa vierailijat voivat katsella myös kohteesta kertovia videoita. Interpretaation sisältönä Suomenlinnassa on maailmanperintöstatuksen lisäksi kohteen oma historia ja nykyisyys. Vastaaja A4 tähdensi

viestin olevan kaikille sama, mutta kuulija suodattaa sen kokemusmaailmansa läpi, ja laadukkuus on tärkeää kaikessa, myös interpretaatiossa:

Keskeisimmät interpretaation sisällöt Suomenlinnassa ovat linnoituksen historia ja nykypäivä, Suomenlinnan uusi käyttö sekä maailmanperintöstatus. Tildenin ensimmäisen periaatteen mukaan jokaisella on oma kokemusmaailma, viesti on kuitenkin yhtenäinen, ja korkea laatu on Suomenlinnassa tärkeää.

Verlan puuhiomon ja pahvitehtaan interpretaation keskus on Verlan tehdasmuseo, missä kohteeseen pääsee tutustumaan aina oppaan johdolla. Opastus sisältää dokumenttifilmin ja tehdastyön havainnollistamista. Museon infosta löytyy esitteitä Verlasta ja muista Suomen maailmanperintökohteista. Vastaajan A5 mukaan Verlassa on uusitut verkkosivut, joilla pyritään maailmanperintöä tuomaan entistä paremmin esille, ja myös sosiaalinen media on käytössä. Kesällä 2018 aina syyskuun loppuun saakka Verlassa vierailee eri maailmanperintökohteissa, kouluissa ja kirjastoissa kiertävä Yhteinen maailmanperintömme –näyttely, jota Verlassa on suunnattu erityisesti koululaisryhmille. Myös Suomen maailmanperintökohteita esittelevät kirjat ovat vapaasti luettavissa Verlassa. Kohteen esittelyssä kerrotaan aina maailmanperintöstatuksesta, ja miksi kohde on maailmanperintöä.

Maailmanperintöä esitellään Verlassa eri tavoin: Luonnollisesti jokaisella opastuksella kerrotaan oman kohteen näkökulmasta ja kerrotaan, esimerkiksi miksi juuri tämä kohde on valittu maailmanperintöluetteloon. Jokainen museovieras saa tietoa oppaan kautta.

5.5.1 Interpretaatiotekniikat

Interpretaatiotekniikoista kerrotaan menetelmäkohtaisesti mainitsematta vastaajia tässä yhteydessä, sillä samat asiat on esitetty jo luvussa 5.5 laueammin ja kohteittain. Henkilökohtaisista interpretaatiotekniikoista (taulukko 5) opastetut kierrokset ovat tavallisimpia. Ainostaan Struven ketjun mahdollisista opastuksista ei saatu tietoa. Sen sijaan Struven ketjun maailmanperintövastaava esitelmöi ja informoi erilaisissa tilaisuuksissa. Tapauskohtainen interpretaatio on tyypillistä kohteille. Esimerkiksi Verlassa spontaanina keskustelun synnyttäjänä henkilökunnan ja kävijän välillä toimii metallinen kartta, johon vierailija voi asetella eri kohteita. Maailmanperintökoordinaattorin tai -vastaavan työ nähdään osana interpretaatiota. Heidän osallaan on usein myös haastattelujen antaminen kohteista ja maailmanperinnöstä. Kaikissa kohteissa järjestetään erilaisia tapahtumia. Petäjäveden vanhan kirkon täyttäessä 250 vuotta juhlavuonna 2014 tapahtumia oli runsaasti, ja muun muassa Suomen kohteiden maailmanperintövastaavat kokoontuivat Petäjävedellä. Verlassa vietetään omaa Verla-päivää. Kohteilla on myös erilaisia kausiohjelmia. Suomenlinnassa järjestetään vuosittain Unescon vapaaehtoistoimintaan kuuluva kansainvälinen vapaaehtoistyöleiri, jonka osallistujat ovat kulttuuriperinnön suojelusta kiinnostuneita nuoria aikuisia. Kohteessa voi osallistua myös talkoisiin ja puistokummitoimintaan.

Taulukko 5. Esimerkkejä henkilökohtaisista interpretaatiotekniikoista

Opastetut kierrokset	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaikissa kohteissa, ainoastaan Struven ketjun opastuksista ei tietoa
Puheet ja esitelmät	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maailmanperintövastaavan esitelmät Struven ketjusta
Tapauskohtainen interpretaatio	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Henkilökunnan tilannekohtainen interpretaatio (Maailmanperintövastaavat ja -koordinaattorit, sekä muu henkilökunta kohteissa)
Tapahtumat ja avointen ovien päivät	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhteinen maailmanperintömme – näyttely eri kohteissa ▪ Muut näyttelyt kohteissa ▪ Petäjaveden juhluvuoden 2014 tapahtumat ▪ Tuleva maailmanperintöseminaari Petäjaveden alueella marraskuussa 2018 ▪ Suomenlinnan runsas tapahtuma- ja näyttelytarjonta, esim. Suomenlinnan suomalaisen kauden 100-vuotisjuhlan tapahtumat ▪ Verla-päivä
Kausiohjelmat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kesäohjelmat ym.
Vapaaehtoistyön ohjelmat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suomenlinnan puistokummitoiminta ja talkoot ▪ vuosittainen kansainvälinen vapaaehtoistyöleiri

Erilaiset ei-henkilökohtaiset interpretaatiotekniikat (taulukko 6) ovat tärkeä ja perinteinen osa maailmanperintökohteiden interpretaatiota. Kaikissa kohteissa käytetään opasteita, kylttejä, infotauluja ja karttoja. Suomenlinnassa käytössä on myös 360° asteen kartta alueesta. Kaikilla kohteilla on omat verkkosivut ja sosiaalisen media kanavat vaihtelevasti käytössä.

Taulukko 6. Esimerkkejä ei-henkilökohtaisista interpretaatiotekniikoista

Infotaulut, näytöt	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaikissa kohteissa kylttejä, infotauluja tai muita opasteita ▪ Suomenlinnassa 360 kartta
Audiovisuaalisuus, multimedia, uusi teknologia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaikilla kohteilla verkkosivut ▪ Sosiaalisen median käyttö ▪ Suomenlinnan Rakennusten historia -kartta verkossa ▪ AR, QR Suomenlinnassa ▪ Verlassa dokumenttielokuva opastuksen yhteydessä ▪ Vanhan Rauman mobiilireitti
Vierailija- ja opastuskeskukset	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ei varsinaista maailmanperinnön vierailija- tai opastuskeskusta missään kohteessa ▪ Suomenlinnassa matkailijaneuvonta ▪ Visit Rauman matkailijaneuvonta ▪ Visit Jyväskylä: Petäjaveden vanha kirkko ja Oravivuori/Struve
Esitteet ja muut julkaisut	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suomen maailmanperintökohteiden yhteinen esite ▪ Kohteiden omat esitteet ja painetut kartat ▪ Unohduksista Unescoon -teos Petäjävedellä ▪ Vanhan Rauman asukasopas ▪ Struven ketjun karttajulisteet
Taide, patsaat ym.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Patsaat Suomenlinnassa ▪ Suomenlinnan kuusi museota

Suomenlinnassa uudet tekniikat on viety pisimmälle. Verkkosivuilla on interaktiivinen Rakennusten historia -kartta ja AR-projektin myötä opasteisiin on lisätty virtuaalista sisältöä. Myös QR-koodeja käytetään. Perinteisiä videoitaakin käytetään ainakin Suomenlinna-museossa ja Verlan tehdasmuseossa. Vanhan Rauman mobiilireitti on kehitetty nuorten kanssa ja nuoria varten (Rauma 2018a). Maailmanperinnön vierailija- ja opastuskeskusten puuttuessa asiaa ajavat matkailijaneuvonnat ainakin Suomenlinnassa ja Vanhalla Raumalla, missä tietoa saa myös Sammallahdenmäestä. Visit Jyväskylä jakaa informaatiota Petäjäveden vanhasta kirkosta ja Oravivuoren pisteestä. Kaikilla kohteilla on omat esitteet, lisäksi Suomen maailmanperintökohteilla on yhteinen esite. Eri kohteista on julkaistu teoksia, kuten Vanhan Rauman asukasopas. Lisäksi on julkaistu erilaisia karttoja ja julkisteita. Taidetta löytyy ainakin Suomenlinnasta. Lisäksi siellä on kuusi erilaista museota. Verlan tehdasmuseo on kohteen keskus interpretaation kannalta.

5.5.2 Elävöittäminen: Tarinat ja teemat maailmanperinnön tulkinnassa

Tarinat ovat usein niin olennainen osa opastusta ja interpretaatiota yleisesti, ettei niiden olemassaoloa aina edes huomata. Kahdessa haastattelussa tarinoiden ja teemojen käytöstä interpretaatiossa ei haastateltaville tullut mitään mieleen. Keskustelun edetessä kävi kuitenkin ilmi, että tarinoita tai muuta elävöittämistä käytetään kohteen esittelyssä. Kuviossa 11 esitetään esimerkkejä interpretaation elävöittämisestä kohteissa. Vastaaja A3 kertoi, Struven ketjun pisteiden fyysistä elävöittämistä vaikeuttaa halu säilyttää ne mahdollisimman autenttisina. Tarinaa Struven ketjun historiasta voi lukea kohteen internetsivuilta ja niitä kerrotaan myös esimerkiksi esitelmissä ja lehtijutuissa. Haastateltavan mukaan tarinaan eläytyminen aiheuttaa halun lähteä katsomaan kohdetta.

Struven ketju on palanen pitkää tarinaa tieteen kehityksestä antiikin Kreikasta alkaen ...Kohteen pisteissä vierailija voi eläytyä tarinaan, mikä tekee käynnistä merkityksellisemmän.

Maailmanperintöpäivä ryhmille esittelee Petäjäveden vanhaa kirkkoa ja Struven ketjua tarinoita käyttäen. Vastaaja A1 kuvaili tarinoiden liittyvän muutenkin vanhan kirkon opastukseen ja kirkon historiaan seuraavalla tavalla:

Kirkko on poikkeuksellinen ja siihen liittyy paljon kiinnostavia tarinoita, joista voi lukea muun muassa Unohduksista Unescon -teoksesta. tarinat kertovat, kuinka hylätty kirkko saavutti historiansa monine vaiheineen maailmanperintöstatuksensa.

Petäjäveden vanhassa puukirkossa kerrotaan tarinaa ajasta, jolloin kirkko oli tyhjillään ja rappiosta, joka kirkon kunnossapidon suhteen vallitsi. Kunnossapito alkoi kuitenkin jo paljon ennen maailmanperintökohteeksi valitsemista, joten nämä tarinat eivät liity suoraan maailmanperintöstatukseen.

Vastaaja A1 kertoi edelleen, että Petäjäveden vanhan kirkon ympäristöä on haluttu elävöittää muun muassa tuomalla kesäisin kymmenen suomenlammasta laiduntamaan kirk-

kopihaa ympäröiville niitylle. Petäjäveden seurakunnan vuokraamat lampaat hoitavat samalla kirkon kulttuuri- ja luonnonympäristöä, ja tekevät siten myös suojelutyötä. Kirkossa on esillä valokuvia rakennuksen rekonstruktioista. Opastuksissa käytetään unilukkarin keppiä, joka opastusryhmän edessä herättää yleensä naurua ja kysymyksiä. Joskus opastukseen liittyy hautausmaakävely tai musiikkihetki esimerkiksi virrenveisuun muodossa, minkä opastettavat ovat kokeneet koskettavana. Opastuksen yhteyteen on tilattavissa myös kirkonrappukahvitus. Lasten opastusta voidaan elävöittää Jaakko Kirkonrotta -hahmolla.

Kuvio 11. Tarinat ja muu elävöittäminen kohteiden interpretaatiossa - esimerkkejä

Vastaaja A2 kertoi, että Sammallahtenmäen pronssikautisiin kiviröykkiöihin pääsee tutustumaan elämyksellisellä opastuksella. Opastuksen toteuttaa ulkopuolinen palveluntarjoaja Keritysyhdistys ry. Pronssikautinen perhe ajan asuineen esittää muun muassa metsästystä, kehräämistä ja nyörintekoa. Yleisölle kerrotaan myös tarinoita ajan hautaustavoista, ja lopuksi yleisö pääsee osallistumaan pronssikautiselle lounaalle. Sammallahtenmäkeen

liittyy myös hiistarinoita (Raike 2016, 113). Vastaja A4 toi esiin, että Suomenlinnassa pyrkimys tarinallistamiseen liittyy AR-projektiin ja sosiaalisen median sisältöön. Näillä halutaan elävöittää linnoituksen monipuolista ja mielenkiintoista historiaa. AR:n avulla päästään myös yleisöltä suljettuihin tiloihin.

Pyrimme tarinallistamaan esittelyämme nykyistä enemmän. Esimerkiksi juuri alkanut lisätyn todellisuuden projekti hyödyntää tarinallistamista (www.suomenlinna.fi/arilyn). Myös somesisällöissä pyrimme tarinallisuuteen, ks. esim. #peopleofsuomenlinna -sarja Facebookissa ja Instagramissa.

Suomenlinnan linnoituksessa on käytetty lisättyä todellisuutta kolmessa kohteessa, esimerkiksi venäläisessä kauppiaskorttelissa, jossa 1800-luvun kauppiaan rouva ennustaa korteista ja Piperin puistossa 1700-luvun maisemissa. Vastaja A4 kertoi Ehrensvärd-seuran järjestävän kaikki Suomenlinnan opastukset. Tavallisten opastuskierroksen lisäksi tarjolla on muun muassa seikkailukierroksia lapsille ja historiapurjehdusta. Vanhaa Rauman kaduilla ja torilla liikkuu kaksi Rauman murteella jaarittelevaa ukkoa, Nyberg ja Brander, elävöittämässä kaupunkia. Maailmanperintöä etenkin nuorille elävöittämään on kehitetty Vanhan Rauman mobiilireitti. Vastaja A5 kuvaili, kuinka tehdasmuseon opastettuja kierroksia elävöitetään yleisölle. Esittelyssä käytetään tarinoita ja teemoja, tehtaan arjesta 1960-luvulla kertovaa 10-minuuttista dokumenttifilmiä ja työvaiheiden havainnollistamista. Opastuskierroksen alussa näytetään dokumenttifilmi, jonka jälkeisellä tehdaskierroksella havainnollistetaan kuusipuisen pahvin valmistuksen eri vaiheet. Dokumenttifilmin tekstityksessä on mahdollisuus käyttää eri kieliä. Verlan esittelyä elävöitettävän myös esimerkiksi metsätietopolulla. Vastaja A5 totesi, ettei näissä yhteydessä kuitenkaan korosteta maailmanperintöasioita.

Kohteen esittelyssä käytetään kyllä erilaisia tarinoita ja teemoja, ei välttämättä juuri maailmanperintöajatus kirkkaimpana. Suomalainen metsä ja metsäteollisuus tulee esiin Metsätietopolulla, kylän elämä ja asuminen erityisesti museoalueen ulkona (omatoimisestikin kierrettävissä) olevalla historiapolulla. Työläisen näkökulmaa tuodaan esiin museon rooliopastuksella, toisella rooliopastuksella taas mestarin näkökulmaa. Tekniikkaan keskittyvän opastuksen saa halutessaan.

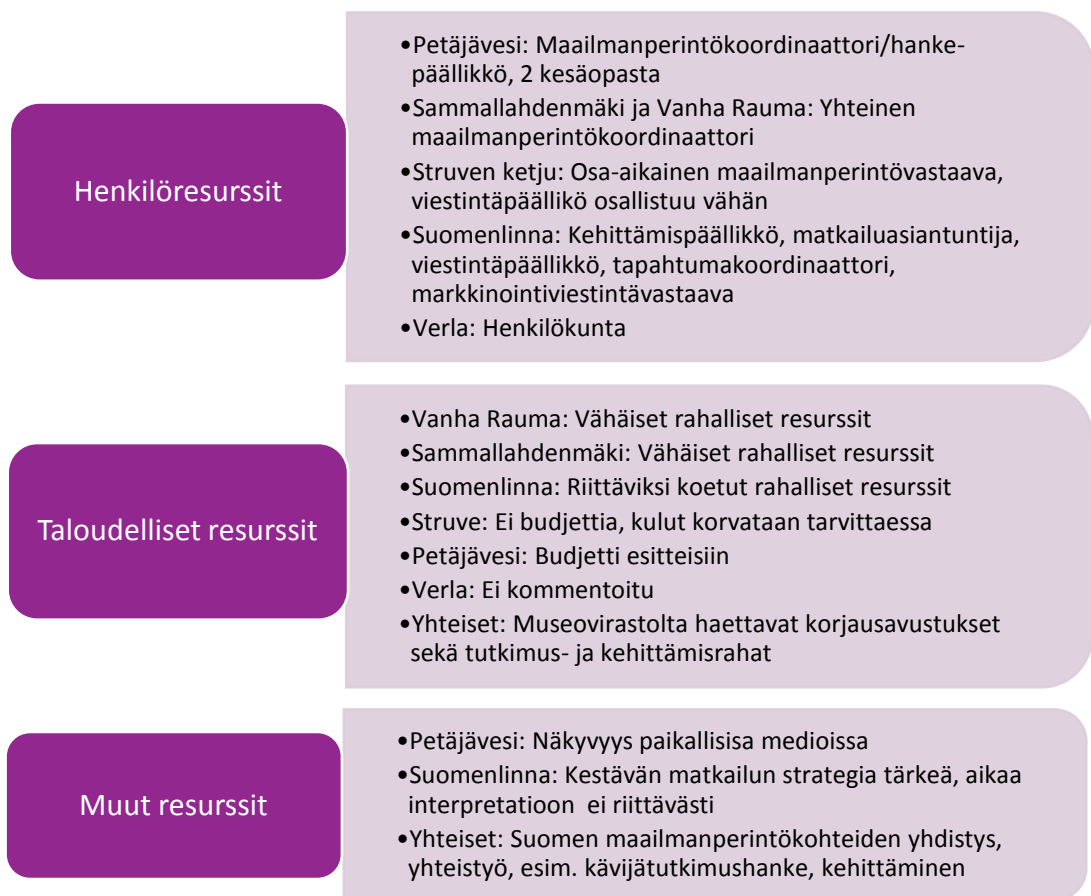
Verlassa on huomattu, kuinka pienet elävöittävät asiat saavat yleisön aktivoitumaan. Vastaja A5 kertoi esimerkin kävijäkokemuksen elävöittämisestä:

Joskus hyvinkin pienet jutut toimivat: Infossa on kassan edessä pieni metallitaulu, johon asiakas voi itse asettaa Suomen kohteet kartalle magneeteilla ja tästä kehkeytyy usein keskustelua infon henkilökunnan kanssa.

5.5.3 Interpretaation resurssit

Haastateltavien näkemykset oman kohteensa interpretaation resursseista poikkesivat toisistaan. Yleisesti ottaen kaikkia resursseja ei tunnistettu tai ei haluttu ottaa kantaa asiaan. Toisaalta kävi ilmi, että monessa kohteessa esimerkiksi interpretaation henkilöresurssit ovat vähäiset. Kuviossa 12 esitetään haastateltavien näkemykset asiasta. Haastateltavilta

kysyttiin myös, keiden heidän mielestään tulisi osallistua interpretaatioprosessiin. Kaikilta ei saatu vastauksia aihetta koskevaan kysymykseen.

Kuvio 12. Interpretaation resurssit kohteissa haastateltavien mukaan

Vastaaja A1 piti Petäjäveden vanhan kirkon henkilöresursseja vähäisinä, opaspalvelut ovat hänen mielestään kuitenkin maailmanperintöstatuksen vuoksi aivan eri tasolla kuin muissa vastaavissa kirkoissa. Palkattuun henkilöstöön kuuluu maailmanperintökoordinaattori, jonka työaika on kesäisin sataprosenttinen ja talvisin 10-25 -prosenttinen, sekä kaksi kesäopasta. Maailmanperintökoordinaattori osallistuu myös opastuksiin. Vastaaja A1 näki käytännön mahdollisuuksien interpretaation toteuttamiseen paranevan, kun maailmanperintökoordinaattorin jäätyä äitiyslomalle toukokuun 2018 lopulla, hänet korvaa ELY-keskuksen rahoittama Petäjäveden kulttuuri- ja matkailupalvelujen hankkeen hankepäällikkö. Hankepäällikön työaika on ympäri vuoden sataprosenttinen, joten odotettavissa on lisää vireyttä myös talvikaudelle. Vastaaja A1 kertoi myös, että kirkolla on peruspalvelut seurakunnan puolesta, sekä jonkin verran myös vapaaehtoistyövoimaa. Haastateltava näki resurssina myös maailmanperintöstatuksen myötä tulleen paremman paikallisen medianäkyvyyden. Hän tähdensi, että suojeltu kohde vaatii aina tiettyjä resursseja, eikä maailmanperintöstatus lisää niitä merkittävästi. Silti jokaisen kohteen on viiden vuoden välein

tehtävä Unescon vaatima hoitosuunnitelma, mikä on kallis. Vastaaja A1 ei osannut vastata, ovatko kohteen resurssit riittävät interpretaatioon, suurena puutteena hän näki kuitenkin opastuskeskuksen puuttumisen.

Vastaaja A2 kertoi, ettei Sammallahdenmäellä ja Vanhalla Raumalla ole paljoa rahaa käytössä interpretaatioon. Vanha Rauma on maailmanperintökohteena pieni organisaatio, eikä sillä ole käytettävissä suuria resursseja interpretaatioon verrattuna esimerkiksi Suomenlinnaan. Sammallahdenmäellä ja Vanhalla Raumalla on kuitenkin yhteinen maailmanperintökoordinaattori. Resurssien puute näkyy muun muassa tarvittavien opastuskeskusten puuttumisena. Vastaaja A3 totesi Struven ketjun henkilöresurssien olevan hyvin pienet. Se tarkoittaa osa-aikaista sivutoimista maailmanperintövastaavaa, jonka työaika on vain noin 20% täydestä vakanssista Maanmittauslaitoksella. Lisäksi laitoksen viestintäpäällikkö osallistuu jonkin verran maailmanperintöasioihin yhteistyön muodossa. Eli yhtään täysipäiväistä palkattua Struven ketjulla ei ole, vastaaja A3 ei silti nähnyt siihen edes tarvetta. Struven ketjun kuluihin ei ole erityistä budjettia, vaan kulut korvataan tarpeen mukaan.

Suomenlinnassa rahalliset resurssit koetaan riittäviksi, sen sijaan aikaa interpretaatioon ei ole tarpeeksi vastaajan A4 mukaan. Interpretaation toteutuminen vaatii hänen mukaansa asiantuntevaa henkilökuntaa ja aikaa, ja siihen on pystyttävä varaamaan työtunteja. Myös sisällön tekeminen vie aikaresursseja. Henkilökuntaan kuuluu kehittämisspäälikkö, matkailuasiantuntija, tapahtumakoordinaattori, viestintäpäällikkö ja markkinointiviestintä-suunnittelija. Vastaajan A4 mielestä Suomenlinna on hyvässä kunnossa ja interpretaatioon on panostettu monin tavoin. Muun muassa kartat ja esitteet ovat hyvät, ja kohteella on oma kestävä matkailun strategia, jonka viidestä painopisteestä yksi on interpretaatio. Vastaaja A5 nimesi Verlan resursseiksi henkilökunnan, muutoin hän ei kommentoinut asiaa. Vastaaja A3 näki myös Suomen maailmanperintökohteiden yhdistyksen kohteiden yhteisenä resurssina. Huhtikuussa 2018 Maanmittauslaitos järjesti Metsähallituksen kanssa yhteistyössä maailmanperintöseminaarin Enontekiön Hetassa. Käytännössä se oli yhdistyksen jäsenten eli Suomen maailmanperintökohteiden edustajien keskinäinen tapaaminen. Vastaaja A2 valaisi Museoviraston roolia Suomen maailmanperintökohteiden yhteisiin resursseihin liittyen:

Opetusministeriö kanavoi rahaa Museovirastoille, josta voi hakea avustuksia. Kiinteistöjen korjaamiseen tarkoitettuihin hoitoavustuksiin on varattu vuonna 2018 yhteensä 200 000 euroa. Museovirastolta voi hakea myös tutkimus- ja kehittämistä, jota on jaossa 50 800 euroa vuotta kohti. Esimerkiksi käynnissä oleva maailmanperintökohteiden kävijätutkimushanke on rahoitettu sillä. Kävijätutkimukselle oli yhteisesti tiedostettu tarve, ja yhdistys teki hakemuksen.

Kysyttäessä interpretaation kustannuksista eri kohteissa, asiaan ei osattu tai haluttu ottaa kantaa, tai haastateltavalla ei ollut selkeitä käsityksiä asiasta. Esimerkiksi opastuksen kuluja ei mielletty interpretaation kustannuksiksi:

Interpretaatiosta ei aiheudu sinällään erityisiä kustannuksia. Maailmanperintöstatus tuo kuitenkin mukanaan tiettyjä vaatimuksia, joiden ylläpito vaatii resursseja. Tällaisia asioita ovat muun muassa hoitosuunnitelman teko ja osallistuminen maailmanperintökohteiden yhteistyöhön.

Osallistuminen interpretaatioprosessiin. Kun henkilöresursseihin liittyen kysyttiin, keiden haastateltavien mielestä pitäisi osallistua interpretaatioprosessiin, eivät kaikki osanneet tai halunneet ottaa kantaa asiaan. Vastaajan A1 mukaan paikallisten asukkaiden, kohteen hallinnon ja omistajien sekä henkilökunnan tulisi kaikkien osallistua interpretaatioprosessiin. Lisäksi hän piti tärkeänä kävijöiden roolia interpretaatiossa.

Kohdetta ympäröivien asukkaiden, kohteen hallinnoijien ja omistajien sekä työntekijöiden. Olisi tietysti mielenkiintoista kuulla, miten kävijät tulkitsevat kohteen maailmanperinnöllistä arvoa. Kävijät osallistuvat interpretaatioprosessiin, haluttiin sitä tai ei, käyttäytymisellään itse kohteessa ja kertomuksillaan kohteesta käynnin jälkeen.

Vastaaja A2 ei ottanut suoraan kantaa asiaan, sen sijaan hän tähdensi, että Kansallinen maailmanperintöstrategia velvoittaa kohteita huolehtimaan interpretaatiosta. Vastaaja A4 näki, että eri tahojen osallistuminen interpretaatioprosessiin on tärkeää. Hänen mielestään erityisesti esittelymateriaalia tuottavien tahojen yhtä hyvin kuin niitä käyttävien tahojen on osallistuttava prosessiin. Tärkeää on osallistaa myös käyttäjät interpretaatioon. Jos mahdollista, myös kohteen ulkopuolisen ammattilaisen palkkaaminen mukaan interpretaatioprosessiin olisi hyödyllistä vastaajan A4 mukaan.

5.6 Koetut haasteet liittyen interpretaatioon

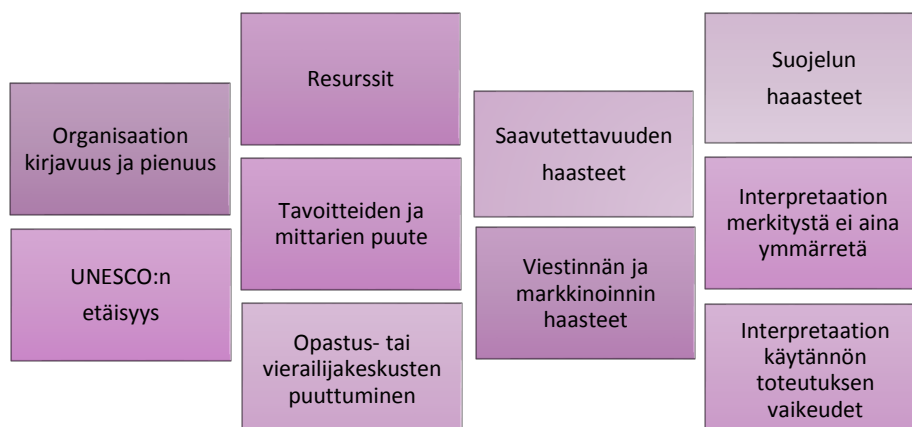
Suomen maailmanperintökohteiden interpretaatiossa nähdään haasteita seuraavissa asioissa (kuvio 13): organisaatioiden kirjavuus, pienuus ja etäisyys Unescoon; resurssit, kuten opastus- tai vierailijakeskusten puuttuminen; viestintä, markkinointi ja muista erottuminen: saavutettavuus; interpretaation merkityksen ymmärtäminen ja toteutus; sekä suojelun ja kehittämisen ristiriita. Yksi haastatelluista ei ottanut kantaa haasteisiin. Monet koetuista haasteista liittyvät läheisesti toisiinsa, esimerkiksi hyvä viestintä parantaa saavutettavuutta ja päinvastoin.

Vastaaja A1 ja A2 pitivät haastavana sitä, ettei Suomen maailmanperintökohteilla ole yhtenäistä organisaatiomallia. Vastaajan A2 mukaan myös kulttuuri- ja luontokohteiden toimiminen eri hallinnonalojen alla vaikeuttaa omalta osaltaan kaikkea kehittämistyötä. Kulttuurikohteet kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen, kun ainoan luontokohteen Merenkurkun saariston ylin hallintoelin Suomessa on ympäristöministeriö. Tämä tarkoittaa

rahoituksen hakemista eri paikoista. Vaikka tässä työssä keskitytäänkin kulttuurikohteisiin, on kaikkien seitsemän Suomen maailmanperintökohteiden organisaatioiden kirjavuus huomionarvoinen asia yhteistyön ja kehittämisen kannalta. Vastaaja A3 totesi Struven ketjun pisteiden hajanaisen sijainnin vaikeuttavan kohteen hallintaa, varsinkin, kun kohdetta ylläpitävä Maanmittauslaitos ei omista mitään näistä paikoista. Haastavan hallinnan sijaan se keskittyy lähinnä aiheesta viestintään ja myös kehittäminen tapahtuu Maanmittauslaitoksen ehdoilla.

Vastaaja A3 piti haasteellisena maailmanperintökohteiden organisoinnissa myös sitä, ettei kohteilla ole suoria yhteyksiä Unescoon, vaan Museovirasto hoitaa yhteydet. Vastaaja kertoi, ettei maailmanperintötyössä toimintansa aikana ole ollut kertaakaan yhteydessä pääpaikkaan Unescoon. Myös vastaaja A2 koki hankalaksi Unescon etäisyyden niin hallinnollisesti kuin fyysisestikin. Hän kertoi ainoan säännöllisen kontaktin Unescoon olevan kuuden vuoden välein tehtävän kausiraportoinnin. Kuitenkin, mikäli kohteessa tulee ongelmia, ollaan kirjeenvaihdossa Unescon kanssa. Ongelmatilanne voisi olla vaikkapa kaupakeskuksen rakentaminen Vanhan Rauman suojavyöhykkeelle.

Yksi syy eri kohteissa ilmenevään resurssipulaan on vastaajan A1 mukaan ensiksi mainittu kohteiden kirjava organisointi. Tässä tilanteessa kohteet eivät esimerkiksi saa automaattisia korjausavustuksia, vaan niitä on haettava Museovirastolta. Vastaaja A1 näki valtion sitoutumisen maailmanperintökohteiden hoitamiseen riittämättömäksi, vaikka kansallinen maailmanperintöstrategia edellyttäisi muuta. Hänen mukaansa toiminta on nyt pääasiassa paikallisten resurssien varassa. Vastaaja A3 taas piti haasteellisena saada paikalliset yritykset kiinnostumaan asiasta ja aktivoitumaan yhteistyöhön, lisäksi hän koki tavoitteiden ja mittarien puuttumisen kaikkea toimintaa vaikeuttavaksi asiaksi.

Kuvio 13. Koetut haasteet liittyen interpretaatioon

Vastaajan A1 mielestä kohteen resurssit ovat riittämättömät interpretaation kannalta. Esimerkiksi kirkon kiinni ollessa ihmisiä käy pihamaalla, mutta maailmanperinnön esittelyn anti jää tuolloin vähäiseksi. Vastaaja näki myös kielellisten resurssien puutetta opastukseen ja kaikkeen muuhunkin interpretaatioon liittyen. Tällä hetkellä esimerkiksi kohteen esitettä on saatavilla vain suomeksi ja englanniksi, vaikka tarvetta olisi myös sellaisille kielille kuin venäjä ja kiina. Kesäoppaiden kielitaito vaihtelee, ja kielitaidon puuttuessa kaikki kävijät eivät saa tarvittavaa informaatiota. Vastaajan A1 mukaan Suomen maailmanperintökohteiden yhteisen esitteen kielivalikoima ei ole myöskään riittävä, sillä tällä hetkellä erite löytyy vain suomen-, englannin-, ranskan- ja venäjänkielisenä.

Vastaaja A1 näkee interpretaation haasteena opastuskeskuksen puuttumisen Petäjävedeltä. Asiasta on olemassa suunnitelma, ja rakennus on vastaajan mukaan agendalla edelleen, mutta siihen ei ole kuitenkaan vielä saatu tarvittavaa rahoitusta. Vanhan kirkon säätö ja seurakunta hoitavat yhdessä asiaa. Opastuskeskus helpottaisi esittelyn lisäksi myös rahaliikenteen ja informoinnin erottamista kirkkotilasta. Lisäksi kirkko on liian pieni interpretaatiotilana. Vastaaja kuvaili tilannetta seuraavasti:

Paitsi interpretaation kannalta, vierailukeskuksen saaminen olisi positiivista myös rahaliikenteen ja infon erottamiseksi kirkosta, sillä kirkko on alkuperäisessä käytössä edelleen ja sillä on arvo hengellisenä tilana. Opastuskeskuksen puuttuessa kaikki informaatio Petäjäveden vanhassa puukirkossa annetaan kävijöille heidän jo astuttuaan kirkon sisälle yhdyskäytävälle, ja tässä tilassa pitää pystyä jakamaan tarvittava määrä informaatiota kohteesta. Pienessä tilassa kirkon sisällä kohteen maailmanperinnöllisen arvon viestittäminen ei ole aina helppoa, kun samassa tilassa käsitellään sisäänpääsymaksuliikenne, myydään matkamuistoja jne.

Vastaajan A2 mukaan vierailukeskuksen tai vastaavan maailmanperintökohteen esittelypisteen puuttuminen on myös yksi Vanhan Rauman haasteista. Sammallahdenmäellä ja Struven ketjun pisteillä ei ole myöskään esittelyrakennuksia, mikä vaikeuttaa kävijöiden ymmärrystä kohteista. Vastaaja näki, että esittelypisteen tulisi olla yhtä aikaa vierailijaa palveleva ja kustannustehokas. Se voisi olla kevyesti toteutettu ratkaisu tai fyysinen rakennus, jossa olisi muun muassa oppaita ja esitteitä.

Sammallahdenmäellä ja Struven ketjulla ei minkäänlaista opastuskeskusta. Esimerkiksi Raumalla tämän korvaa Visit Rauman matkailijaneuvonta, ja muualla on muita rakennuksia. Opastuskeskuksen olisi luontevaa olla muiden rakennusten, esim. matkailuinfon yhteydessä. Sammallahdenmäki haastaa kävijää ilman opastusta. Paikka on entinen merenlahti, ja ilman ymmärrystä kivikasoista ei paljoa saa irti. Ilman opastusta kokemus jää vajaaksi. Tarvittaisiin fyysinen opastus- tai vierailija-rakennus.

Vastaaja A2 näki haastavana Vanhan Rauman saavutettavuudessa myös esteettömyyden puutteen. Rakennukset ovat hankalia liikuntarajoitteisille henkilöiden osalta, eikä niitä ole suunniteltu esteettömiksi. Myös suurin osa Struven ketjun pisteistä ovat vaikeasti saavutettavia liikuntarajoitteisille, mutta vastaaja A4 näki myös yleisen fyysisen saavutettavuuden

den vaikeuttavan Struven ketjun esittelyä: ”Kohde käsittää kuusi eri paikkaa, jotka sijaitsevat ihan eri puolilla Suomea, ja osa on erittäin haastavia saavuttaa.” Haastateltava kertoi, että kevään 2018 maailmanperintöseminaarissa Enontekiön Hetassa saavutettavuutta oli käsitelty matkailijan näkökulmasta: ”Vaikea saavutettavuus voidaan nähdä matkailussa myös vahvuutena, sillä matkailijat ovat usein valmiita maksamaan kohteista, joihin kaikki eivät pääse”. Vastaaja A1 näki Suomen maailmanperinnön interpretaation haasteina yleisesti markkinoinnin ja viestinnän sekä erottumisen muista Suomen samantyyppisistä kohteista. Hänen mielestään maailmanperintökohteiden tulisi saada tilaa median eri kanavilla ja informaatiota olisi oltava muutenkin tarpeeksi saatavilla. Petäjävedellä haasteena koetaan myös erottuminen Suomen muista kirkoista ja kohteista. Vastaaja A1 toivoi Petäjäveden kunnan matkailulta aktiivisempaa osallistumista kohteen markkinointiin ja maailmanperintökohteesta viestimiseen. Petäjäveden vanhalta kirkolta puuttuu viestintäsuunnitelma, lisäksi uusi tekniikka, kuten AR ja VR koetaan haasteellisena ja ”yli hilseen” menevänä.

Vastaaja A4 kertoi, että Suomenlinnan suurin haaste maailmanperinnöstä viestimisessä liittyy monikulttuurisen ja laajan kävijäkunnan saavutettavuuteen, siksi resurssien kohdentamista joudutaan pohtimaan. On myös mietittävä tarkkaan, mitkä kielet valitaan, kun esimerkiksi maastoon sijoitettavassa kyltissä on vain rajallisesti tilaa. Yleistä saavutettavuutta heikentää myös informaation puuttuminen Kauppatorilta ja Suomenlinnan lautoista. Missä muodossa se olisi, on vielä harkinnassa. Toisena haasteena maailmanperintökohteiden interpretaatiossa vastaaja A4 näki asiantuntevien sisällöntuottajien löytämisen, lisäksi kohteista puuttuu luovuutta. Hänen näkemyksensä mukaan sisällöntuottajan tulisi hallita yhtä aikaa ainakin historia, viestintä ja interpretaatio.

Asiantuntevia sisällöntuottajia on vaikea löytää. Kukin näkee maailmanperinnön omalla tavallaan. Maailmanperintökohteiden esittelyssä matkailijoille tarvitaan luovuutta, kohteissa vaivaa kuitenkin luovuuden puute.

Vastaajan A4 mukaan maailmanperintökohteiden suojeleminen asettaa omat rajansa interpretaatiolle. Esimerkiksi opasteiden sijoittaminen maastoon on vaikeaa suojelemissa kohteissa. Suojelemaan liittyen vastaaja A4 näki Suomenlinnan haasteiksi myös kestävän matkailun kysymykset. Jo yleisesti on tiedossa, että Suomenlinnassa kärsitään ajoittain massaturismista. Vastaaja A4 kertoi, että vaikka kohteeseen on harkittu pääsymaksua massaturismin hillitsemiseksi, ollaan ajatuksesta kuitenkin luovuttu, ja massaturismin haittoja halutaan ehkäistä muilla keinoilla. Yksinkertaisimmillaan se on esimerkiksi sitä, että esitteissä kerrotaan kuvin avotulen teon ja grillaamisen olevan kiellettyä Suomenlinnan alueella. Suomenlinnalla on kestävän matkailun strategia, jonka painopisteinä ovat muun muassa matkailun vaikutusten hallinta ja maailmanperintöarvosta viestiminen kävijöille erilaisin interpretaation keinoin Tässä vastaaja A4 totesi olevan aina kehitettävää. Suojelemaan

liittyen vastaaja A2 kertoi, että vaikka Raumalla on vielä hengissä perinnerakentamisen ja – korjaamisen taito, eivät kaikki Vanhan Rauman remontit toteudu parhaalla mahdollisella ammattitaidolla. Hän painotti rakennusten ja niiden ainutlaatuisuuden arvojen huomioimisen tärkeyttä kaikessa korjausrakentamisessa.

Vastaaja A3 kertoi, että Struven ketjun esittelyssä on jouduttu miettimään, miten saada itse mittauspiste kiinnostamaan kävijöitä. Mittauspiste on vain kahden euron kolikon kokoinen reikä kalliassa tai ristimuotoinen merkki. Suhde nykytekniikkaan koetaan vielä myös haastavaksi ja vieraaksi.

Esimerkiksi QR-koodeja voitaisiin käyttää Struven ketjun pisteillä, mutta vaadittaisiin taho, joka toteuttaisi sen. Lisäksi uusi tekniikka on enemmän nuorten käytössä, ja maailmanperintökohteiden kävijät ovat iäkkäämpiä.

Vastaaja A1 koki Petäjäveden vanhalla kirkolla haasteita maailmanperintöarvon esiintuomisessa, ja ettei siinä olla täysin onnistuttu. Interpretaatiolle tuo haasteita myös kävijöiden asenteet kohdetta kohtaan.

Kirkkoon on sisäänpääsymaksu, ja oma fiilis kävijöistä on, että ei saa luotua innostusta. Sisään tullessa käsitys jo muodostettu, eikä esitettä lueta. Lisäksi kehittäminen koetaan vaikeaksi. Ei ole opastuskeskusta, jossa interpretaatio voisi alkaa, ja tieto olisi valmiina jo kirkkoon tullessa.

Kävijöissä on usein aistittavissa, että Petäjäveden vanhaa kirkkoa ei pidetä tunnettujen maailmanperintökohteiden, kuten esim. Kiinan muurin veroisena, ja Suomen kohteet eivät ole niin hienoja. Saatetaan ihmetellä, että ai, tämäkö on maailmanperintökohde. Myös ulkomaiset turistit saattavat vertailla kirkkoa omiin kohteisiinsa ja ihmetellä 15 000:n kävijän pientä määrää. Olisi ymmärrettävä kohteiden erilaiset lähkohdat.

Vastaaja A2 näki, ettei Suomessa olla vielä täysin ymmärretty esittelyn merkitystä ainaakaan paikallistasolla. Vaikka Museovirasto on ajanut asiaa, puuttuu maailmanperinnön järjestelmällinen esittely vielä Suomesta ja eri kohteista.

Museovirasto on omalta osaltaan vienyt asiaa eteenpäin, mutta paikallistasolla interpretaation merkitystä ei aina ymmärretä. Unescon veloitteiden tekeminen ymmärrettäväksi on siksi tärkeä haaste voitettavaksi.

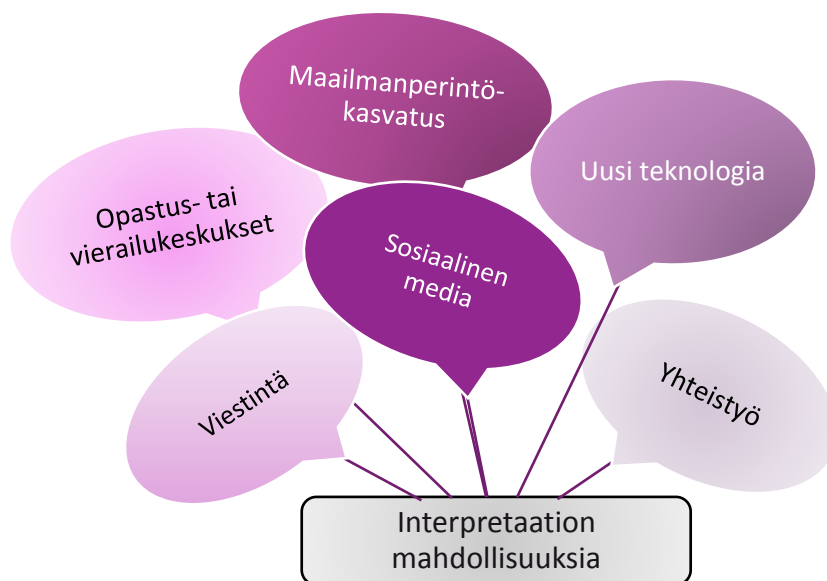
5.7 Interpretaation mahdollisuudet

Haastateltavat näkivät interpretaation kehittämisessä monia mahdollisuuksia (kuvio 14). Mahdollisuuksia tai interpretaatiota mahdollistavia tekijöitä olivat haastateltujen mukaan opastus- tai vierailukeskusten saaminen; erilaisten yhteistyömuotojen lisääntyminen; maailmanperintökasvatus; uudet viestintäkeinot- ja kanavat, kuten sosiaalisen median käyttö erityisesti nuorten tavoittamiseksi ja uuden teknologian hyödyntäminen. Vastaaja A 5 ei ottanut kantaa interpretaation mahdollisuuksiin. Vastaajat A1 ja A2 näkivät opastus- tai vierailijakeskuksen saamisen kohteille merkittäväksi interpretaation kannalta. Vastaaja A2

tähdensi kansallisen maailmanperintöstrategian vaatimuksia esittelyssä, ja hänen mukaansa vierailukeskuksen saaminen jokaiselle kohteelle avaisi uusia mahdollisuuksia maailmanperinnön esiin tuomiselle. Vastaaja A2 kertoi, että Vanhan Rauman kauppatorille nykyisten torikatosten paikalle on ollut suunnitteilla kauppahallityyppinen vierailukeskus, joka voisi toimia myös rakennuksen ulkopuolella. Hän näki vaihtoehtona kohteiden omille vierailukeskuksille kansallisen maailmanperinnön esittelykeskuksen perustamisen Suomeen, esimerkiksi Helsinkiin. Sen tehtävä olisi esitellä kaikkia Suomen maailmanperintökohteita sekä maailmanperintöä yleisesti.

Vastaajan A4 mukaan lisääntyvä yhteistyö Suomen maailmanperintökohteiden kesken parantaisi kaikkien kohteiden näkyvyyttä. Vastaaja A3 näki mahdollisuutena myös kansainvälisen yhteistyön lisääntymisen etenkin naapurivaltioiden kanssa. Esimerkiksi hän otti Tornionjokilaakson rajajoen molemmin puolin olevat Struven ketjun pisteet, joilla on yhteinen tarina, ja joita voitaisiin yhteistyön voimalla kehittää asettaen tavoitteita ja haasteita tulevaisuuteen. Vastaaja A3 näki Suomen maailmanperintökohteiden yhdistyksen roolin merkitykselliseksi yhteistyön kannalta.

Yhdistys voi patistaa kohteita tekemään toimenpiteitä, kuten esimerkiksi osallistumaan kävijätutkimushankkeeseen. Yhdistyksen olemassaolo lisää myös painetta kehittää ja seurata kohdetta.

Kuvio 14. Interpretaation mahdollisuuksia maailmanperintötyössä

Vastaaja A1 toivoi enemmän yhteistyötä Petäjäveden vanhan kirkon ja palveluntarjoajien välille. Yrityksiltä vaaditaan kuitenkin ymmärrystä maailmanperinnön esiin tuomisessa. Vastaaja A1 näki, että yritysten ollessa valmiita panostamaan yhteistyöhön voitaisiin Petäjäveden vanhalle puukirkolle ja sen maailmanperintöarvolle saada lisää näkyvyyttä.

Petäjävedellä onkin aluillaan uusi hanke maailmanperintötyöhön liittyen. Hankepäällikön tehtävä on muun muassa panostaa yritysyhteistyöhön, missä on paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia. Myös vastaaja A3 näkee paljon mahdollisuuksia erilaisilla hankkeilla, kuten Keski-Suomen HUMAK-hankkeella sekä Tornionjokilaakson hankkeella, joilla matkailua pyritään yhdistämään kaikkeen seudun kulttuuriin.

Vastaaja A1 näki maailmanperintökasvatuksen mahdollisuudet lasten, nuorten ja opiskelijoiden arvoihin vaikuttamisessa. Hän lisäsi, että erityisesti nuorten ja opiskelijoiden kohdalla maailmanperinnön esiin tuominen voisi vaikuttaa positiivisesti arvoihin, joita he vaalivat elämänsä aikana. Vastaaja A2 totesi, että vaikka maailmanperintökasvatus on myös osa kansallista maailmanperintöstrategiaa, eivät kaikki koulut silti ota sitä opetussuunnitelmaansa. Vastaaja A4 kertoi Suomenlinnan suunnitelmista maailmanperintökasvatukseen liittyen. Hänen mukaansa koululaisryhmien maailmanperintökasvatuksen tulisi tapahtua luokkahuoneessa jo ennen vierailua, jolloin Suomenlinnassa käynnistä saataisiin enemmän irti. Hänen mukaansa tarvitaan kulttuuriperintökasvatusta ja siihen uutta materiaalia muun muassa pelillistämisen muodossa. Internetissä onkin jo saatavilla kouluille tarkoitettu Operaatio maailmanperintö -peli. Vastaaja A1 näki, että Petäjävedellä maailmanperintökasvatuksella voitaisiin ylipäätään lisätä suomalaisen kulttuuriperinnön arvostamista, ”sekä kotimaisten että ulkomaisten matkailijoiden arvostusta suomalaista ja pohjoismaista hirsirakentamisperinnettä kohtaan, ja siten koko kulttuuriperintöämme kohtaan”. Vastaajan A1 mukaan suomalaiset voisivat olla ylpeämpiä omasta kulttuuristaan ja historiastaan, ja maailmanperinnön esiin tuominen voisi osaltaan kohottaa suomalaisten ylpeyden tunnetta omia perinteitään kohtaan.

Vastaaja A1 näki sosiaalisen median käytön maailmanperinnön esittelyssä olevan mahdollista tulevaisuudessa. Vastaaja A4 näki sosiaalisen median käytön etuna erityisesti nuorten tavoittamisen. Hänen mukaansa nuorten läsnäolo sosiaalisessa mediassa tuo mahdollisuuksia nuorison tavoitettavuuteen ja heidän sitouttamiseen kohteen suojelussa. Vastaaja A4 kertoi, että Suomenlinnassa on koetettu löytää uusia tapoja viestinnän parantamiseksi. On ajateltu esimerkiksi, että opastetaulut kauppatorilla ja Suomenlinnan lautoilla voisivat parantaa kohteen saavutettavuutta. Lautoilla voisi olla myös kuulutuksia tai QR-koodeja. Vastaaja totesi kuitenkin, että merimatka on tärkeä osa Suomenlinnan vierailua ja matkustajat haluavat nauttia merestä kannella, siksi joudutaan vielä miettimään eri mahdollisuuksia viestintään lauttamatkan aikana. Vastaaja A4 toi kuitenkin esille, että yleisesti ottaen Suomenlinnassa nähdään lukuisia mahdollisuuksia uuden teknologian käytöllä maailmanperinnön välittämisessä. Esimerkiksi digitalisaatio, lisätty todellisuus (AR), virtuaalitodellisuus (VR) ja sovellusten käyttö tuovat aivan uusia mahdollisuuksia kohteen

esittelyyn. Pelillistäminen oli hänen mukaansa myös yksi houkutteleva vaihtoehto maailmanperinnön esiintuomisessa matkailijoille. Vastaja A2 näki lisätyn todellisuuden yhtenä mahdollisuutena parantaa paikan hahmotusta myös Sammallahdenmäellä.

Vastajan A1 mukaan uuden tekniikan käyttöönotto on mahdollista tulevaisuudessa myös Petäjävedellä, ”mutta vaikea on vielä sanoa, missä skaalassa tämä tapahtuu”. Vastaja A1 ajatteli, että käyttämällä sellaisia tekniikkoja, kuten AR, VR ja QR-koodit voitaisiin tuoda kohdetta uudella tavalla esille matkailijoille ja kenties kasvattaa kävijämäärää. Hänen mukaansa kaikkien tekniikojen käytön tavoitteena on arvostuksen ja ymmärryksen lisääntyminen. Pelillistämisen vastaja A1 näki mahdollisuutena lapsiryhmille suunnatuissa tehtävissä, jotka nyt ovat paperiset. ”QR-koodeista on keskusteltu, esteenä on kuitenkin resurssien puute, esim. mahdolliset kustannukset ja henkilöresurssit”. Vastaja A3 näki QR-koodien käytön olevan yksi vaihtoehto Struven ketjun pisteiden interpretaatiassa jossain vaiheessa, kunhan löytyy resursseja sen toteutukseen. Virtuaalitekniikka ei ole hänen mukaansa vielä lyönyt läpi yleisesti, eikä ole jokapäiväistä maailmanperintökohteiden kävijöille eikä myöskään henkilöstölle.

Se voi olla kuitenkin tulevaisuutta myös maailmanperintökohteissa, tai sitten tulee muita uusia mahdollisuuksia, joista ei vielä tiedetä. Nuoret ottavat aina ensimmäisenä vastaan uuden tekniikan, tänä päivänä maailmanperintö kiinnostaa kuitenkin enemmän iäkkäämpiä, ei nuoria.

6 Pohdinta

Jo tutkimuksen alkaessa oli tiedossa, että mukana olevien suomalaisten maailmanperintökohteiden välillä on suuria eroja esimerkiksi kohteiden ominaispiirteissä, kävijämäärissä ja saavutettavuudessa. Interpretaatiosta Suomen maailmanperintökohteissa ei kuitenkaan löytynyt tutkittua tietoa. Kaikkien maailmanperinnön kulttuurikohteiden edustajien saaminen haastateltaviksi tutkimukseen teki mahdolliseksi saada ensi käden tietoa interpretaation nykytilasta kohteissa.

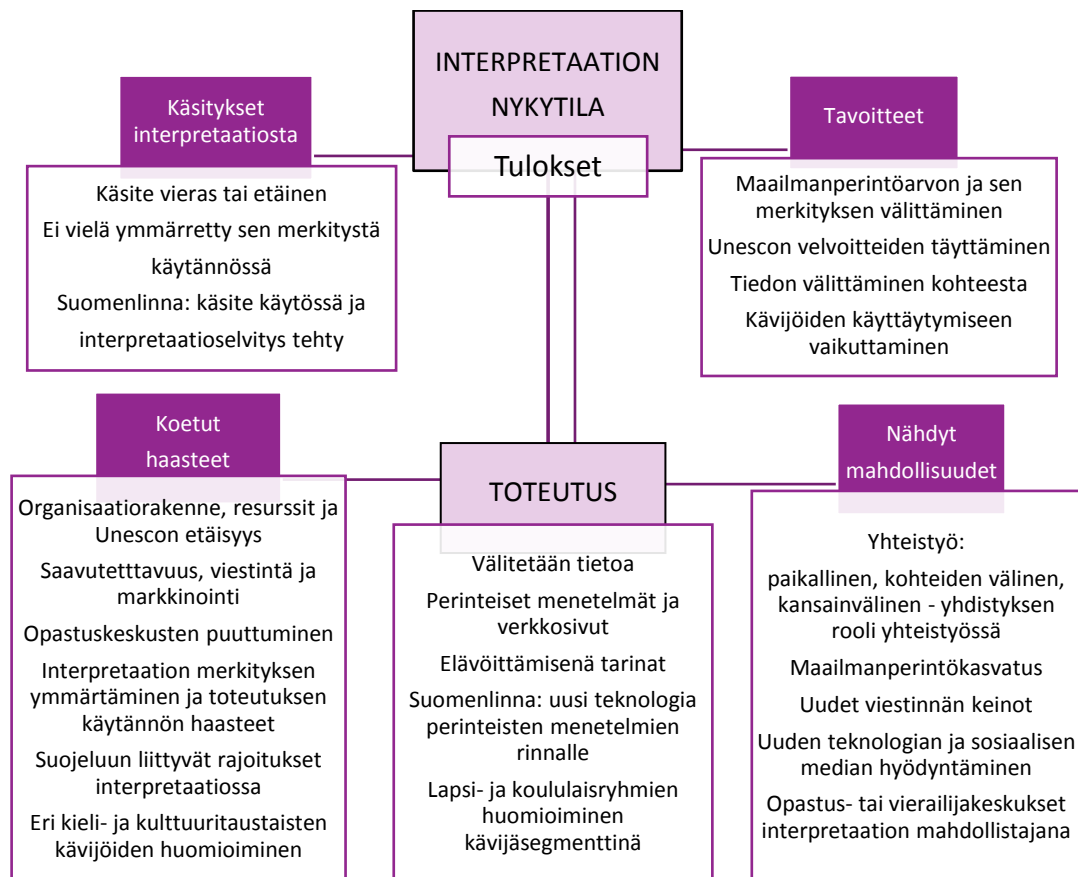
Työn tavoitteena oli kartoittaa interpretaatiota kulttuurikohteina maailmanperintöluetteloon nimetyissä Suomen kulttuuriperintökohteissa kehittämistyön pohjaksi kohteille itselleen sekä Suomen maailmanperintökohteiden yhdistykselle. Päättökysymykset olivat: Miten interpretaatiota toteutetaan kohteissa? Millaisia haasteita siinä koetaan? Millaisia mahdollisuuksia maailmanperinnön interpretaatiossa nähdään? Näiden kysymysten lisäksi haluttiin kartoittaa haastateltavien yleisiä näkemyksiä interpretaatiosta.

6.1 Tulosten tarkastelu ja kehittämisehdotukset

Tutkimuksella saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin, ja tulosten tarkastelussa pyritään luomaan yleiskuva kohteiden interpretaation nykytilasta pääpiirteittäin (kuvio 15). Tutkimuksessa kävi ilmi, että käsite interpretaatio oli kohteiden edustajille vieras tai sitä ei käytetty juuri muualla kuin Suomenlinnassa, sen sijaan puhuttiin esittelystä, tulkinnasta ja viestinnästä. Keskeisenä interpretaation tavoitteena nähtiin kohteen maailmanperintöarvon ja merkityksen välittäminen sekä Unescon veloitteen täyttäminen. Tutkimus osoitti, että interpretaatio nähdään suurimmassa osassa kohteita vielä pitkälti tiedon välittämisenä sen sijaan, että ymmärrettäisiin kaikki sen ulottuvuudet Tildenin toisen periaatteen mukaisesti (Timothy 2011, 230). Kohteiden interpretaatiomenetelmät olivat pitkälti vielä perinteisiä, kuten kylttejä, esitteitä ja opastuksia, mikä johtunee kapeasta interpretaatiokäsityksestä. Elävöittämisessä tarinoiden käyttö oli tyypillisintä, ja kävijöiden osallistamista käytettiin pienimuotoisesti. Suomenlinna oli kohteista ainoa, joka oli suunnitelmallisesti ottanut käyttöön uuden teknologian hyödyntämisen interpretaatiossaan. Lapsi- ja koululaisryhmät omina segmentteinään oli huomioitu useimmissa kohteissa Tildenin kuudennen periaatteen mukaan (Timothy 2011, 230). Sen sijaan muiden kävijäsegmenttien huomiominen räätälöityjä opastuksia lukuunottamatta oli vähäistä muualla kuin Suomenlinnassa.

Taloudelliset resurssit koettiin yleisesti ottaen vähäisiksi, sen sijaan Suomenlinnassa interpretaation resursseja pidettiin riittävänä muutoin kuin ajankäytön puolesta. Huomion kiinnitti se seikka, että Struven ketjun henkilöresurssit koettiin riittäviksi, vaikka kohde

käsittää kuusi erillistä pistettä ja palkattua henkilöstöä on vain yksi viidesosa kokoaikaisesta työntekijästä. Tämä herättää kysymyksen, voiko noilla resursseilla toteutua Unescon ja kansallisen maailmanperintöstrategian mukainen maailmanperinnön esittely ja monipuolinen interpretaatio. Vierailija- tai opastuskeskusten puute nähtiin isona haasteena interpretaatiolle erityisesti Petäjävedellä, Vanhassa Raumassa ja Sammallahten mäellä. Yhtenä suurena haasteena pidettiin maailmanperintökohteiden kirjavaa organisoimista ja paikallisia pieniä organisaatioita. Kohteiden esittelyssä jouduttiin usein tasapainottelemaan suojelun ja kehittämisen välillä, sillä autenttisuuden säilyttämiseksi on ollut välttävää esimerkiksi ylimääräisiä rakennelmia maailmanperintöalueella. Suomenlinnassa myös sesonkiaikojen massaturismi nähtiin haasteellisena suojelun kannalta. Interpretaatiolla nähtiin tässä olevan tärkeä, Tildenin neljännen periaatteen mukainen tehtävä vierailijoiden asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttamisessa (Timothy 2011, 230). Interpretaation merkitystä maailmanperinnön välittämisessä ei oltu kuitenkaan vielä täysin ymmärretty kaikissa kohteissa.

Kuvio 15. Maailmanperinnön kulttuurikohteiden interpretaation nykytila – keskeiset piirteet

Interpretaatiossa ja sen kehittämisessä nähtiin monia mahdollisuuksia. Opastus- tai vierailijakeskusten saamista pidettiin tärkeänä kohteiden interpretaation kehittämisen kannalta.

Myös yhteistyön lisäämisellä eri tasoilla nähtiin suuria mahdollisuuksia maailmanperinnön näkyväksi tekemisessä, ja maailmanperintökohteiden yhdistyksen roolia pidettiin tärkeänä kohteiden välisessä ja kansainvälisessä yhteistyössä. Maailmanperintökasvatuksella nähtiin tärkeä rooli oman kulttuuriperinnön arvostamisen lisäämiseksi, ja erityisesti nuoria haettiin tavoittaa sosiaalisen median ja uuden teknologian avulla.

Brezovec ym. (2018) painottavat johtotasolta asti lähtevän interpretaation suunnittelun tärkeyttä tehokkaan interpretaation toteutumiseksi (Brezovec ym. 2018, 6), tulokset kuitenkin osoittivat, että tutkimuksessa mukana olleilta kohteilta puuttui systemaattinen interpretaation suunnittelu, jossa kohteiden hallinto olisi mukana. Suomenlinnassa oli kuitenkin tehty interpretaatioselvitys asian kehittämiseksi. Kansallinen maailmanperintöstrategian mukaan Suomen tavoite on olla vastuullinen maailmanperintövaikuttajan malli suhteessa maailmanperintökohteen suojeluun, ylläpitoon - ja myös esittelyyn (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015,16). Tähän tavoitteeseen päästäkseen kukin kohde tarvitsee interpretaatio-suunnitelman. Myös toimivien hyvien käytäntöjen jakaminen hyödyttäisi kaikkia, ja tässä yhdistys voi toimia kanavana. Uuden tekniikan, kuten lisätyn todellisuuden tai QR-koodien hyödyntämisestä oltiin kiinnostuneita useassa kohteessa, niiden käyttöönotossa koettiin kuitenkin tarvittavan asiantuntemusta. Lisätyn todellisuuden tai QR-koodien käyttö nähtiin mahdollisuutena elävöittää myös sellaisia paikkoja, joissa autenttisuuden säilyttämisen vuoksi ei voida tehdä fyysisiä muutoksia kohteeseen. Tällaisia paikkoja ovat etenkin Sammallahdenmäki ja Struven ketjun pisteet. QR-koodeja tai lisättyä todellisuutta käyttäen voitaisiin kohteita elävöittää sisällyttämällä tarinoita tieteen kehityksestä tai pronssi-kautista elämästä. QR-koodin sisällön tekemiseen löytyy internetistä useita ilmaisia QR-koodigeneraattoreita ja koodin lukijan voi kuka tahansa ladata älypuhelimeensa. Maailmanperintökohteita voitaisiin elävöittää myös erilaisilla kävijöitä osallistavilla tapahtumilla. Maailmanperintökohteilla olisi paljon annettavaa Suomen matkailulle – kestävän matkailun puitteissa. Kohteiden tämänhetkiset kävijämäärät ovat enimmäkseen pieniä ja hyvin hallittavissa, ainoastaan Suomenlinnassa on jouduttu miettimään keinoja massaturismin hallitsemiseksi matkailun sesonkiaikoina. Kohteiden saavutettavuuden parantamiseksi Suomen maailmanperintökohteille olisi hyödyllistä kehittää digitaalinen opas tai sovellus matkailijoita varten korostaen kestävää matkailua.

6.2 Luotettavuus ja jatkotutkimusaiheet

Interpretaatiota kulttuuri- ja maailmanperinnön yhteydessä koskeva englanninkielinen kirjallisuus perustuu pitkälti Tildenin oppeihin. Suomenkielestä ei löytynyt sopivaa käännöstä, joka olisi kattanut kaiken sen, mitä käsite kulttuuriperinnön yhteydessä pitää sisälleen, joten interpretaatiokäsitteen käyttö esittelyn sijaan tuntui perustellulta. Tutkimusta

aloittaessa ei ollut tiedossa, tunnetaanko ja käytetäänkö käsitettä interpretaatio Suomen maailmanperintökohteissa, siksi puolistrukturoidun lomakkeen kysymysten laadinnassa oli käytettävä myös tutumpia termejä esittely, tulkinta, välttäminen ja esiin tuominen. Teemahaastattelu taas tarjosi mahdollisuuden kysymysten tarkentamiseen haastattelutilanteessa. Näin haluttiin parantaa kysymysten ymmärtämistä oikein. Interpretaatiota haluttiin lähestyä eri näkökulmista ja erilaisia kysymyksiä käyttämällä haluttiin saada syvällisempää tietoa asiasta. Haastattelujen ja lomakevastausten myötä tutkimusaineistoa kertyi runsaasti, joten aineiston analysointivaihe muodostui pitkäksi ja vaativaksi. Haastateltavilta saadun aineiston laajuus ja yksityiskohtaisuus vaihtelivat suuresti, sen vuoksi oli huomioitava myös tulosten vääristymisen vaara. Tutkimusaineisto sisälsi paljon faktoja, mutta siihen jäi myös aukkoja. Lisäksi se sisälsi runsaasti haastateltavien asenteita, näkemyksiä ja kokemuksia. Näin ollen oli pyrittävä tarkkuuteen aineiston tulkinnassa huomioiden, milloin kysymyksessä oli faktatietoa, ja milloin haastateltavan näkemys asiasta. Vaihtelevan faktatietojen yksityiskohtaisuuden ja haastateltavien subjektiivisten näkemysten myötä tulokset ovat pitkälti enemmänkin suuntaa antavia esimerkkejä todellisuudesta kuin koko totuus asiasta. Haastateltavista käytettiin raportoinnissa koodeja henkilöllisyyden suojaamiseksi. Tietyissä kohdissa koodi jätettiin pois anonymiteetin vuoksi. Anonymiteetillä tarkoitetaan tässä haastateltavan säilymistä tuntemattomana.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä osoittautui tarkoituksenmukaiseksi, ja haastattelut sopivaksi aineistonkeruumenetelmäksi yleiskuvan luomiseksi tutkittavasta asiasta, ja näin saatuja tuloksia voidaan hyödyntää interpretaatiosuunnitelmien tekemisessä ja kehittämisessä. Vaikka valmista aineistoa olisi löytynyt runsaasti kirjallisuudesta ja internetistä, ja kvantitatiivisella tutkimuksella olisi ollut mahdollista saada eksaktia tietoutta, pidettiin tärkeänä kohteiden edustajien omaa näkökulmaa ja parhaiten sen kuvailemiseen soveltui laadullinen tutkimus. Haastatteleamalla kohteiden edustajia saatiin arvokkaita näkemyksiä ja käytännön kokemuksia tutkimusaiheesta. Se mitä tällä työllä saavutettiin, on yleiskuvan luominen interpretaatiosta tutkimuksessa mukana olleissa kohteissa, ja yksityiskohtaisemman tiedon saamiseksi asiasta tarvittaisiin jatkotutkimusta. Toimeksiantajan alkuperäinen toive oli koota ”kaikki mahdollinen” Suomen maailmanperintökohteiden interpretaatiosta ja saavutettavuudesta. Yhdelle opinnäytetyölle se osoittautui kuitenkin liian suureksi haasteeksi ja valmis aineisto, kuten kohteiden verkkosivujen ja sosiaalisen median materiaali oli jätettävä pois keskittyen haastatteluihin. Verkkomateriaalia käytettiin kuitenkin tietoperustaosuudessa ja joitakin faktoja tarkistaessa. Käytännön syistä Merenkurkun saaristo jättyi pois tutkimuksesta ja jäljelle jäivät kaikki kuusi kulttuurikohdetta. Koska Suomen ainoa luonnonperintökohde rajautui pois, ja myös valmis aineisto oli rajattava tutkimuksen ulkopuolelle, olisi hyödyllistä tehdä jatkotutkimusta interpretaatiosta ja kohteiden saavutettavuudesta valmiin aineiston pohjalta keskittyen internet-aineistoon käsittäen kohteiden

verkkosivut ja sosiaalisen median kanavat. Suomen maailmanperintökohteita voisi tutkia myös kohdekohtaisesti tämän opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Maailmanperintökohteita Suomessa olisi hyödyllistä tutkia myös puhtaasti matkailun kehittämisen näkökulmasta, sillä monilla kohteilla olisi potentiaalista matkailuvetovoimaa käyttöön otettavaksi paljon nykyistä enemmän. Tähän liittyen myös kohteiden suojelu suhteessa matkailun kehittämiseen kestävän matkailun näkökulmasta olisi tutkimisen arvoinen aihe maailmanperintökohteiden kehittämistyön kannalta.

6.3 Tutkimusprosessi

Opinnäytetyönprosessi eteni sysäyksittäin ja kypsyi hiljalleen kuukausia kestävän tutkimusprosessin aikana niin yritysten ja erehdysten, kuin onnistumisten ja löytämisenkin kautta. Alasuutari (2011) esittää, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa joutuu usein ottamaan harha-askelia, tekemään muutoksia ja korjaamaan suunnitelmaansa, mikä tarkoittaa uudelleen orientoitumista (Alasuutari 2011, 256). Myös tässä työssä oli orientoituttava monta kertaa uudelleen. Tutkimuksen kanssa liikkeelle lähtiessä tutkimusongelma ei ollut vielä muotoutunut, sen sijaan oli selvää, että aihe liittyisi Suomen maailmanperintökohteisiin. Tarkoitus oli tutkia Suomen kohteita yhtenä kokonaisuutena yleiskuvan luomiseksi kohteiden maailmanperintöstä ja sen suhteesta matkailuun, mutta tarkempaa rajausta piti hakea.

Tutkimusongelma tarkentui käymällä muutamien maailmanperintökohteiden edustajien kanssa keskusteluita, jotka lopulta johtivat toimeksiantoon Suomen maailmanperintökohteiden yhdistykseltä. Toimeksiantaja esitti myös toiveen saada työn valmistumisen jälkeen aiheesta koskeva esitelmä yhdistyksen kokoontumiseen. Tutkimuksen tavoitteeksi toimeksiantaja asetti maailmanperinnön esittelyn kartoituksen sekä haasteiden ja mahdollisuuksien esiin nostamisen. Tutkimusaiheeksi muotoutui siten interpretaatio Suomen maailmanperintökohteissa. Myöhemmin tutkimus rajattiin koskemaan pelkästään maailmanperintöluettelossa olevia kulttuuriperintökohteita, koska ainoan luonnonperintökohteen edustajan haastattelu ei mahdollistunut. Aluksi tarkoitus oli haastatella muutamia maailmanperinnön ja matkailun asiantuntijoita. Tutkimusaiheen rajauksen myötä, ja ensimmäisen teemahaastattelun jälkeen oma tutkimustapa alkoi kuitenkin muotoutua, ja tuntui luontevalta sekä tarkoituksenmukaiselta haastatella jokaisen kuuden kulttuuriperintökohteen edustajia. Tutkimusprosessi muodostui pidemmäksi kuin liikkeelle lähtiessä oli tarkoitus. Aika toi kuitenkin asioihin uusia näkökulmia sekä auttoi laajan aiheen ja aineiston jäsentelyssä luoden kokonais kuvan maailmanperinnön kannalta tärkeästä asiasta.

Lähteet

Aavasaksa 2018. Struven ketju. Luettavissa: <https://aavasaksa.fi/koti/struven-ketju/>. Luettu: 7.2.2018.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Neljäs uudistettu painos. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Brezovec, A., Vidal Casellas, M.D., Aulet Serralonga, S. & Crous Costa, N. 2018. pdf. Tourism Interpretation on World Heritage Sites. Sharing our Stories. Tourism management on World Heritage Sites. UNESCO UNITWIN Network "Culture Tourism and Development". Luettavissa: https://www.fun-mooc.fr/asset-v1:Paris1+16008+session01+type@asset+block/MOOC_TMatUWHS_chapter_Interpretation_main.pdf. Luettu: 3.3.2018.

Edu.fi 2018. Yleissivistävä koulu. Laaja-alainen osaaminen. Aihekokonaisuudet. Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys Aikapolku. Keskeiset käsitteet. Luettavissa: https://www.edu.fi/kulttuuri-identiteetti_ja_kansainvalisyys/aikapolku/keskeiset_kasitteet. Luettu: 31.5.2018.

Elo, P. (toim.) 2012. Maailmanperintöä bongareille. Suomen UNESCO -toimikunnan julkaisu no. 86. Helsinki.

Elo, P. & Laine, M. (toim.) 2003. Kulttuuri- ja luonnonperintö – eheää oppimista. Suomen Tammi Plus. Museoviraston, Opetushallituksen ja ympäristöministeriön yhteinen kulttuuriperinnön opetuksen kehittämishanke.

ePressi 9.2.2018. Tiedotteet. Kulttuuri ja taide. Suomen maailmanperintökohteiden kävijä-tutkimushankkeen ensimmäiset tutkimustulokset on julkaistu. Luettavissa: <https://www.epressi.com/tiedotteet/kulttuuri-ja-taide/suomen-maailmanperintokohteiden-kavijatutkimushankkeen-ensimmaiset-tutkimustulokset-on-julkaistu.html?block=5&customer=1009>. Luettu: 10.2.2018.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Osuuskunta Vastapaino 2000. Gummerus. Jyväskylä 2001.

Finto 2018a. Suomalainen asiasanasto ja ontologiapalvelu. KEKO – Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia. Tapahtumat ja toiminta. Prosessit. Ilmiöt. Kulttuuriset ilmiöt. Kulttuuriperintö. Luettavissa: <https://finto.fi/keko/fi/page/p90>. Luettu: 31.5.2018.

Finto 2018b. Suomalainen asiasanasto ja ontologiapalvelu. KEKO – Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia. Tapahtumat ja toiminta. Prosessit. Ilmiöt. Kulttuuriset ilmiöt. Aineellinen kulttuuriperintö. Kulttuuriperintö. Luettavissa: <https://finto.fi/keko/fi/page/p164>. Luettu: 31.5.2018.

Go Finland 2018. Unescon maailmanperintökohteet. Luettavissa: <https://www.gofinland.fi/unescon-maailmanperintokohteet>. Luettu: 17.4.2018.

Gravari-Barbas, M, Cominelli, F., Condevaux, A. Jacquot, S. & Conti, A. 2018. Tourism Management at UNESCO World Heritage Sites. Uni Twin. Réseau International “Culture-Tourisme-Développement”. Organisation des Nations Unies pour l’éducation, la science et la culture.

Helsingin Sanomat 1.6.2018. Kulttuuri. Suomi haluaa saunomisen ja kaustislaisen viulunsoiton Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005702766.html>. Luettu: 1.6.2018.

Helsingin Sanomat 29.7.2017. Suomen Unescon maailmanperintökohteiden tutkiminen on kuin hyppy historiaan. Luettavissa: <https://www.hs.fi/matka/art-2000005304894.html>. Luettu: 31.8.2018.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Tammi. Helsinki.

HUMAK 17.11.2015. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Uutiset. Maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin. Luettavissa: <https://www.humak.fi/uutiset/maailmanperinnosta-vauhtia-paikallisiin-palveluihin-fix/>. Luettu: 28.8.2018.

ICOMOS Suomi Finland 2018. Maailmanperintö. Luettavissa: <http://www.icomos.fi/sivut/maailmanperintoe.php>. Luettu: 9.2.2018.

Independent 2018. Travel Trends to Watch 2018: From Millennial Package Holidays to Responsible Travel. Luettavissa: <http://www.independent.co.uk/travel/news-and-advice/travel-trends-2018-where-to-go-millennials-package-holidays-responsible-tourism-kuellap-turkey-a8147736.html>. Luettu: 6.2.2018.

Interpret Europe 2018. About. Heritage interpretation. Definition. Luettavissa: <http://www.interpret-europe.net/feet/home/heritage-interpretation/definition.html>. Luettu 21.3. 2018.

Jyväskylän yliopiston Koppa 2015a. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Aineistonhankinta-menetelmät. Haastattelut. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/haastattelut>. Luettu: 10.3.2018.

Jyväskylän yliopiston Koppa 2015b. Avoimet. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Laadullinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>. Luettu. 10.3.2018.

Jyväskylän yliopiston Koppa 2016. Avoimet. Humanistis-yhteiskunnallinen tiedekunta. Menetelmäpolku. Aineiston analyysimenetelmät. Teemoittelu. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>. Luettu: 29.6.2018

Klemetti, H. 1927. Suomalaisia kirkonrakentajia 1600- ja 1700-luvuilta. Werner Söderström osakeyhtiö. Porvoo.

Kniivilä, S., Lindblom-Yläne, S. & Mäntynen, A. 2017. Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. Kolmas uudistettu painos. Gaudeamus.

Kostet, J. 2016. Maailmanperintö – kaikkien omaisuutta. Teoksessa Kostet, J., Wessman, S., Mentu, S., Niittyrinta, J., Puolamäki, L., Tammi, M., Telaranta, J., Könönen, J., Niinikoski, E., Raike, E. Tätilä, P. ja Hautala, T. (toim.). Suomen maailmanperintökohteet - Världsarvet I Finland. Museoviraston julkaisuja 6. Museovirasto. Helsinki.

Kostet, J., Wessman, S., Mentu, S., Niittyrinta, J., Puolamäki, L., Tammi, M., Telaranta, J., Könönen, J., Niinikoski, E., Raike, E. Tätilä, P. ja Hautala, T. 2016. Suomen maailmanperintökohteet - Världsarvet I Finland. Museoviraston julkaisuja 6. Museovirasto. Helsinki.

Kulmat.fi 2015. Tutkimustietoa. Saavutettavuus. Luettavissa: <http://www.kulmat.fi/tutkimustietoa/saavutettavuus>. Luettu: 3.5.2018.

Könönen, J. 2016. Suomen ainutlaatuisin kirkko. Teoksessa Kostet ym. (toim.) Suomen maailmanperintökohteet – Världsarvet i Finland, s. 73-84. Museoviraston julkaisuja 6. Museovirasto. Helsinki.

Labadi, S. & Long, C. (toim.) 2010. Heritage and Globalisation. Routledge. NY.

Luontoon.fi 2018. Retkikohteet. Struven ketju. Luettavissa: <http://www.luontoon.fi/struven-ketju>. Luettu: 31.8.2018.

Maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin -hanke 2018. Luettavissa: <http://maailmanperinto.humak.fi/>. Luettu: 23.8.2018.

Maanmittauslaitos 2018a. Tietoa Maanmittauslaitoksesta. Teemat. Struven ketju. Luettavissa:

<https://www.maanmittauslaitos.fi/tietoa-maanmittauslaitoksesta/teemat/struven-ketju>. Luettu: 4.3.2018

Maanmittauslaitos 2018b. Tietoa Maanmittauslaitoksesta. Teemat. Struven ketju. Matkailijalle. Luettavissa: <http://maanmittauslaitos.fi/tietoa-maanmittauslaitoksesta/teemat/struven-ketju/matkailijalle>. Luettu: 9.2.2018.

Markkanen, T. 2012. Kestävä kehitys ja UNESCO:n maailmanperintö. Teoksessa Elo, P. (toim.). Maailmanperintöä bongareille, s. 5-7. Suomen UNESCO -toimikunnan julkaisu no. 86.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. uudistettu painos. Metodologia-sarja 4. International Methelp Ky. Helsinki.

Museovirasto 2018a. Tietoa meistä. Luettavissa: <https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista>. Luettu: 24.4.2018.

Museovirasto 2018b. Tietoa meistä. Kansainvälinen toiminta. Maailmanperintökohteet Suomessa. Luettavissa: <https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/maailmanperintokohteet-suomessa>. Luettu: 18.2.2018.

Museovirasto 2018c. Tietoa meistä. Kansainvälinen toiminta. Unescon kansainväliset kulttuuriperintösopimukset. Luettavissa: <https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/kansainvalisia-sopimuksia>. Luettu: 25.4.2018.

Niinikoski, E. 2016. Maailmanperintökohteena vanha tehdas. Teoksessa Kostet ym. (toim.) Suomen maailmanperintökohteet – Världsarvet i Finland, s. 87-101. Museo-viraston julkaisuja 6. Museovirasto. Helsinki.

Niittyrinta, J., Puolamäki, L., Tammi, M. & Telaranta J. 2016. Vanha Rauma – pohjoismaisen puukaupungin malliesimerkki. Teoksessa Kostet, ym. (toim.) Suomen maailmanperintökohteet – Världsarvet i Finland, s. 43-71. Museoviraston julkaisuja 6. Museovirasto. Helsinki.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOYpro Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Yhteinen perintömme - Vårt gemensamma arv. Kansallinen maailmanperintöstrategia - Nationell världsarvsstrategi 2015–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja - Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2015:14. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto. Luettavissa: <http://minedu.fi/documents/1410845/4072878/Kansallinen+maailmanperint%C3%B6strategia%2C+Nationell+v%C3%A4rldsarvsstrategi+2015-2025.pdf/47a34767-5a32-449a-aab4-278612f33d24>. Luettu: 9.2.2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Yhteistä perintöämme vaalien. - Vi värnar om vårt gemensamma arv. Kansallisen maailmanperintöstrategian toimeenpanosuunnitelma vuoteen 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:43. Luettavissa: <http://minedu.fi/documents/1410845/4072878/Toimeenpanosuunnitelma%2C+Verkst%C3%A4llighetsplanen+2015-2025.pdf/50ee4437-91bc-4d94-a827-eb3ae35e8e94>. Luettu: 20.8.2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Ministeriö. Kansainvälinen yhteistyö. YK ja Unesco. Maailmanperintö. Maailmanperintösopimus ja siihen liittyvä toiminta. Luettavissa: <http://minedu.fi/maailmanperinto>. Luettu: 9.2.2018.

Petäjäveden vanha kirkko 2018a. Kirkko. Kuvagalleria. Luettavissa: https://petajavesi.fi/kirkko/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=10&lang=fi. Luettu: 27.9.2018.

Petäjaveden vanha kirkko 2018b. Ylläpito. Petäjaveden vanhan kirkon hoito ja säilyminen. Luettavissa: https://www.petajavesi.fi/kirkko/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=5&lang=fi. Luettu: 13.3.2018.

Pine II, J.B. & Gilmore, J.H. 1999. Experience Economy. Work Is Theatre & Every Business a Stage. Harvard Business Press. USA.

Pine II, B. J. II & Gilmore, J.H. 2011. Experience Economy. Harvard Business Review Press. Boston. Massachusetts.

Raike, E. 2016. Sammallahdenmäki – kivisten hautojen kalmisto. Teoksessa Kostet ym. (toim.) Suomen maailmanperintökohteet – Världsarvet i Finland, s. 103-115. Museoviraston julkaisu 6. Museovirasto. Helsinki.

Rauma 2018a. Ajankohtaista. Nuoret kokosivat suosikkikohteistaan Vanhan Rauman mobiilireitin. Luettavissa: <https://www.rauma.fi/ajankohtaista/nuoret-kokosivat-suosikkikohteistaan-vanhan-rauman-mobiilireitin/>. Luettu: 14.8.2018.

Rauma 2018b. Vapaa-aika ja liikunta. Unescon maailmanperintökohteet. Luettavissa: <https://www.rauma.fi/vapaa-aika-ja-liikunta/unescon-maailmanperintokohteet/>. Luettu: 30.5.2018.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Tampere. Luettavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Luettu: 10.3.2018.

Sammallahdenmäki 2018a. Luettavissa: <https://www.sammallahdenmaki.fi/>. Luettu: 10.5.2018.

Sammallahdenmäki 2018b. Hoito- ja käyttösuunnitelma. Luettavissa: <https://www.sammallahdenmaki.fi/hoito-ja-kayttosuunnitelma/>. Luettu 29.5.2018.

Sammallahdenmäki 2018c. Vierailu Sammallahdenmäellä. Luettavissa: <https://www.sammallahdenmaki.fi/kurssit/>. Luettu: 30.5.2018.

SILAB 21.2.2012. Service Innovation Laboratory. Poimintoja. Interpretaatiosta merkityksiä matkailukohteisiin. Matkailuasiantuntijoiden keskustelutilaisuus. Luettavissa: <http://silab.fi/interpretaatiosta-merkityksia-matkailukohteisiin/>. Luettu: 5.3.2018.

Staiff, R. 2014. Re-imaging Heritage Interpretation. Enchanting the Past-Future. Ashgate Publishing Limited. England.

Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys 2018. Facebook-sivu. Tietoja. Luettavissa: https://www.facebook.com/pg/suomenmaailmanperintokohteidenyhdistys/about/?ref=page_internal. Luettu: 20.2.2018.

Suomenlinnan hoitokunnan kuva-arkisto 2018. Suomenlinna. Media. Kuvapankki. Luettavissa: <https://www.suomenlinna.fi/media/kuvapankki/>. Luettu: 31.8.2018.

Suomenlinnan hoitokunta 2015. Suomenlinnan kestävän matkailun strategia. pdf. Luettavissa: http://frantic.s3.amazonaws.com/suomenlinna/2015/06/Kest%C3%A4v%C3%A4n_matkailun_strategia_052015_web_lowres.pdf. Luettu: 7.3.2018.

Suomenlinnan hoitokunta 2018a. Linnoitus ja historia. Matkailukohde kautta aikain. Luettavissa: <https://www.suomenlinna.fi/linnoitus/suomenlinna-matkailukohteena/>. Luettu: 23.3.2018.

Suomenlinnan hoitokunta 2018b. Maailmanperintö. Hoito- ja käyttösuunnitelma. Luettavissa: <https://www.suomenlinna.fi/maailmanperinto/hks/>. Luettu: 7.5.2108.

Suomenlinnan hoitokunta 2018c. Uutiset. Mediatiedotteet. Opasteet heräävät eloon Suomenlinnassa lisätyn todellisuuden avulla. Luettavissa: <https://www.suomenlinna.fi/opasteet-heraavat-eloon-suomenlinnassa-lisatyn-todellisuuden-avulla/>. Luettu: 27.4.2018.

Tarssanen, S. (toim.) 2009. Elämystuottajan käsikirja. 6. painos. pdf. LEO Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. Rovaniemi.

Tarssanen, S. & Kylänen, M. (2009) teoksessa Tarssanen, S. (toim.) 2009. Elämystuottajan käsikirja. 6. painos. pdf. LEO Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. Rovaniemi.

Tieteen termipankki 2018. Autenttisuus. Luettavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:autenttisuus>. Luettu: 24.6.2018.

Timothy, D.J. 2011. Cultural Heritage and Tourism. An Introduction. Channel View Publications. UK.

Timothy, D.J. & Boyd, S.W. 2003. Heritage Tourism. First edition. Pearson Education Limited. Harlow. UK.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Tättilä, P. 2016. Struven ketju yhdistää kansat Mustaltamereltä Pohjoiselle jäämerelle. Teoksessa Kostet ym. (toim.) Suomen maailmanperintökohteet – Världsarvet i Finland, s. 117-132. Museoviraston julkaisuja 6. Museovirasto. Helsinki.

UNESCO 2018a. About us. Introducing UNESCO. About World Heritage. Luettavissa: <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco>. Luettu: 7.2.2018.

UNESCO 2018b. Culture. World Heritage Centre. About World Heritage. The States Parties. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/statesparties/>. Luettu: 7.3.2018.

UNESCO 2018c. Culture. World Heritage Centre. The List. Global Strategy. Criteria. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/criteria/>. Luettu: 26.2.2018.

UNESCO 2018d. Culture. World Heritage Centre. The List. World Heritage List. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/list/>. Luettu 6.3.2018.

UNESCO 2018e. Culture. World Heritage Centre. The list. World Heritage List. Bronze Age Burial Site of Sammallahdenmäki. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/list/579>. Luettu: 4.3.2018.

UNESCO 2018f. Culture. World Heritage Centre. The list. World Heritage List. Fortress of Suomenlinna. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/list/583>. Luettu: 4.3.2018.

UNESCO 2018g. Culture. World Heritage Centre. The list. World Heritage List. Old Rauma. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/list/582>. Luettu: 4.3.2018.

UNESCO 2018h. Culture. World Heritage Centre. The List. World Heritage List. Petäjävesi Old Church. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/list/584>. Luettu: 6.2.2018.

UNESCO 2018i. Culture. World Heritage Centre. The List. World Heritage List. Struve Geodetic Arc. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/list/1187>. Luettu: 26.2.2018.

UNESCO 2018j. Culture. World Heritage Centre. The List. World Heritage List. Verla Groundwood and Board Mill. Luettavissa: <http://whc.unesco.org/en/list/751>. Luettu: 26.2.2018.

Unescon maailmanperinnöstä voimaa paikallisiin palveluihin 2018. Hanke. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Luettavissa: <http://maailmanperinto.humak.fi/hanke/>. Luettu: 15.5.2018.

Vanha Rauma 2018. UNESCO:n maailmanperintökohde. Luettavissa: <https://www.vanharauuma.fi/unescon-maailmanperintokohde/>. Luettu: 29.6.2018.

Verla 2018a. Aktiviteetit ja tekemistä. Luettavissa: <http://www.verla.fi/fi/aktiviteetitjatekemista>. Luettu: 23.3.2018.

Verla 2018b. Maailmanperintö. Maailmanperintökohde Verla. Luettavissa: <http://www.verla.fi/fi/maailmanperinto/maailmanperintokohdeverla>. Luettu: 23.3.2018.

Verla 2018c. Museo. Luettavissa: <http://www.verla.fi/fi/museo>. Luettu: 23.3.2018.

Visit Kouvola 2018. Maailmanperintökohde Verla. Luettavissa: <https://visitkouvola.fi/fi/c/159/maailmanperintokohde-verla>. Luettu: 27.9.2018.

Visit Rauma 2018. Luettavissa: <https://www.visitrauma.fi/>. Luettu: 13.3.2018.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Kohde:

Haastateltava:

Asema:

Työnantaja:

Koulutusala:

Interpretaatio Suomen maailmanperintökohteissa – Miten maailmanperintöä tulkitaan matkailijoille?

1. Interpretaatio käsitteenä: Mitä mielestänne sisältyy käsitteeseen interpretaatio?
2. Miten maailmanperintöä esitellään kohteessa? Mikä on interpretaation keskeisin sisältö kohteessa?
3. Miten maailmanperintö ja sen tulkinta/esittely on tehty matkailijoille/kävijöille saavutettavaksi?
4. Mikä kohteessa on kiinnostavinta yleisölle?
5. Millaisia tapoja/tekniikkoja kohteen interpretaatiossa käytetään?
6. Käytetäänkö kohteessa tarinoita ja teemoja maailmanperinnön tulkinnassa?
7. Mikä on interpretaation tavoite kohteessa?
8. Miten näette interpretaation merkityksen matkailijoille/kävijöille?
9. Maailmanperintökohteen kävijäsegmentit. Miten eri kävijäsegmentit huomioidaan kohteessa?
10. Keiden mielestänne pitäisi osallistua interpretaatioprosessiin?
11. Millaisia kustannuksia interpretaatio aiheuttaa kohteessa ja mitä muita resursseja se vaatii?
12. Ovatko kohteen resurssit riittävät interpretaatioon?
13. Mitä haasteita maailmanperinnön välittämisessä matkailijoille/kävijöille on?
14. Millaisia mahdollisuuksia näette maailmanperinnön esiintuomisessa matkailijoille?

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Kohde:

Haastateltava:

Asema:

Työnantaja:

Koulutusala:

Interpretaatio Suomen maailmanperintökohteissa – Miten maailmanperintöä tulkitaan matkailijoille?

1. Interpretaatio käsitteenä ja tavoitteena

- Miten ymmärrätte käsitteen interpretaatio?
- Mitä mielestänne sisältyy käsitteeseen interpretaatio?
- Mikä on interpretaation tavoite kohteessa?
- Miten näette interpretaation merkityksen kävijöille?

2. Maailmanperintökohteiden kävijäsegmentit

- Mitkä ovat maailmanperintökohteen kävijäsegmentit kohteessa?
- Miten eri kävijäsegmentit huomioidaan?
- Mikä on kävijöille kiinnostavinta kohteessa?

3. Maailmanperinnön saavutettavuus

- Miten maailmanperintö ja sen esittely on tehty kävijöille saavutettavaksi?

4. Interpretaation toteutus kohteessa

- Miten maailmanperintöä esitellään kohteessa?
- Mikä on interpretaation keskeisin sisältö kohteessa?
- Millaisia työkaluja ja tekniikkoja kohteen interpretaatiossa käytetään?
- Käytetäänkö kohteessa tarinoita ja teemoja maailmanperinnön tulkinnassa?

5. Interpretaation resurssit

- Millaisia kustannuksia interpretaatio aiheuttaa kohteessa?
- Mitä muita resursseja se vaatii?
- Ovatko kohteen resurssit riittävät interpretaatioon?
- Keiden mielestänne pitäisi osallistua interpretaatioprosessiin?

6. Interpretaation haasteet

- Mitä haasteita maailmanperinnön välittämisessä matkailijoille/kävijöille on?

7. Interpretaation mahdollisuudet

- Millaisia mahdollisuuksia näette maailmanperinnön esiintuomisessa matkailijoille?